

**KIRSAL KADIN VE KATILIMCILIK;
TEKİRDAĞ İLİ KARACAKILAVUZ
BELDESİ KÜÇÜK SANAT
KOOPERATİFİ ÖRNEĞİ**
Gülşah KÖSEOĞULLARI
Yüksek Lisans Tezi
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
Danışman: Prof.Dr Aydın GÜREL

2010

T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KIRSAL KADIN VE KATILIMCILIK; TEKİRDAĞ İLİ KARACAKILAVUZ
BELDESİ KÜÇÜK SANAT KOOPERATİFİ ÖRNEĞİ**

Gülşah KÖSEOĞULLARI

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: PROF. DR. AYDIN GÜREL

TEKİRDAĞ-2010

Prof.Dr. Aydın GÜREL danışmanlığında, Gülşah KÖSEOĞULLARI tarafından hazırlanan bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof.Dr. Aydın GÜREL

İmza:

Üye: Prof.Dr. Hasan GÜNGÖR

İmza:

Üye: Doç.Dr. Aydın ADİLOĞLU

İmza:

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç.Dr. Fatih KONUKÇU
Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KIRSAL KADIN VE KATILIMCILIK; TEKİRDAĞ İLİ KARACAKILAVUZ BELDESİ KÜÇÜK SANAT KOOPERATİFİ ÖRNEĞİ

Gülşah KÖSEOĞULLARI

Namık Kemal Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Prof.Dr. Aydın GÜREL

Kırsal alandaki insanın yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve ekonomik, sosyal, çevresel durumun katılımcılık temelinde iyileştirilmesi kırsal kalkınma çalışmalarının temel hedeflerindedir. Burada başta kırsal alandaki ve toplumun temelini oluşturan kadınlar olmak üzere tüm toplum kesiminin yaşam kalitesinden söz edilmektedir. Türkiye’de çalışma yaşamında özellikle ele alınması gereken grupların başında da tarımda çalışan kadınlar gelmektedir. Kadınlar tarımsal işlerde üreten, değerlendiren, pazarlayan, ev içi rolleri açısından da tükettiğinin üretme durumunda olan bireyler olarak önemli rollere sahiptir. Üretimin her aşamasına aktif bir biçimde katılan kadınlar, kalkınmanın olanaklarından yeterli pay alamadıkları gibi, yoksulluktan da dünyada en fazla etkilenenler arasında yer almaktadırlar. Kırsal alandaki kadın için üretim ve ev işlerinin birlikte yapılması, eğitim düzeyinin ve toplumsal statünün düşüklüğü, örgütlenmenin sağlanamaması, kısmi çalışma olanaklarının bulunmaması ve başta sosyal güvenlik olmak üzere çalışma yaşamı ile ilgili yasal mevzuattaki eksiklikler, önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Tüm bu nedenlerden dolayı kırsal alanda yaşayan ve tarımda çalışan kadınların durumunun incelenmesi önem taşımaktadır.

Bu araştırmada, Tekirdağ İli Karacakılavuz Beldesi S.S. Küçük Sanat Kooperatifine üye 13 kadın ve kooperatif üyesi olmayan 15 kırsal kadına anket uygulanmıştır. Kırsal kadınların sosyo-ekonomik, kültürel, aile ve çalışma yaşamına ilişkin sorunları ortaya konularak, Karacakılavuz ve yakın çevrede sunulan kurslara ve el sanatlarına kırsal kadınların katılımları incelenmiş, kırsal kadının katılımcılık ruhu, davranış değişimini ve modernleşme eğilimlerini saptanarak, kadınların sosyo-ekonomik yaşamdaki rolleri arasındaki fark analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kırsal Kadın, Katılımcılık, Örgütlenme

2010 , 94 sayfa

ABSTRACT

Post Graduate Thesis

RURAL WOMEN AND PARTICIPATION; A SAMPLE OF KUCUK SANAT KOOPERATIFI IN KARACAKILAVUZ/TEKIRDAG

Gulsah KOSEOGULLARI

Namık Kemal University
Institute of Science
Department of Agricultural Economics

Supervisor: Prof. Dr. Aydin GUREL

Improving the quality of life for people who live in rural area and increasing economics, social, environmental conditions on the basis of participation are some of the fundamental aims of rural development activities. In this study it is mentioned that the quality of life of women who live in rural area and constitute foundation of society. One of the most important working groups for analyzing is women who work in agriculture. Women have an important role as an individual who is producing, evaluative, marketer and producing what they consume. The women, who have an important role at the all level of production, do not take enough benefit from development. However they are the most affected individuals by poverty over the world. Some of the most crucial issues are both doing homework and producing together, low level education and social status, the failure of organization, particularly work facilities can not be found and lack of social insurance and legal statute about working life. Because of all these reasons it is really crucial to analyze females who live in rural area and working at the same time.

In this study the questionnaire was administered to thirteen women who are membership of S.S. Kucuk Sanat Kooperaitifi and fifteen women who are not membership of this community in Tekirdag Karacakilavuz. Rural women' involvement to the crafts and other near courses, has been examined by considering their problems which are about family and working life, social-economics and culture. The difference between females' roles in social-economics life has been analyzed by identifying their level of attendance, changing behaviour and tending of modernization.

Key words: Rural Women, Participation, Organizing

2010, 94 Pages

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTARCT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÇİZELGELER DİZİNİ	vi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	viii
1.GİRİŞ.....	1
2. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	4
3. MATERYAL VE YÖNTEM	11
4. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI İL VE BELDENİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	12
4.1. Tekirdağ İli Hakkında Genel Bilgiler.....	12
4.1.1. Tarihçesi.....	12
4.1.2. Coğrafi Konum ve İklim Yapısı.. ..	12
4.1.3. Nüfus Yapısı.....	13
4.1.4. Eğitim Durumu.....	15
4.1.5. Tarımsal Yapı.....	16
4.1.5.1 Arazi Dağılımı.....	16
4.1.5.2 Bitkisel Üretim.....	17
4.1.5.3 Hayvan Varlığı.....	19
4.1.6. Tekirdağ İlinde Örgütlenme.....	19
4.2. Karacakılavuz Hakkında Genel Bilgiler.....	20
4.2.1. Tarihçesi.....	20
4.2.2. Coğrafi Konum ve İklim Yapısı.....	20
4.2.3. Nüfus Yapısı.....	21
4.2.4. Eğitim Durumu.....	21
5. KATILIMCILIK KAVRAMI.....	23
5.1. Katılımcılık Nedir?.....	23
5.2. Katılımcı Kırsal Yaklaşım.....	23
5.3. Katılımcılık ve Kadın.....	27
6. TÜRKİYE’DE KIRSAL KADIN.....	30
6.1. Kadının Kırsal Yaşamdaki Yeri.....	30
6.2. Kadının Tarımsal Üretimdeki Rolü.....	30
6.3. Türkiye’de Kadınlara Yönelik Tarımsal Yayım Çalışmaları.....	30

6.3.1. Kadın Çiftçiler Tarımsal Üretim Eğitim ve Yayım Çalışmaları.....	32
6.3.2. Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi.....	34
6.3.3. Ev Ekonomisi Eğitim ve Yayım Çalışmaları.....	34
6.3.4. Gıdaların Çeşitli Yöntemlerle Muhafaza Edilmesi.....	34
6.3.5. İyotlu Tuz Kullanımı Eğitim ve Yayım Çalışmaları.....	35
6.3.6. Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Buldukları Yerlerdeki Kadın Çiftçilere Verilen Eğitim ve Yayım Çalışmaları.....	35
6.3.7. Kırsal Alanda Kadın Eğitimi ile Sağlıklı Süt Üretim Projesi.....	36
6.3.8. Unicef – T.C. Hükümeti İşbirliği ile Yürütülen Projeler.....	36
6.3.9. Hizmet İçi Eğitim Seminerleri.....	36
6.3.10. Bakanlığın Diğer Faaliyetleri.....	36
6.4. Türkiye’de Kırsal Kadın Örgütlenmesi.....	37
6.5. Kırsal Kadının Eğitim Düzeyi.....	40
6.6. Kırsal Kadının Sosyal Güvenlik Durumu.....	42
6.7. Kırsal Kadının Sorunları.....	43
7. KÖY EL SANATLARI.....	46
7.1. Köy El Sanatlarının Tanımı ve Kapsamı.....	46
7.2. Köy El Sanatlarının Önemi.....	46
7.3. Köy El Sanatlarının Sınıflandırılması.....	48
7.4. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının Köy El Sanatları Çalışmaları.....	49
7.5. Karacakılavuz El Dokumaları.....	50
8. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	52
8.1. Temel Demografik Nitelikler.....	52
8.1.1. Yaş.....	52
8.1.2. Medeni Durum.....	52
8.1.3. Çocuk Sayısı.....	53
8.1.4. Aile Yapısı.....	54
8.1.5. Eş Seçimi.....	55
8.1.6. Evlenme Biçimi.....	56
8.1.7. Eğitim Düzeyleri.....	56
8.2. Konut Durumu.....	59
8.3. Gazete Okuma Alışkanlığı.....	59
8.4. Boş Zamanını Değerlendirmesi.....	60
8.5. Televizyonda İzlenen Programlar.....	61

8.6. Radyo Dinleme Alışkanlıkları.....	62
8.7. Cep Telefonu Kullanma Durumu.....	62
8.8. Temel Sorunları.....	63
8.9. Aile İçi İlişkiler ve Karar Verme Sürecine Katılım.....	64
8.10. Kooperatif Hakkındaki Düşüncesi.....	66
8.11. Kadınlar Arasında Yardımlaşma Durumu.....	67
8.12. Yardım Aldığı Kaynaklar.....	68
8.13. Ailedeki Görevi.....	68
8.14. Kadınlara Göre Erkeğin Ailedeki Görevi.....	69
8.15. Çocuklarının Meslek Seçimi ile İlgili Görüşleri.....	70
8.16. Kayıtlı Olduğu Sosyal güvenlik Kurumu.....	71
8.17. Sosyal Güvenliğin Anlamı Hakkındaki Görüşleri.....	72
8.18. Politika Hakkındaki Görüşleri.....	72
8.19. Yaşam Memnuniyeti.....	73
8.20. Geleceğe İlişkin Beklentileri.....	74
8.21. Kırsal Kadının Kooperatif Üyeliği ile İlgili Bulgular.....	76
8.21.1. Genel Bulgular.....	76
8.21.2. Kooperatiften Elde Ettiği Gelir.....	77
8.21.3. Kooperatifin Kadınlar İçin Yaptığı Hizmet.....	77
8.21.4. Kooperatif Toplantılarına Katılım Durumu.....	78
8.21.5. Kooperatifte Alınan Kararlara Katılım Durumu.....	78
8.21.6. Kadınların Kooperatif Yönetim Kurulu Hakkındaki Düşünceleri.....	79
8.21.7. Kooperatifin Malzeme Tedarik İmkânı.....	80
8.21.8. Eşlerin Kooperatif Üyeliğine Bakışı.....	80
8.21.9. Kooperatifin En Önemli Sorunları.....	81
8.21.10. Kooperatif Üyeliğinin Kırsal Kadına Kazandırdıkları.....	81
9. SONUÇ.....	83
10. KAYNAKLAR.....	88
11. ÖZGEÇMİŞ.....	94

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa No
Çizelge 4.1. İlçelere göre merkez ve belde/köy nüfus toplamları	14
Çizelge 4.2. Tekirdağ İli Nüfusu, Sayım Yıllarına Göre Artış Hızı.....	15
Çizelge 4.3. Tekirdağ İlinin Okul Gruplarına Göre Okullaşma Oranları.....	16
Çizelge 4.4. Tekirdağ İli ve Türkiye’de Tarım Arazisi Varlığı ve Kullanımı.....	17
Çizelge 4.5. Tekirdağ İli Tarım Faaliyetleri.....	18
Çizelge 4.6. Tekirdağ İli Hayvan Varlığı.....	19
Çizelge 4.7. Tekirdağ İli Öncelikli Yaşam Kalite Göstergeleri.....	19
Çizelge 4.8. Karacakılavuz Yağış Cetveli.....	21
Çizelge 4.9. Karacakılavuz Beldesinde 2000 yılı Okur-Yazarlık Durumu.....	22
Çizelge 6.1. Kadın İşçilerin Yaşlarına Göre Eğitim Düzeyleri.....	41
Çizelge 6.2. Kadınlara Göre Sosyal Güvenliğin Anlamı.....	42
Çizelge 6.3. Kadınların Sosyal Güvenlik Durumları.....	43
Çizelge 6.4. Türkiye’de İşgücüne Katılım Oranları.....	44
Çizelge 6.5. Tarımda Çalışan Kadınların Ücret Konumlarına Göre Dağılımı.....	44
Çizelge 8.1. Kırsal kadınların yaşlara göre dağılımı.....	52
Çizelge 8.2. Kadınların medeni durumlarına göre dağılımı.....	53
Çizelge 8.3. Kadınların çocuk sayısına göre dağılımı.....	54
Çizelge 8.4. Kadınların aile yapısına göre dağılımı.....	55
Çizelge 8.5. Kadınların eşleri ile akrabalık durumu.....	55
Çizelge 8.6. Kadınların evlenme biçimi.....	56
Çizelge 8.7. Kadınların eğitim düzeyleri.....	58
Çizelge 8.8. Kadınların konut durumları.....	59
Çizelge 8.9. Kadınların gazete okuma alışkanlıkları.....	60
Çizelge 8.10. Kadınların boş zaman değerlendirme.....	61
Çizelge 8.11. Kadınların televizyonda izledikleri programlar.....	61
Çizelge 8.12. Kırsal kadının radyo dinleme alışkanlığı.....	62
Çizelge 8.13. Cep telefonu kullanma durumu.....	63
Çizelge 8.14. Kadınların en önemli sorunları.....	63
Çizelge 8.15. Ailede karar verme sürecine katılım.....	65
Çizelge 8.16. Kırsal kadının çalışması karşılığındaki geliri kullanma durumu.....	65
Çizelge 8.17. Kırsal kadının aile gelirine katkıda bulunma durumu.....	66
Çizelge 8.18. Kırsal kadının kooperatife katılım hakkındaki düşüncesi.....	66

Çizelge 8.19. Kadınlar arasında yardımlaşma konuları.....	67
Çizelge 8.20. Kırsal kadının yardım kaynakları.....	68
Çizelge 8.21. Kırsal kadının ailedeki görevi.....	69
Çizelge 8.22. Kırsal kadına göre erkeğin ailedeki görevi.....	69
Çizelge 8.23. Kırsal kadının çocuklarının meslek seçimi ile ilgili görüşleri.....	70
Çizelge 8.24. Kırsal kadının sosyal güvenlik durumu.....	71
Çizelge 8.25. Kırsal kadına göre sosyal güvenliğin anlamı.....	72
Çizelge 8.26. Kırsal kadının politika hakkında bilgi düzeyi.....	72
Çizelge 8.27. Kadınlar politikaya katılıp görev almalı mı?.....	73
Çizelge 8.28. Kırsal kadının yaşam memnuniyeti.....	74
Çizelge 8.29. Kırsal kadının gelecekte beklediği.....	74
Çizelge 8.30. İmkânlarınız olsa neler yapmak isterdiniz?.....	75
Çizelge 8.31. Kooperatif üyesi kadının el sanatları ile uğraş yılı.....	76
Çizelge 8.32. Kooperatif üyesi kırsal kadın günde kaç saat faaliyet gösteriyor.....	76
Çizelge 8.33. Kırsal kadının kooperatiften elde ettiği gelir.....	77
Çizelge 8.34. Kooperatifin kadınlar için yaptığı hizmet.....	77
Çizelge 8.35. Kadınların kooperatif toplantılarına katılım durumu.....	78
Çizelge 8.36. Kadınların kooperatifte alınan kararlara katılım durumu.....	79
Çizelge 8.37. Kadınların yönetim kurulu hakkındaki görüşleri.....	79
Çizelge 8.38. Kadınların malzeme tedarik hakkındaki görüşleri.....	80
Çizelge 8.39. Eşlerin kooperatife katılım hakkındaki görüşleri.....	80
Çizelge 8.40. Kooperatif üyesi kırsal kadına göre kooperatifin en önemli sorunları.....	81
Çizelge 8.41. Kooperatif üyeliğinin kırsal kadına kazandırdıkları.....	82

KISALTMALAR DİZİNİ

DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
E.Ü	: Ege Üniversitesi
FAO	: Food and Agricultural Organization
IFAD	: International Fund for Agricultural Development
KKD	: Katılımcı Kırsal Değerlendirme
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Günümüzde tüm ülkeler, kalkınmanın odak noktasının insan olduğu gerçeğini dikkate alarak onların gelişimi ve eğitimini en geçerli yatırım olarak kabul etmektedirler. Ülkemiz gibi gelişmekte olan tüm ülkelerde nüfusun yaklaşık yarısını oluşturan ve üretimin her aşamasında önemli roller üstlenen kadınlar ise kalkınma olanaklarından eşit pay alamamaktadırlar (Karaturhan 2004). Dünya inanılmaz bir değişim süreci yaşamakta; insanlar değişmekte, ülkeler arasındaki sınırlar açılmaktadır. Her toplum gerçek anlamda demokratikleşmek, çağdaş uygarlığa katkıda bulunmak, bugününü yarınını güvence altına almak istemektedir. Gelişme ve kalkınma kavramları ise, ancak insanın insan olarak niteliklerini geliştirmeyi, insana öncelik vermeyi amaçlamış ve bu amacına ulaşmış toplumlar için anlamlı olarak kullanılabilir (Özgen ve Ufuk 2005). İnsan için yapılan eğitim yatırımı en değerli, en verimli yatırım olarak kabul edilmesine karşın kadınların toplum içerisindeki rolleri evrensel olarak düşük bulunmakta, genellikle kadın erkek ile eşit düzeyde eğitim görememektedir.

Kırsal alandaki insanın yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve ekonomik, çevresel, sosyal durumunun katılımcılık temelinde iyileştirilmesi kırsal kalkınma çalışmalarının temel hedeflerindedir. Burada başta kırsal alandaki ve toplumun temelini oluşturan kadınlar olmak üzere tüm toplum kesiminin yaşam kalitesinden söz edilmektedir.

Bugün dünyada yoksulluk sınırı altında yaşayan her 10 kişiden 7'si kadındır. Oysa dünyadaki toplam işgücünün 2/3'ünün kadınlara ait olduğu bilinmektedir. Kadınların günlük çalışma süreleri saat olarak erkeklerinkinden %25 daha uzundur. Bütün dünyada toplam gıdanın %50'si kadınlar tarafından üretilmektedir. Ancak kadınların geliri dünya gelirinin yalnızca 1/10'u kadardır ve dünyanın tüm varlığının sadece %1'i kadınlara aittir. Bunların yanı sıra kadınlar aile içindeki temel birikimi sürekli kılmak, karşılığı ödenmeyen bir emekle kocanın ve çocukların emek gücünü piyasaya sunabilmeleri için, meta dışı bir üretim biçimi olan ev içi sürekli yeniden üretimi sağladıkları bilinmektedir (Anonim 2003a).

Ancak bütün bunlara karşın dünya genelinde yaygın birimleri zaman ve kaynaklarının yalnızca %5 gibi küçük bir bölümünü kadınlara ayırmaktadırlar. Bu durum kadınların tarımsal yaygın hizmetlerinden yeterince yararlanamadıklarını göstermektedir (Swanson ve ark.1990).

Türkiye'de çalışma yaşamında özellikle ele alınması gereken grupların başında da tarımda çalışan kadınlar gelmektedir. Köylerde kadın ve erkek arasındaki iş bölümüne dayanan farklılaşmalar olmasına rağmen, henüz kadının statüsü ikinci derecededir (Türkdoğan 2006). Kadınlar tarımsal işlerde üreten, değerlendiren, pazarlayan, ev içi rolleri açısından da tükettiğini üretme durumunda olan bireyler olarak önemli rollere sahiptir.

Gelişmekte olan ülkelerin büyük bir bölümünde kadınlar, toprağın hazırlanmasından hasada kadar, bitkisel üretimde önemli görevler üstlenmektedirler. Hasattan sonra ise depolama, bakım, satış ve işleme gibi işlerinden hemen hemen tamamını kadınlar yapmaktadır (Hablemitoğlu 2001). Ayrıca Türkiye'deki özellikle küçük ölçekli tarım işletmeleri bitkisel üretim ile hayvansal üretimi birlikte yapmaktadır. Dolayısıyla kadınlar, sadece bitkisel üretimin yükünü değil, aynı zamanda hayvansal üretimin de iş yükünün büyük bir bölümünü çekmektedir (Bayraktar ve Gaytancıoğlu 2000). Ayrıca kadınlar, kaynakların kullanılmasında, kaynaklara özen gösterilmesi ve yönetilmesinde yaşamsal roller oynamakta olup, yöresel ölçekte; gıda, su, yakacak odun, yem, meyve ve yabani bitkiler dâhil diğer doğal ürünlerin nerede bulunacağı ve nasıl kullanılacağı konusunda da geniş bilgi ve deneyimlere sahiptirler (Alkan 2007). Kırsal kesimde yaşayan kadınlar, salt deneyimleri sayesinde, kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda erkeklerden daha bilgilidirler (Alkan 2007). Bu emek yoğun kimliğine rağmen Türkiye'de kadının kırsal alan yaşamına etkin ve erkeklerle eşit düzeyde katılımının önünde tarımsal ve sosyokültürel engeller ve yasal eksiklikler durmaktadır (Örnek 2007).

Molnar, kadınların; hem aile içinde, hem de tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde ortaya koydukları katkılarla, sürdürülebilir kalkınma sürecinin gerçekleştirilmesinde önemli roller oynayabileceklerini belirtmektedir (Abruquah 1996). Bu süreçte kadınlar, yaşanan ekonomik krizlerden aynı toplumda, hatta aynı ailede birlikte yaşadıkları erkeklerden farklı etkilenirler (Brown ve Lapuyade 2001).

Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranı 1995–2005 yılları arasında büyük ölçüde azalarak %24,8'e düşmesine rağmen, halen tarımda çalışanların %45,3'ü kadındır. Ülke genelinde işgücüne katılan kadınların da %51,6'sını tarım kesiminde çalışan kadın nüfusu oluşturmaktadır (Altun 2000). Kadınlar hakkında pek çok araştırma yapılmasına karşın, kırsal kadın hakkında yapılan araştırmaların sayısı oldukça sınırlıdır.

Türkiye'de kadınlar birçok gelişmekte olan ülkelerdeki kadınlar gibi, çoğunlukla ya kırsal kesimde ücretsiz aile işçisi ya da emek yoğun sektörlerde ucuz emek olarak çalışmaktadır. Kırsal alandaki kadın için üretim ve ev işlerinin birlikte yapılması, eğitim düzeyinin ve toplumsal statünün düşüklüğü, örgütlenmenin sağlanamaması, kısmi çalışma olanaklarının bulunmaması ve başta sosyal güvenlik olmak üzere çalışma yaşamı ile ilgili yasal mevzuattaki eksiklikler, önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır (Yıldırac vd. 2003). Bu grup içerisinde kadın işçiler yüklenmek durumunda kaldıkları sorumluluklarından dolayı daha da ağır koşullarla karşı karşıyadır. Hane gelirlerinin ve değerlerinin dağılımında ve yönetilmesinde, kredi gibi üretken değerlere erişimde, kaynakları kullanmada, mülkiyet

üzerinde söz hakkına sahip olmada zayıflıkları ve kendilerine eşitlik ilkeleri çerçevesinde davranılmaması, işgücü piyasasındaki ayrımcılık, ekonomik ve politik kurumlarda yaşadıkları sosyal dışlanma, kadınların yoksulluğa karşı korumasız olmalarının nedenleridir (Alkan 2007). 1990'dan bu yana toplanan bütün Birleşmiş Milletler Konferansları, ama özellikle de Kopenhag Dünya Kalkınma zirvesi ve Pekin 4. Dünya kadın konferansı'nda, kadınların yoksulluğunun bir dünya sorunu olduğu vurgulanmıştır (Ecevit 2003).

Türkiye'de kırsal alanda yaşayan kadınların en büyük sorunu eğitimsizlik ve sağlıktır (Örnek 2007). Bunlar aynı zamanda diğer sorunların da kaynağı niteliğindedir. 2003 yılında yapılan nüfus ve sağlık araştırmasına göre kırsal kesimlerde yaşayan kadınların %31'i herhangi bir eğitim almamıştır (Anonim 2003). Bu sorun ülkenin batısından doğusuna gittikçe artış göstermektedir. 1998 yılında yapılan nüfus ve sağlık araştırmasına göre doğu bölgelerinde hiç eğitim almamış kadın oranı %46 iken bu oran batı bölgelerinde %7 ile %17 arasında değişmektedir (Örnek 2007).

Eğitim düzeyinin bu kadar düşük olması kırsal alanda yaşayan kadının önünde farklı engeller oluşturmaktadır. Bunlardan en önemlisi kadının çalışma hayatına yöneliktir. Türkiye'de toplam istihdamın %25,9'unu (5.700.000 kişi) kadınlar oluşturmaktadır. Kadınların işgücüne katılım oranı oldukça düşüktür ve bu oran 2005–2006 yıllarında düşmeye devam etmiştir. Çalışan kadınların yarısından fazlası tarım sektöründe çalışmaktadır. Tarım sektöründe çalışan toplam işgücünün ise yarıya yakını kadındır. Kırsal alanda çalışma hayatına yoğun bir biçimde katılan kadın esas olarak ücretsiz aile işçisi olarak çalışmakta ve tarımsal üretimin önemli miktarını gerçekleştirmektedir (Örnek 2007).

Kasnakoğlu (2000) çalışmasında sosyo-ekonomik ve politik koşulların, tarımsal üretimde çalışan kadınların düşük üretkenlikle kötü koşullarda çalışmalarına neden olmaktadır, görüşünü ileri sürmüştür. Bu koşulları ise, sınırlı toprak sahipliği, kadınlara uygun teknolojinin olamaması, yayım hizmetlerinden yararlanamama, tarımsal bilginin ev içi aktarımındaki sınırlılık, mali hizmetlere sınırlı erişim, zaman bulamama, eğitim eksikliği, teşvik edici unsur eksikliği ve değişik düzeylerdeki karar mekanizmalarında yer alamama olarak sıralamıştır.

2. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırma konusu ile ilgili yapılan araştırmaların kısa özetleri aşağıda verilmiştir.

Kazgan (1982), “Türk Ekonomisinde Kadının Yeri” adlı çalışmasında, kadınların genellikle, düşük kazançlı veya gerçek ücretlerle ifade edilemeyen tarım ve hafif sanayi alanlarında çalıştıklarını belirtmektedir. Kadınların %88’inin tarımda ücretsiz aile işçisi statüsünde çalıştığını, karar alma süreçlerine katılmadığını, hatta çalışması sonucunda elde ettiği geliri harcama özgürlüğüne bile sahip olmadığını belirtmektedir.

Kaşkaloğlu (1987), “Kadının Tarımsal Üretime Katılımında Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığının Politikası” adlı çalışmasında, kırsal alanda kadının tarımsal faaliyete katılımının; aile işgücü, ücretli tarım işçisi ve aile içi üretim olmak üzere üç şekilde olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çalışmada Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın kırsal alanda kadına götürdüğü hizmetler sekiz başlık altında toplanmış ve tarımsal üretimde büyük katkısı olan Türk kadınının aile yapısı içinde de yüklendiği görevlerini başarı ile yerine getirdiği belirtilmiştir.

Sarptürk (1990), “Adana Kır Toplum Yapısı İçinde Kadının Yeri” adlı çalışmada kadının konumuna ilişkin olarak Adana’nın 9 köyünde 52 kadına anket uygulanmıştır. Kadınların çoğunluğunun (%69,2) ev işlerinin yanı sıra, işletmede çapalama, hasat ve tohum ekimi gibi tarımsal faaliyetlerde de uğraştıkları, özellikle hayvanların bakımının kadınlara ait olduğu ve işletmede ücretsiz aile işçisi statüsünde olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çalışmada, kış aylarında kadın işgücü atıl durumda olduğundan bu aylarda kadınlara biçki-dikiş, halıcılık vb. kursların getirilmesi önerilmiştir.

Ertürk (1991), “Türkiye’de Sosyo-Ekonomik Gelişme ve Kırsal Kadının Konumu” isimli, Türkiye’de uygulanan kırsal kalkınma projeleri içinde kadının yerini ele aldığı çalışmasında projelerin sürekli ve kalıcı sonuçlar meydana getirebilmelerinin kırsal kadınların kendi üretim, tüketim ve toplumsal faaliyetlerine yönelik karar verme ve denetleme olanaklarına kavuşması ile mümkün olabileceğini belirtmiştir. Kalkınma stratejisi ve proje yöntemlerinin olaya ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve örgütlenme alanlarını bütünleştirici bir biçimde eğilmek zorunda olduğunu vurgulamıştır.

Gösterici (1991), “Karacadağ Köylerinde Kadının Durumu” adlı çalışmasında, Karacadağ köylerinde kadının günlük yaşamıyla ilgili gözlemler yaparak üretim ve Pazar sürecinde aile ve toplum hayatındaki konumlarını incelemiştir. Yöreyle ilişkin kadın projeleri üretilirken kadın ve erkeğin birlikte düşünülmesinin bir zorunluluk olduğu çalışmada belirtilmiştir.

Sirman (1991), “Gelişme Sürecinde Kırsal Kesim Kadını, Yaklaşımlar ve Sorunlar” adlı çalışmasında, kırsal değişim ve tarımsal gelişme açısından kırsal kadının konumunu incelemiştir. Araştırmacıya göre kırsal kesimde kadınların üretime nasıl katılacakları yapılan tarımsal faaliyetin türüne ve ailenin gelir durumuna bağlıdır.

Yıldırak (1992), “Köy Kadınlarının Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Konumları” konulu çalışmasında köy kadınlarının Sosyo-ekonomik ve kültürel konumlarını belirlemek amacıyla, 14 ile bağlı 42 köyden 420 kadını araştırma kapsamına almıştır. Kadın işgücü azlığının, küçük işletmelerde genelde iki açıdan sorun yaratacağı sonucu vurgulanmıştır. Birincisi, toplumsal değerler açısından bazı işlerin kadınlara ait olmasıdır. Bu işleri erkeklerin yapmasının düşünülmemeyeceği, böyle bir kadın işini yapmaya kalkan erkeğin köyde itibarını kaybedeceğidir. İkincisi ise, kadınların çeşitli kişilere uyumu ve esnekliklerinin daha fazla olması ve erkeğin olmadığı yerde kadının rahatça onun işlerini yapabilmesidir. Ayrıca hayvancılık, sütçülük vb. kırsal kesimde tüm üretim şubelerinin başarısı, yaşama şansı kadının özverisine, gayretine ve becerisine bağlı olduğu, kadınlar içinde buldukları bu oldukça zor yaşam savaşımının bilincinde oldukları, ailede daha güçlü ve saygı duyulan bir yere gelebilecekleri belirtilmiştir.

Nazik ve Gönen (1993), “Kadınların Mevsimlik Tarım İşlerinde Çalışmalarının Ailenin Ekonomik Durumu ve Yaşam Biçimine Etkisi” konulu çalışmada; Çukurova ilinden seçilen 9 köyde kendi işletmesi dışında başka bir tarım işletmesinde ücretli olarak mevsimlik tarım işçiliği yapan 178 kadın ve başka yerlerden gelen 240 kadın tarım işçisi ile anket uygulaması yapılmıştır. Mevsimlik tarım işçiliğinin aile kararlarına katılımda, kadınların giyim kuşamlarında, sofrta düzenlerinde bir değişiklik yaratmadığı saptanmış, yılın belli mevsimlerinde iş bulamayan kadınlara ve diğer aile üyelerine çalışma olanağı sağlanması ile ailelerin yaşam düzeyinin yükseltilmesi açısından uygun ev ekonomisi programlarının düzenlenmesi ve kadınların örgütlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

TKV (1994), “GAP Bölgesi’nde Kadının Statüsü ve Kalkınma Sürecine Entegrasyonu Araştırması” adlı çalışmayı, kalkınma programları kapsamına alınacak hedef kümenin belirlenmesi, bu grupların GAP’ın genel ve sektörel hedefleriyle ilişkilendirilmesi ve bölgesel kalkınmaya kadınların entegre edilmesini sağlamak için temel proje alanlarının ortaya konulması amacıyla yapmıştır. GAP kapsamındaki 5 il merkezi ile bu illerin 81 köy yerleşim biriminde 1985’i kadın toplam 3871 denekle anket uygulaması yapılmıştır. Araştırmada kuram ağırlıklı olmaktan çok uygulamaya dönük genel bir yaklaşım izlenerek kalkınma süreçlerine kadınların eklenmesi için kırsal ve kentsel alana yönelik kimi öneriler geliştirilmiştir.

Gökçe (1996), “Tarımsal Faaliyetler Açısından Kemalpaşa Örneği ile Köy Kadını” konulu çalışmada dağ köylerinde yaşayan köy kadınlarının köy toplum yapısı ve yöre tarım işletmeleri içindeki yerinin, önemini ve sorunlarını saptamak amacıyla, 140 kadın ve 140 erkek denekle anket uygulaması yapılmıştır. Kadınların çalışma sürelerinin %42’sinin ev dışında ve tarım işlerinde geçtiğinin belirtmiştir. Ayrıca kadınlar, hem tarımsal hem de tarım dışı konulara bilgiye gereksinim duyduklarını ve bu konularda kurs istedikleri ve kurs hocalarının özellikle kadın olmasını istedikleri belirtmişlerdir.

Abay ve ark. (1996), İzmir yöresinde kırsal kesimde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen “İzmir yöresinde Kadın Eğitimine Yönelik Hizmetlerin Kadının Kırsal Alanda İstihdamına Etkisi” başlıklı araştırmada, 102 kadın kursiyerden elde edilen verilere göre kursların kadınların el becerilerini geliştirici yönde katkı sağladığı belirlenmiştir. Kırsal alana götürülen eğitim hizmetlerinin istihdam yaratıcı etkisinin olabilmesi için, kurs konularının kadınların sadece aile içi geleneksel rollerini güçlendirici yönde sınırlı kalmaması, yöre koşullarına ve kadınların ilgi duydukları tarım ve tarım dışı konuları da kapsamaması gerektiği vurgulanmıştır.

Hablemitoğlu (1996), “Kırsal Ailede Kadının İş Modelleri ve Kararlara Katılımı” isimli çalışmada Ankara’da 22 köyde 238 evli kadınla ve diğer çalışmalardan değişik olarak bu kadınların eşleriyle yapılan anket uygulaması sonucunda, kadınların tarımsal faaliyetlere ve ev işlerine ilişkin kurslara katılamamakta, hem tarımsal faaliyetlerin ve hem de ev işlerinin yapılma zamanını planlayamadıkları anlaşılmıştır. Ayrıca, kadınların sağlık, eğitim, aile planlaması olanaklarının geliştirilmesi ve tarımsal yayım, ücretli iş, tarımsal girdi, yönetim vb. konularda fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik gelişmelere ihtiyaç olduğu; bunun kadınların aile kararlarına katılımının bir nedeni ve sonucu olabileceğini vurgulamıştır.

Anonim (1998), “Cumhuriyet’in 75. yılında Türkiye’de Kadının Durumu” isimli çalışmada, sosyo-ekonomik göstergeler kullanılarak Türkiye’de kadınların durumu ortaya konulmuş ve temel göstergeler olarak eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik, siyasete katılım, gelir dağılımı, aile içi kararlara katılım ve sorumluluk paylaşımı konularında kadınlar açısından kazanımlara, çıkmazlara ve iyileştirme çabalarına yer verilmiştir. Kadınların istihdam ve gelir getirici faaliyetlere katılımını arttıran finansal mekanizmaların yokluğunun ekonomik alanda kadınların karşılaştığı en önemli güçlük olduğu belirtilmiştir.

Çabuk ve Turak (1999), “Görelî Refah Çerçevesinde Kadının Yoksunluğu: GAP Örneğinde Bir Değerlendirme” konulu çalışmasında, “Şanlıurfa-Harran Ovaları Tarla İçi ve Köy Geliştirme Projesi Sosyal Değerlendirme” araştırması çerçevesinde 35 köyde 450 denekle anket çalışması yapılmıştır. Kadınların eski yaşantılarına göre şimdiki yaşantıları

kıyaslandığında “görelî refah”, ancak elde etmeye hakları olduğuna inandıkları mal ve yaşam koşulları ile fiilen elde ettikleri koşulların kalitesi arasındaki farklılık nedeniyle görelî refah aşamasından “görelî yoksunluk” aşamasına geçtiği sonucunu vurgulamıştır.

Gidakou (1999), “Yunanistan Kırsalında Genç Kadınların Tarıma Yönelik Tutumları ve Kadınların yeni Rollerî: İlk Yaklaşım” adlı çalışmada son yıllarda içsel gelişme çerçevesinde kırsal alanda özellikle kadınların yeni iş olanaklarıyla birlikte kadınlar için istihdamın giderek kötüleştiği belirtilmiştir. Çalışma, bu koşullar ışığında genç kadınların tarımsal işlere olan tutumlarını, bunların çiftlikteki yaşamlarını, yeni rollere karşı olan tutumlarını araştırmak amacıyla yapılmıştır. Veriler, Dört ayrı grupla yapılan alan araştırmasında 18–30 yaş arasındaki evli olmayan tüm kadınlarla yapılan kişisel anket görüşmelerinden elde edilmiştir. Bulgular kadınların yaşam yerlerine bağlı olarak yaptıkları tercihler, köyden kentsel alana güçlü bir göç etme isteği ile nitelendirilmektedir. Ancak tutumlarının, gelecekte tarımsal üretici bir eşe sahip olma açısından daha esnek olduğu, kadınlar için geliştirilen rollerin geçici algılandığı sonucu vurgulanmıştır.

Özdamar ve ark. (2000), “Kırsal Alanda Kadının İstihdama Katılımı” adlı çalışmalarında, TYUAP II Pilot Projesinin kadın üzerindeki etkisini; birinci olarak tarımsal üretime, ikinci olarak da verilen tarımsal bilgilerin kadının kırsal kesim aile birimindeki konumunda nasıl bir değişim yer aldığı yönünde ele almışlardır. Sonuçta, proje kapsamında verilen eğitimin çiftçi alan kadını etkileyebileceği ancak olumlu sonuçların zamanla, diğer koşulların yerine getirilmesiyle alınabileceği ve ikinci etkinin ise, kursların geçen kısa süre içinde bireyin toplumsal görev, sorumluluk ve yetkilerinde önemli bir değişikliğe neden olmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca kırsal kesim kadınının toplumsal konumunu iyileştirerek istihdama katılmasını sağlamak için öneriler geliştirilmiştir.

Bayraktar ve Gaytancıoğlu (2000), “Soğan Tarımında Kadın İşgücünün Rolü: Tekirdağ Örneği” konulu çalışmada; Tekirdağ’da 20 köyden 100 kadın tarım işçisi ile anket görüşmesi yapılmıştır. Türkiye’de soğan üretiminin %5’lik bölümünün Tekirdağ’dan karşılanması gerekçesiyle, sadece soğan tarımında kadınların katkısı incelenmiştir. Tekirdağ’da yapılan soğan tarımında kadınların önemli bir yerinin bulunduğu, soğan üretiminin her aşamasında (ekim, çapalama, söküm, ayıklama gibi) küçük yaşlardan itibaren çalıştıkları sonucu elde edilmiştir.

Özkan (2000), “Antalya İli Sera Sebzeçiliğinde Kadın Üreticilerin Rolü” konulu çalışmada kadınların sebze üretim sistemindeki rolleri, üretim ve pazarlama ile ilgili karar sürecine katılımı, sebze üretimindeki başlıca sorunları ve beklentilerinin araştırılması amacıyla, Antalya’da 8 köyde toplam 75 işletmede kadın üreticilerle görüşülmüştür.

Kadınların işgücü olarak büyük katkılarına karşın işletmede üretim ve pazarlama ile ilgili çeşitli konularda etkin olmadıkları, sebze üretiminde kadınların en önemli eksikliğinin hastalık ve zararlılarla ilgili bilgi eksikliği olduğunu vurgulamıştır.

Kantar (2000), “Adana İl Merkezinde ve Kırsal Alanda Yaşayarak Tarımsal Faaliyetlerine Devam Eden Ailelerde Toplumsal Yapı ve Toplumsal Cinsiyet” konulu çalışmada, kentsel alanda 132, kırsal alanda ise 50 denek ile anket yapılmıştır. İl merkezinde ve kırsal alanda yaşayarak tarımsal faaliyetlerine devam eden üreticiler, toplumsal yapı ve toplumsal cinsiyet açısından incelenmiş, kırsal ve kentsel kesim arasında kuşaklar arası karşılaştırma yapılarak aradaki farklar ortaya konmuştur. Ailelerin kente göç etmelerinin ana nedeni olarak çocukların eğitimi ve kentteki iş olanaklarından yararlanma geldiği, bununla birlikte kentsel kesimdeki kadınların, ev dışında üretken bir konuma geçemedikleri belirtilmiştir. Kırsal alanda ise üretim yapılacak arazilerin sınırlı olmasının kadın işgücüne olan gereksinimi azalttığı ve kadın emeğinin ev içi alana çekildiği sonucuna varılmıştır.

Oğuz (2000), “Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçinde Kadınların Yeri ve Önemi” konulu çalışmada Konya İli’ne bağlı 10 köyde 65 kadın denek ile anket görüşmesi yapılmıştır. Türkiye nüfusu içinde önemli yere sahip olan kadının sürdürülebilir kırsal kalkınma içindeki yeri ve ülke ekonomisine olan katkısı incelenerek sosyal statüsü belirlenmeye çalışılmıştır. İncelenen işletmelerde kadınların tarımsal üretimin har aşamasında yer almasının yanında hayvan bakımı, beslenmesi, ev işleri, çevre, çocuk bakımı ve eğitimi gibi pek çok görevi de yerine getirdiği saptanmıştır.

Doss ve Morris (2001), “Tarımsal Yeniliklerin Benimsenmesinden Cinsiyet Nasıl Etkilenir? Ghana’da mısır teknolojisini geliştirme örneği” başlıklı çalışmada kadınların ve erkeklerin yenilikleri farklı oranlarda benimsedikleri vurgulanmıştır. Ayrıca Ghana araştırmasından elde edilen sonuçlara göre cinsiyete bağlı tamamlayıcı girdi kullanımı, modern mısır çeşitlerinin benimsenmesinde ve kimyasal gübre kullanımında cinsiyete bağlı farklılıklar olduğunu göstermektedir.

Altunpınar (2001), “Polatlı İlçesine Gelen Gezici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ile Sorunları Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasını Ankara ili Polatlı ilçesine bağlı 3 köy civarında yerleşen ve gezici olarak çalışan tarım işçisi ailelerde yer alan eş durumundaki kadınların çalışma ve yaşam koşullarını belirlemek amacı ile yapmıştır. Araştırma bulgularına göre; ailelerin başlıca geçim kaynakları gezici tarım işçiliğidir. Ailelerin %45,95’i çekirdek aile tipindedir. İncelenen gezici tarım işçilerinin %70,7’sinin okur-yazar olmadığı, %21,52’sinin okur-yazar ve %8,1’inin ise ilköğretim mezunu olduğu saptanmıştır. Deneklerin %91,89’u mecburiyetten tarım işçiliği yaptıklarını ve sevmediklerini

belirterek tarım işçiliğinden kaynaklanan memnuniyetsizliklerini ifade etmişlerdir. Kadın tarım işçilerinin %8,11'i eline geçtikçe, %2,70'i ise hergün gazete okuduklarını, geriye kalanların ise hiç gazete okumadıklarını belirtmiştir. Kadınların %97,29'u memleketlerinde hemen hemen hergün televizyon izlediklerini belirtmişlerdir.

Hablemitoğlu (2001), "Kırsal Alanda İşgücü Değeri İle Kadınlar: Bir Toplumsal Cinsiyet Analizi Örneği" adlı çalışmada, kırsal alan kadınlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin önyargıları kadın ve erkek bakış açısı ile incelenerek, Ankara ili Kızılcahamam ilçesinde 22 köyde 238 denekle anket uygulaması yapılmıştır. Erkeklerin ve kadınların rollerine ilişkin değerlendirmelerinin farklı olduğu, erkekler kadınların rollerine geleneksel değerlerle yaklaşırken, kadınların hem tarımsal faaliyetlerde ve hem de aile yaşamı bağlamında daha eşitlikçi bir rol paylaşımını benimsediği sonucuna varılmıştır. Kırsal alanda erkeği de içine katan toplumsal cinsiyet çalışmalarının acil bir ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır.

Özçatalbaş (2001), "Adana İlinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri Farklı İki Köyünde Kadınların Tarımsal Faaliyetlere Katılımı ve Yayımından Yararlanma Olanakları" konulu çalışmada toplam 119 kadın denekle görüşme yapılarak, her iki köyde de kadınlara yönelik tarımsal yayım hizmetlerinin bulunmadığı, %46'sının tarımsal etkinliklere katıldığı saptanmıştır. Kadınlara yönelik tarımsal yayım çalışmalarını özel projeler ve sınırlı alanlar yerine nitelik ve nicelik bakımından erkeklerle eşitlik sağlanacak biçimde tüm ülke genelinde verilmesi gerektiğini, böylece kırsal kadının yayım çalışmasının ana ekseninde yer almasının sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

Yücer ve Yıldırak (2002), "Kırsal Kesimde Kadınlar Arası Yardımlaşma ve Bunu Etkileyen Faktörler" üzerine yapılan araştırmada Niksar Ovası'nda tarımsal üretim yapan kadınlar arasında yardımlaşma düzeyi ile bunu etkileyen etkenler saptanarak kadınlara yönelik çalışma yapacak olan kuruluşlara ışık tutması amacıyla yapılmıştır. Araştırma verileri 113 kadından anket yoluyla elde edilmiştir. Aile başkanlarının ev işlerinde eşlerine çok düşük düzeyde yardım ettikleri, komşu kadınlar arasında yardımlaşmanın ise ekmek yapımında ve çapa işlerinde yoğunlaştığı görülmüştür.

Yıldırak ve ark. (2003), "Türkiye'de Gezici ve Geçici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ve Sorunları" isimli çalışmasında 9 ilde, 1236 kadın tarım aracısı ile anket çalışmasında bulunulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, özellikle gezici tarım işçilerinin zor koşullarda çalıştıkları ve yaşam mücadelesi verdikleri, tarım işçilerinin sayısı konusunda resmi kayıtların bulunmadığı, bu işçilerin içinde buldukları çalışma ve yaşam koşulları, eğitim düzeyi, kent yaşamıyla baş etme ve örgütlenme gibi özellikler açısından bir araya gelerek haklarını arayabilecek durumda olmadıkları belirtilmiştir.

Kara (2005), “Şanlıurfa İlinde Kadınların Tarımsal Yayım Hizmetlerinden yararlanma Durumu ve Buna Etki Eden Etmenler Üzerine Bir Araştırma” isimli çalışmasında 73 anket çalışması yapmıştır. Araştırmada kadınların bitkisel üretimde genellikle çapalama, seyreltme ve hasat işlerinde çalıştığı, ayrıca çok yoğun olmasa da sulama, gübreleme, ilaçlama ve ürün değerlendirme gibi işleri de yaptığı saptanmıştır. Hayvansal üretim de ise yine kadınlar, neredeyse bütün işleri yapmaktadır. Kadınların bitkisel üretime ortalama günde 7–10 saat arasında, hayvansal üretimde ortalama günde 2–3 saat çalıştığı, ev işlerine ise genellikle 4–6 saat arasında zaman ayırdığı saptanmıştır. Bu saatlere bir de çocuk bakımı eklendiğinde bir günde kadınların hiç boş zamanlarının olmadığı söylenebilir. Ancak kadınlar bu kadar yoğun emeğine karşın, tarımsal yayım çalışmalarından erkekler kadar yararlanamamaktadırlar. Araştırmada kadın çalışmalarının yapılacağı Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi’ne bağlı bir “Kırsal Kadın Şubesi”nin kurulması önerilmiştir. Bu şube için bir eşgüdüm modeli oluşturularak çalışmaların nasıl yapılacağı konusunda bilgi verilmiştir.

Türk (2006), “Kilis İli Elbeyli İlçe Merkezindeki Kadın Tarım İşçilerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları” isimli çalışmasında tarım işçisi kadınların sosyal ve ekonomik yapılarını ve sorunlarını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda kadınların eğitim, çevre ile ilişkileri, ücret yapısı, çalışma ve yaşam koşulları önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Kadınların tamamına yakını olanakları olsa tarım işlerinde çalışmayacaklarını belirtmişlerdir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın orijinal materyali Karacakılavuz Beldesinde S.S. Küçük Sanat Kooperatifi'nde çalışan kadınlar, değişik el sanatları kursuna katılan kadınlar ve çiftçi kadınlardan anket yöntemi ile elde edilen birincil verilerden oluşmaktadır.

Bu amaçla Karacakılavuz Beldesi S.S. Küçük Sanat Kooperatifi'nde çalışan ve değişik el sanatları kursuna katılan 13 kooperatif üyesi tam sayım yöntemi ile araştırma kapsamına alınırken beldede yaşayan, kooperatif üyesi olmayan diğer kadınlardan 15'ine ise tesadüfî örnekleme yöntemi ile anket uygulanmıştır.

Ayrıca bölgede konu ile ilgili kişilerin, köy muhtarının ve nüfuzlu kişilerin görüşleri alınmış ve konu ile ilgili literatürlerden yararlanılmıştır.

Anket yöntemi ile elde edilen veriler bilgisayar ortamında istatistik paket programına yüklenerek bilimsel ve sistematik olarak değerlendirilmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI İL VE BELDENİN GENEL ÖZELLİKLERİ

4.1. Tekirdağ İli Hakkında Genel Bilgiler

4.1.1. Tarihçesi

Tekirdağ İli, Marmara Denizinin kuzey-batı kıyısında Trakya topraklarında yer alır. Coğrafi konumu sebebiyle stratejik önem taşıyan bir geçit bölgesidir. Şehir, kıyı çizgisinin doğu-batı doğrultusundan kuzey-güney doğrultusuna geçtiği yerde; yarım daire biçimli bir koy kenarında, kısmen vadi yamaçlarında kısmen de yalılar üzerinde, birbirini izleyen basamaklar ile doğu-batı ve kuzey kesimlere doğru, hızla yayılmış bulunmaktadır. Tekirdağ, Türklerin eline geçtikten sonra (1357) Edirne'ye ve İstanbul'a yakınlığı yanında Avrupa'ya fetihlere giden ordunun sefer yolu üzerinde bulunması, önemini bir kat daha arttırmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun gün batımı günlerinde (1829, 1878, 1913, 1920) yıllarında Tekirdağ üst üste Rusların, Bulgarların ve Rumların işgali ile karşılaştı. Dolayısıyla İmparatorluğun son yüzyılında bir savunma alanı, sınır kesimi olarak Tekirdağ'ın özel bir yeri ve önemi oluştu (Anonim 2009a).

Tekirdağ'ın bilinen en eski adı M.Ö.5.Yüzyılda Heredot'un tarihi haritası üzerinde Bisanthe olarak görülmektedir. Bu isim Anadolu'da Perslerin yenilgisine kadar hep aynı kalır. Bu tarihten sonra Rhaedestus (M.Ö.334-M.S.843) olarak kullanıldığı görülmektedir. Daha sonra Rodosto adını alır. Şarlıman imparatorluğunun 843'teki paylaşılmasını gösteren haritada üstte büyük harflerle Rodosto, altta kare içinde Rhaedestus yazılmıştır. Bu isim Bizans devrinin şehre verdiği isimdir. Bu isim zamanımıza kadar gelmiştir. Avrupalılar bugün bile Rodosto adını kullanmaktadırlar. Osmanlılar Tekirdağ'ı fethettikten sonra 1358 tarihinden itibaren Rodoscuk demişlerdir. Osmanlı tarihlerinde, fermanlarda, divan-ı hümayun vesikalarında, mezar taşlarında daima bu isim kullanılır. 1732 tarihinden sonra Rodoscuk bırakılıp Tekfurdağı adının kullanıldığını görüyoruz. Ancak, bu isim değişikliğinin kesin sebebi bilinmemekle birlikte Bizans derebeylerine "Tekfur" denildiğini biliyoruz. Cumhuriyet devrine kadar şehrimiz Türkler arasında Tekfurdağı adıyla anıldı ve yazıldı. Cumhuriyet devrinde Tekfurdağı Tekirdağ'a çevrildi (Anonim 2009a).

4.1.2. Coğrafi Konum ve İklim Yapısı

Tekirdağ İli Türkiye'nin Kuzeybatısında, Marmara Denizinin kuzeyinde tamamı Trakya topraklarında yer alan üç ilden biri, ayrıca Türkiye'de iki denize kıyısı olan altı ilden biridir. Tekirdağ 41° 34' 52" - 40° 52' 53" - 41° 35' 28" – 40° 32' 23" kuzey enlemleri ile 28° 09' 14" - 26° 42' 42" – 28° 08' 34" – 26° 54' 24" doğu boylamları arasındadır. 6.313 km² yüzölçümüne sahip ilin denizden yüksekliği 0–200 m arasındadır. İl doğudan İstanbul'un

Silivri ve Çatalca, kuzeyden Kırklareli'nin Vize, Lüleburgaz, Babaeski ve Pehlivan köyü, güneyden Marmara Denizi ve Çanakkale'nin Gelibolu ilçesiyle ile çevrilidir. Kuzeydoğudan Karadeniz'e 1,5 km. bir kıyısı vardır. Ergene Havzasının güney kesimindeki en büyük kent olan Tekirdağ, Güney Ergene yöresinden ve kuzeyden gelen yolların Marmara denizine ulaştıkları yerde, geniş bir körfezin kıyısına kurulmuştur (Anonim 2009b).

Sıcaklık ortalamaları ve genel nemlilik indisleri göz önüne alınırsa, Tekirdağ ili iklimi, ılıman yarı-nemli olarak nitelenir. Kıyı kesiminden iç kesimlere girildikçe denizden uzaklığın ve yükseltinin etkisiyle sıcaklık ve yağış değerlerinde küçük farklılaşmalar görülür. Marmara denizi kıyısı boyunca, yaz mevsimi sıcak ve kurak, kış mevsimi ise ılık ve yağışlı geçen Akdeniz ikliminin özellikleri görülür. Ancak, Karadeniz ikliminin etkisiyle yaz kuraklığı hafiflemiştir. Kış mevsiminde kar yağışları olağandır. İç kesimlere girildikçe yaz mevsimi daha kurak, kış mevsimi daha soğuk geçen yarı karasal iklim özellikleri belirginleşir (Anonim 2009b).

40 yıllık rasatlara göre, Tekirdağ'da Ocak ayı sıcaklık ortalaması 4,4°C, Temmuz ayı sıcaklık ortalaması 23,3°C, yıllık sıcaklık ortalaması ise 13,8°C'dir. Bu değerler, Tekirdağ il merkezi ve İstanbul il sınırlarından başlayıp Şarköy'e kadar uzanan sahil şeridi için geçerlidir. İç kesimlere girildiğinde karasallığın ve kış mevsiminde Balkanlardan gelen soğuk hava kütlelerinin etkisiyle 1–2°C, Ganos dağlarında yükseltinin etkisiyle 3–4°C'ye varan sıcaklık azalmaları görülür. Yıllık sıcaklık farkları kıyı bölümünden 19°C iken, iç kesimlerde 20 °C'ye ulaşır. Kuzeyinde yer alan 200–300 metrelik sırtlara göre batıda daha yüksek, doğuda daha alçak tepeler arasında bulunan il merkezinde en yüksek ekstrem değerler 1940 yılı Temmuz ayında 37,6 °C ve 1994 yılı Ağustos ayında 37,5 °C, en düşük ekstrem değerler 1942 yılı Ocak ayında -13,5 °C olarak ölçülmüştür (Anonim 2009b).

4.1.3 Nüfus Yapısı

Tekirdağ ili, 2008 adrese dayalı nüfus verilerine göre 770.772 nüfusa sahiptir. Bu nüfusun %68'i şehir merkezinde, %32'si köylerde yaşamaktadır (Anonim 2008a).

Çizelge 4.1. İlçelere göre merkez ve belde/köy nüfus toplamları

Tekirdağ	İl/İlçe Merkezleri (Şehir)			Belde/Köyler			Toplam
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	
Çerkezköy	67,617	35,216	32,401	79,622	41,367	38,255	147,239
Çorlu	200,577	103,895	96,682	36,105	18,581	17,524	236,682
Hayrabolu	19,096	10,367	8,729	18,326	9,274	9,052	37,422
Malkara	27,997	14,803	13,194	28,311	14,141	14,170	56,308
Muratlı	19,138	9,611	9,527	7,037	3,534	3,503	26,175
Saray	21,243	10,956	10,287	24,396	12,324	12,072	45,639
Şarköy	16,121	8,075	8,046	13,812	7,032	6,780	29,933
Merkez	137,962	71,786	66,176	28,351	14,653	13,698	166,313
Ereğli	11,803	6,313	5,490	13,258	6,970	6,288	25,061
Toplam	521,554	271,022	250,532	249,218	127,876	121,342	770,772

Kaynak: Anonim 2008a

Çizelge 4.1.'de merkez ilçe dışındaki ilçelerde nüfus incelendiğinde, nüfusun en fazla Çorlu ve Çerkezköy ilçesinde yoğunlaştığı, en düşük nüfusun ise Muratlı ve Marmaraereğlisinde olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2. Tekirdağ İli Nüfusu, Sayım Yıllarına Göre Artış Hızı

Sayım Yılları	Nüfusu	Artış Hızları	Yoğunluk kişi/km ²
1927	132,122	-	21
1935	194,252	47,02	31
1940	209,808	8,01	33
1945	202,606	-3,43	32
1950	224,482	10,96	36
1955	251,071	11,68	40
1960	274,806	9,45	44
1965	287,381	4,58	46
1970	302,946	5,42	48
1975	319,987	5,63	51
1980	360,742	12,74	58
1985	402,721	11,64	64
1990	468,842	16,42	75
1997	567,396	21,02	92
2000	628,223	10,72	101
2008	770,772	56,55	115

Kaynak: Anonim 2008b

Başbakanlık DİE Başkanlığı tarafından genel nüfus sayımı yapılan yıllara göre Tekirdağ İli nüfusu 1940 ve 1945 yılları hariç dengeli artış göstermiştir. 1970 yılından sonra, özellikle 2008 yılı itibariyle nüfus artış hızında sürekli artış gözlemlenmektedir.

4.1.4 Eğitim Durumu

Türkiye İstatistik Kurumunun 2005–2006 verilerine göre okullaşma oranlarına bakıldığında, Tekirdağ İlinin okul öncesi eğitim hariç, ilköğretim ve ortaöğretimde okullaşma oranının oldukça yüksek olduğunu görmekteyiz.

Çizelge 4.3. Tekirdağ İlinin Okul Gruplarına Göre Okullaşma Oranları (%)

	2005	2006
Okul Öncesi Eğitim	23,41	24,86
İlköğretim	98,31	99,17
Ortaöğretim	92,26	94,68

Kaynak: Anonim 2009c

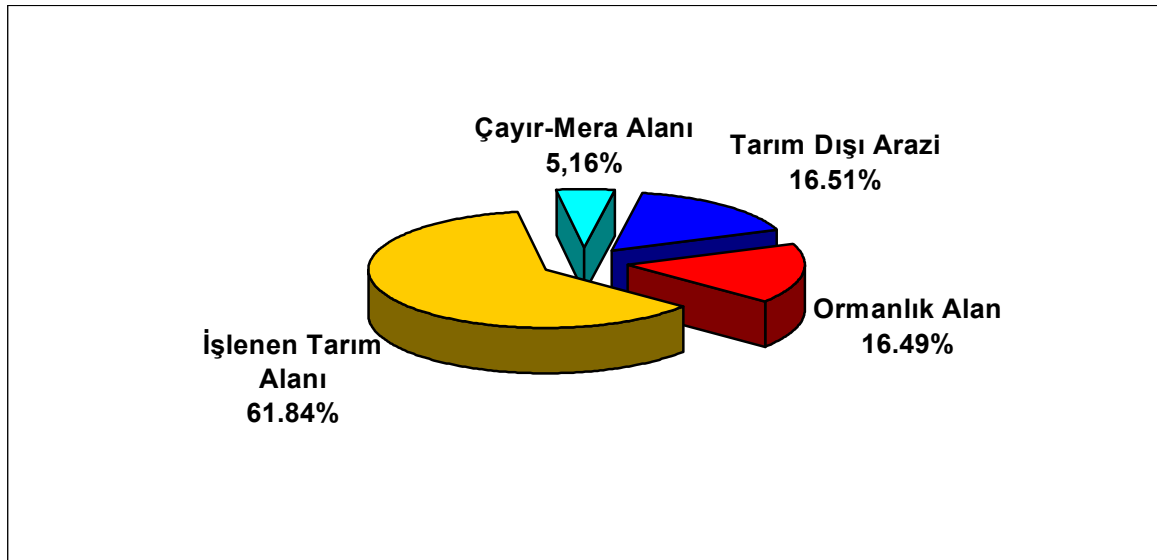
4.1.5. Tarımsal Yapısı

Tekirdağ ilinin Tarımsal Yapısı; “Arazi Dağılımı”, “Bitkisel Üretim” ve “Hayvan Varlığı” biçiminde üç başlık altında incelenmiştir.

4.1.5.1 Arazi Dağılımı

Tekirdağ ilinin toplam yüzölçümü, 621788 hektardır. 2008 yılı verilerine göre bu sahanın %64’ü yani 3.996.153,3 hektarı işlenen tarım arazisidir (Anonim 2009e). Bu oran, %35,6 olan Türkiye ortalamasının hayli üzerindedir. Tekirdağ’ın işlenen tarım alanı Türkiye tarım alanlarının %1,47’sini oluşturmaktadır. Oysa ilin toplam yüzölçümü, ülke yüzölçümünün sadece %0,8’i kadardır. Tekirdağ’da ormanlık alan 1.040.860,0 (%16,49) hektar, çayır mera varlığı ise 24849 hektardır (Anonim 2009e).

Grafik 4.1. Tekirdağ’da Arazi Dağılımı

Kaynak: Anonim 2009d

İldeki işlenen tarım arazisi varlığının %96.36’sı ekilen tarla arazisi olup, bu oran %69.5 olan Türkiye ortalamasının çok üzerindedir. Tekirdağ tarım arazisi varlığı içinde sebze

ve meyvelik alanların oranı oldukça düşüktür. Nadasa bırakılan arazi bulunmayan ilin arazi kullanım durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Çizelge 4.4. Tekirdağ İli ve Türkiye’de Tarım Arazisi Varlığı ve Kullanımı

ARAZİ KULLANIMI	Tekirdağ(1999)		Türkiye (1998)		Tekirdağ/Türkiye
	Hektar	(%)	Hektar	(%)	
Tarla arazisi	383030	96,36	18748000	69,56	2,04
Nadas	–	–	4890000	18,14	–
Sebze	4989	1,26	783000	2,80	0,63
Meyve	307	0,08	1389000	5,15	0,02
Bağ	6957	1,75	541000	2,00	1,28
Zeytinlik	2203	0,55	600000	2,22	0,36
TOPLAM	397486	100	26951000	100,0	1,47

Kaynak: TÜİK, Tarım İstatistikleri Özeti 1998

4.1.5.2 Bitkisel Üretim

Tekirdağ İlinde bitkisel üretim söz konusu olunca akla tarla ürünleri özellikle de buğday ve ayçiçeği gelmektedir. Bunun nedeni Tekirdağ tarımına yön veren ürünlerin buğday ve ayçiçeği olmasıdır.

Çizelge 4.5. Tekirdağ İli Tarım Faaliyetleri

İLDE HASAT EDİLEN TAHILLAR	MİKTAR (TON)
Buğday	1.079.342,5
Arpa	123.250
Çeltik	29.945,5
Diğerleri	10.768,2
İLDE YETİŞTİRİLEN YUMRULU BİTKİLER	MİKTAR (TON)
Kuru Soğan	39.057
Diğerleri	4.970
İLDE YETİŞTİRİLEN SEBZELER	MİKTAR (TON)
Domates (Sofralık)	7.999
Biber	2.124
Diğerleri	13.036,35
İLDE YETİŞTİRİLEN ENDÜSTRİYEL BİTKİLER	MİKTAR (TON)
Zeytin	13.128,1
Ayçiçeği	356.536,01
Mısır	6.202
Diğerleri	54.888,15
İLDE YETİŞTİRİLEN MEYVELER	MİKTAR (TON)
Karpuz	72.000
Kavun	14.929
Elma	1.169,94
Kiraz	1.791,44
Diğerleri	5.142,539

Kaynak: Anonim 2009e

Tekirdağ ilinde hububat olarak buğday, arpa, çavdar, yulaf, çeltik, kuşyemi ve mısır ekilmektedir.

Tekirdağ ilinde ve ülkemizde üretimi yapılan başlıca yumru bitkiler kuru soğan, patates ve sarımsaktır. Tütün ve şekerpancarının üretimi az da olsa yapılmaktadır.

Türkiye, sebze üretim miktarı ve alanı bakımından dünyada sayılı ülkeler arasında yer almaktadır. Fakat Tekirdağ İlinde coğrafi koşulsuzluklar yüzünden üretilmemektedir. Bölgede kavun, karpuz, üzüm ve domates dışında diğer sebzelerin üretimi çok sınırlıdır.

4.1.5.3 Hayvan Varlığı

Tekirdağ İlinde sahip olunan tarım arazisi büyüdükçe hayvan varlığı artmaktadır. Türkiye’de büyük baş hayvan bulunduran işletmelerin %1’ine sahip olan Tekirdağ, kültür ırkı sığır besleyen işletmelerin %1,7’sine, melez barındıranların da %2,2’sine sahip bulunmaktadır(Aslan 2000). Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, Tekirdağ İlinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılıktan ziyade kümes hayvancılığı daha yaygındır.

Çizelge 4.6. Tekirdağ İli Hayvan Varlığı

İLDEKİ CANLI HAYVAN VARLIĞI	BİN ADET
Küçükbaş	181,090
Büyükbaş	132,856
Kümes Hayvanı	555,843

Kaynak: Anonim 2009e

4.1.6. Tekirdağ İlinde Örgütlenme

İlimiz Merkezinde:191, Çorlu İlçesinde:221, Çerkezköy İlçesinde:131, Malkara İlçesinde:41, Hayrabolu İlçesinde:31, Şarköy İlçesinde:30, Muratlı İlçesinde:27, Saray İlçesinde:57, M.Ereğlisi İlçesinde:33 olmak üzere TOPLAM: 762 dernek faaliyette bulunmaktadır. Bu derneklerden: Kamu Yararına Çalışan:55, Uluslar Arası Çalışan:8, Kültürel Amaçlı:69, Sosyal Amaçlı:362, Eğitim Amaçlı:58, Cami ve Kuran Kursu Amaçlı:69, Sportif Amaçlı:141 olmak üzere TOPLAM:762 dernek mevcuttur.

Çizelge 4.7. Tekirdağ İli Öncelikli Yaşam Kalite Göstergeleri

Dernek, vakıf, sendika sayısı, üye sayısı ve sendikalaşma oranı										
Yıl	Dernek sayısı	Dernek üye sayısı	Dernek başına düşen üye sayısı	Vakıf sayısı	Vakıf üye sayısı	Vakıf başına düşen üye sayısı	İldeki kayıtlı işçi ve memur TOPLAM sayısı	Sendika sayısı	Sendika üye sayısı	Sendikalaşma oranı
2003	653	44977	69	36	762	21	149064	29	78068	52,4
2004	698	48109	69	36	762	21	161094	32	82068	50,9
2005	745	50462	68	36	762	21	165864	32	93309	56,2
2006	762	53210	70	33	747	22	184946	28	106535	57,6
2007	787	55904	71	35	768	22	194227	29	111367	57,3

Kaynak: Anonim 2009f

4.2. Karacakılavuz Hakkında Genel Bilgiler

4.2.1. Tarihçesi

Karacakılavuz Beldesi, Plevne vilayetine bağlı Selvi kazasının adırlı ve Kruşva köylerinden, 93 harbi ile birlikte miladi 1877–1878 tarihinde Osmanlı topraklarına göç eden atalarımız tarafından kurulmuştur (Dallı 2005).

4.2.2. Coğrafi Konum ve İklim Yapısı

Karacakılavuz Beldesinin Dünya coğrafyasındaki yeri: Kuzey yarı küresinde 27.4 doğu meridyeni ile 41.1 paralelinin keşiştiği noktada, 141.m. rakımlı arazide, 1884 yılında 800 dekar arazi üzerine, 120 hane, 700 nüfuslu bir köy olarak kurulmuştur. Beldenin kuruluş sahası 120 yıl içinde genişleyerek 2004 yılında 1200 dekara ulaşmıştır (Dallı 2005).

Karacakılavuz beldesinin iklimi, ılıman yarı-nemli olarak nitelenir. Kıyı kesiminden iç kesimlere girildikçe denizden uzaklığın ve yükseltinin etkisiyle sıcaklık ve yağış değerlerinde küçük farklılaşmalar görülür.

Aşağıdaki çizelgede görüldüğü gibi Karacakılavuz'da yağışların en fazla düştüğü ayların başında 10 yıllık ortalamaya göre Aralık 113 kg. ile birinci sırada olup onu, Şubat, Mart ve Kasım ayları takip etmektedir. En az yağış düşen aylar ise 21 kg. ile Temmuz ve Ağustos aylarıdır (Dallı 2005).

Çizelge 4.8. Karacakılavuz Yağış Cetveli

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam
1993	35	85	60	40	65	81	2	13	8	-	94	52	535
1994	29	37	32	29	26	25	-	10	-	118	67	103	476
1995	178	52	78	34	-	40	106	5	54	18	91	62	718
1996	41	92	84	58	7	20	-	54	47	16	55	143	617
1997	29	34	57	112	52	36	14	85	-	141	36	153	739
1998	28	68	146	26	82	24	36	-	85	114	96	151	856
1999	18	153	80	13	62	33	31	5	37	20	56	137	645
2000	19	77	45	32	101	20	-	20	27	68	8	16	433
2001	79	61	24	74	37	5	4	4	25	1	106	202	636
2002	27	32	52	23	7	62	44	16	116	61	137	35	613
2003	90	99	23	72	5	7	2	16	43	57	22	53	504

Kaynak: Dallı 2005

4.2.3. Nüfus Yapısı

Türkiye İstatistik Kurumunun 2008 verilerine göre; Tekirdağ Karacakılavuz Beldesi, 1,714 erkek ve 1,696 olmak üzere toplam 3,410 nüfusa sahiptir.

4.2.4. Eğitim Durumu

Karacakılavuz beldesi 2000 yılı nüfus sayımı okuryazarlık oranlarına bakıldığında, Nüfusun %70'inin ilkokul, %5'inin lise ve %2'sinin üniversite mezunu olduğunu görmekteyiz. Beldede genel olarak yükseköğretime devam eden nüfus sayısı çok düşüktür. Beldedeki okur yazarlık durumuna bakıldığında, nüfusun %98'inin okur yazar olduğunu görmekteyiz (Dallı 2005).

Çizelge 4.9. Karacakılavuz Beldesinde 2000 yılı Okur-Yazarlık Durumu (%)

7 yaş üzerinelere göre	98
Tüm nüfusa göre	88
Üniversite mezunu	2
Lise mezunu	5
Ortaokul mezunu	7
İlkokul 5. sınıf mezunu	70
İlkokul 3. sınıf mezunu	2
Okur-Yazar olmayanlar	2

Kaynak: Dalli 2005

5. KATILIMCILIK KAVRAMI

5.1. Katılımcılık Nedir?

Türkiye literatürüne Katılım ve Katılımcılık sosyal ve iktisadi bilimleri son on yılda aşına oldular. Katılımcılık, bizde daha çok "İyi bir şey" anlayışı ile geliştirildi ve içerik olarak; Batı'dan ithal ettiğimiz tüm kavramlar gibi, fazlaca sorgulanmadan uygulandı. Çeşitli Sivil Toplum Kuruluşları, eğer uluslar arası projelerine "Katılımcı" sözcüğünü koyarlarsa daha çok destek alacaklarını çabuk fark ettiler. Böylece "Katılımcılık" içeriğinden büyük oranda soyutlanarak: bulunması, destek alınması için elzem olan terimlerden birisi haline geldi ve terim kavramlaşmadan hemen tüm ulusal ve uluslar arası projelerde yer almaya başladı (Özkaya ve Ark. 1998).

Dünya Proje Piyasası'nda ise; katılımcılık iki türlü gelişti (Özkaya ve Ark. 2003):

- a) Gerçekten sözün hıfzına da uygun olarak 'İktidara ortak olma ve erkten pay alırken pazarlık yollarını öğrenme; aynı zamanda nasıl isteyeceğini ve aldıktan sonra nasıl örgütleneceğini öğrenme, bilginin birlikte üretiminin gücünü ortaya çıkartma' metodu olarak 'Katılımcılık'.
- b) Göstermelik olarak çeşitli uzmanların 'Halk için neyin doğru olduğuna karar vermesinin ardından, 'yerel' halkı bu doğrunun uygulanma biçimlerine onay vermeye çağırma anlamında kullanılan 'Katılımcılık'.

5.2. Katılımcı Kırsal Yaklaşım

Kırsal Kalkınmada "insanların katılımı" kavramı yeni bir oluşum değildir. Bu hareketin çıkış noktası, kırsal nüfusun kendi gelişiminin sahibinin yine kendisi olduğu temeline dayanmaktadır. 1970'lerin ortasında ortaya atılmış ve bu dönemde, dünyada orta seviyede bir farkındalık oluşmaya başlamıştır. 1979 yılında Roma'da toplanan Dünya Kırsal Kalkınma ve Tarımsal Reform Konferansı'nda (WCARRD) yoksulların kalkınma programı dizaynı ve devam eden aşamalarında da aktif katılımının yetersizliği, kalkınma çabalarındaki başarısızlığın önemli bir nedeni olarak gösterilmiştir. Ayrıca konferansta, kırsal kalkınmada amaca ulaşabilmesi için, topluluktaki sosyal ve ekonomik kurumların dezavantajlı kırsal nüfusun kendisi tarafından kontrol edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yoksulların kırsal politikalar / programlar geliştirebilmeleri için, organize edilmeleri gerektiği de vurgulanmıştır (Özer 2004).

WCARRD bildirimleri özetle, kırsal kalkınmada katılımcılığın esas alınması ile bu toplulukların daha otonom, demokratik ve gönüllü bir şekilde yönetileceğini ve bu yolla yoksulların gerektiği gibi temsil edilmesinin sağlanacağını belirtmektedir. Yine bu yaklaşım

sayesinde, kırsal toplulukların temel insan hakları doğrultusunda yönetilecekleri de dile getirilmiştir. WCARR'den günümüze gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri beklenmeyen etkiler altında kalmış ve birçok ülke zor durumda olan ekonomilerinin kurtuluşu için kırsal kalkınmada eşitlik ve katılımcılığı bir gereklilik olarak görmeye başlamıştır. Bunun yanında kalkınma projelerine destek veren, özellikle uluslar arası kuruluşların “eşit/katılımcı” projeleri tercih etmesi de ülkeleri zorlamıştır. Aynı dönemde katılımcılık esasları ve ilgili yöntemlerinin uygulanması çabaları da hız kazanmıştır. 1980 yılında Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü aktif olarak katılımcılık programını başlatmıştır (Özer 2004).

Gelişmekte olan ülkelerde 1990'larda geliştirilmiş olan Katılımcı Kırsal Değerlendirme (KKD), yerel toplumlara kendi hayat ve koşullarının bilgisini paylaşma, bilgi üretme, analiz etme, planlama ve eyleme geçme gücünü kazandıran bir yaklaşımdır.

KKD, kırsal kalkınmayı engelleyen etmenlerin belirlenmesi, yaklaşımın ülkemiz koşullarına uyumlaştırılması, doğacak sorunların ve bunlarla başa çıkma yöntemlerinin belirlenmesi, kırsal kalkınmaya katkıda bulunmak amacıyla ülkemizde ilk olarak E.Ü. Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından İzmir İli Kemalpaşa İlçesi Halilbeyli Köyü'nde kullanılmıştır. Karaturhan'a (2004) atfen bu Çalışma Tayfun Özkaya ve ekibi tarafından sürdürülmüştür. Katılımcı kırsal değerlendirme yöntemi ile, tüm köy halkı ile toplantılar düzenlenmiş, köydeki tüm bireylerin her türlü sorunu birlikte konuşularak tartışılarak, herkesin fikri alınarak çözümlenmeye çalışılmıştır.

Ayrıca katılımcılık ve yeniliklerin benimsenmesi yanı sıra diğer birçok alanda katılımcılık önemli yer tutmaktadır. Örneğin: “Katılımcı Kırsal Değerlendirme / Hızlı Kırsal değerlendirme Yöntemlerinin Sağlık ve Benimsemeye Mevcut ve Potansiyel Kullanımları” adlı Robert Chambers'in çalışmasını çeviren Özkaya (2004), sağlık ve bilhassa bulaşıcı hastalıklar konusunda halk ve katılımcılığın önemi ele alınmaktadır.

Diğer katılımcı çalışmalara Gençay'ın (2004) “Katılımcı Yöntemlere İlişkin Web Siteleri ve E-Mail Tartışma Listeleriyle İlgili Bilgiler” verilebilir.

Bunlar:

1. MYRADA, www.myrada.org, Myrada, Güney Hindistan'ın 3 eyaletinde kırsal kalkınma programları yürüten ve aynı zamanda bölgedeki diğer 6 eyaletteki çalışmalara da destek veren bir sivil toplum kuruluşudur. Web sitesi; kendi toplumları içinde yerel halkın ihtiyaçlarını belirleme, kapasitelerini geliştirmelerine yardım etmeye bir örgütün nasıl odaklanacağı ile ilgili kaliteli bilgi sağlamaktadır. Bunu sağlamak için; MYRADA, katılımcı yöntemleri içeren, toplum merkezli kapsamlı uygulamalara, kapasite-geliştirme programları ile

destek vermektedir. Son zamanlarda kırsal kalkınma ile ilgili bazı çalışmalarda olumlu sorgulama (Appreciative Inquiry) yöntemi kullanmışlardır. Sitede kuruluşun yayınları da listelenmiştir.

2. IISD: International Institute for Sustainable Development (Uluslararası Sürdürülebilir Gelişme Enstitüsü), <http://iisd.ca/ai> , MYRADA'nın bir pilot projede uyguladığı, Olumlu Sorgulama Yöntemi hakkında daha fazla bilgi ile ilgileniyorsanız, IISD'nin web sitesine bakabilirsiniz. Bu site olumlu sorgulama prensipleri ve kalkınma bağlamında PRA (katılımcı kırsal değerlendirme) gibi diğer katılımcı yaklaşımlardan farklılıklarını ortaya koymaktadır. Benzer çalışmalar yürüten diğer organizasyonların web adresleri ile birlikte uzunca bir kaynakça listesi de bulunmaktadır. Ayrıca sitede katılımcı araştırma ile ilgili rapor ve dokümanlar tam metin olarak yayınlanmaktadır.
3. Mosaic-net International, www.mosaic-net-intl.ca , Mosaic-net International; Ottawa, Kanada'da bulunan özel bir danışmanlık firmasıdır. Firma; Latin Amerika, Afrika ve Asya'daki kuruluşlarla network yardımı ile çalışarak, kalkınma konularında çözümler sunmaktadır. Web sitesi katılımcı yöntemlere yönelik çalışmalar hakkında bilgiler içermektedir. Sitede katılımcı yöntemlerle ilgili elektronik makaleler mevcuttur.
4. <http://www.ids.ac.uk/ids/particip/> , Bu site, İngiltere'deki Kalkınma Çalışmaları Enstitüsündeki Katılım Grubunun sitesidir. Bu site, mevcut araştırma çalışmalarını, ağlar, son yayınlar, PRA (katılımcı kırsal değerlendirme) okuma odası ve bilgi sağlama servisleri ile ilgili son haberleri içermektedir.
5. <http://www.goshen.edu/soan/soan961.htm> , Bu site, öğrenciler ve uygulamacılara yönelik olup, Katılımcı Eylem Araştırması sitelerinin listesini içermektedir.
6. <http://nt1.ids.ac.uk/eldis/prapra.htm> , Eldis Katılım Rehberi, on-line olarak katılım ile ilgili bilgi arayanlar için kapsamlı bilgi kaynağıdır. Tam metin dokümanları yanında, ülke özetleri, web site listeleri, organizasyonlar, doküman listeleri, bilgi kaynakları ve katılımcı yöntemlerle ilgili bağlantılar mevcuttur.
7. www.drc.org.nz - <http://www.dev-zone.org/>, Katılımcı Öğrenme ve Eylem Güncelleme, haberlerin, kaynak materyallerin ve katılımcı yaklaşımlar çevresinde meydana gelen olayların, e-mail ile güncellenmesidir.

8. http://www.nur.edu/41510/wp_m00c0.asp, Bolivya-Santa Cruz'daki Nur Üniversitesinin sanal kütüphanesinde katılım ve katılımcı yöntemlerle ilgilenenler için çeşitli kitaplar bulunmaktadır.
9. www.eldis.org, ELDIS, on-line dokümanlar, veri tabanları, organizasyonların web siteleri, kütüphane listeleri, kaynakçalar ve e-mail tartışma listeleri, araştırma proje bilgileri, harita ve gazete koleksiyonları ve bağlantıları vasıtasıyla, kalkınma ve çevre konuları üzerine bilgi kaynakları sunar.
10. ID21: Communicating Development Research (Kalkınma Araştırma İletişimi), www.id21.org, ID21, Britanya Uluslararası Kalkınma Bakanlığı tarafından desteklenen hızlı bir araştırma raporlama hizmetidir. Politika yapanları ve arazideki kalkınma yöneticilerini en son ve en iyi İngiliz kalkınma araştırma sonuçları konusunda bilgi sahibi yapmayı amaçlar.
11. Partnerships On-line www.partnerships.org.uk
<http://www.makingthenetwork.org/>, Partnerships On-line, İngiltere ve Amerika'daki ağlar için on-line gruplar oluşturmaya adanmış bir sitedir. Site; çalışma gruplarında kullanılan çeşitli teknikler, oyunlar içermekte olup, on-line grup oluşturabilmek için çeşitli bilgiler ve yol haritaları sunar. Partnership Online e-mail listesi, katılım ve işbirliği yöntemlerinin gerçek hayatta yürütülüp yürütülemeyeceği konularını tartışır.
12. FAO Participation: Sharing our resources (Kaynaklarımızı paylaşma), www.fao.org/Participation, Bu web sitesi, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün, Sürdürülebilir Yaşam ve Gıda Güvenliğini Desteklemede katılımcı Yaklaşım ve Yöntemler kullanılması ile ilgili informal çalışma grubunun (IWG-PA) sitesidir. IWG-PA, katılım ve sürdürülebilir yaşam ve gıda güvenliğinin bir araya geldiği ilişkilere odaklanan, organizasyon içindeki ve dışındaki ortaklarla paylaşan ve öğrenen; benzer sektörler arasındaki ve çeşitli disiplinlerdeki işbirliğini teşvik eden bir çalışma grubudur. Site, katılımcı araştırmalara ve organizasyonlara bağlantı sağlar ve yayınlarını listeler.
13. PRGA: Participatory Research and Gender Analysis (Katılımcı Araştırma ve Toplumsal Cinsiyet Analizi), www.prgaprogram.org, Teknolojik gelişim ve kurumsal yenilik için Katılımcı Araştırma ve Toplumsal Cinsiyet Analizi konuları üzerine, Uluslararası Tarımsal Araştırma Programının (PRGA) danışma grubunun web sitesidir. PRGA programı, bitki besleme ile ürün ve doğal kaynakların yönetimiyle ilgili toplumsal cinsiyete duyarlı katılım araştırmaları

üzerine, kurumsal yaklaşımlar ve kolaylaştırıcı yöntemler geliştirir ve tanıtır. Katılımcı Araştırma ve Toplumsal Cinsiyet Analizi konusunda önerilen referansları sağlar.

14. British Council: Participation Page (Katılım Sayfası), <http://www.britcoun.org/governance/index.htm>, British Council'in bu sayfası, dokümanlar, veri tabanları ile dünyanın değişik bölümlerindeki katılımcı yaklaşımlarla ilgili bilgilere nasıl sahip olunacağına dair bilgiler verir.

5.3. Katılımcılık ve Kadın

Günümüzde tüm ülkeler, kalkınmanın odak noktasının insan olduğu gerçeğini dikkate alarak onların gelişimi ve eğitimini en geçerli yatırım olarak kabul etmektedirler. Ülkemiz gibi gelişmekte olan tüm ülkelerde nüfusun yaklaşık yarısını oluşturan ve üretimin her aşamasında önemli roller üstlenen kadınlar ise kalkınma olanaklarından eşit pay alamamaktadırlar. Tarımsal üretimde de çoğu zaman erkeklerden daha fazla katkı sağlamalarına karşın üretim süreci ve sosyo-ekonomik yaşamdaki rol ve katkıları göz önüne alınmamaktadır (Karaturhan 2004).

Büyük paralar ve teknik katkılarla desteklenen kırsal kalkınma projelerinin birçoğunun istenilen hedeflere ulaşmamasındaki en önemli faktörlerden birisi “kırsal kadının” hedef grup olarak alınmamasıdır. Oysa kırsal kesimde yeni tarım teknolojilerinin yaygınlaştırılmasında en etkin yolun kadınların hedef grup olarak alınması olduğu belirtilmektedir. Bunun nedeni olarak ta, erkek çiftçilerin bu tür bilgileri kadınlarla paylaşmamalarının tersine, kadınların edindikleri bilgileri diğer kadın ve erkeklerle paylaşmaya istekli olmalarıdır. Bu durum Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi uluslar arası kuruluşlar ile ulusal kamu ve gönüllü kuruluşların kadınları hedef grup olarak dikkate almanın kaçınılmazlığı konusunda görüş birliğine varmalarına yol açmıştır. Böylece, özellikle kırsal alanda kadınlara yönelik eğitim ve yayıma ilişkin uygulanabilir gelişmelere ihtiyaç duyulduğu ortaya konmuştur. Kırsal kadın için tarımsal yayım özellikle de kadın yayımcılar önemli bir bilgi kaynağı durumundadır. Ancak, tüm dünyada kadın tarımsal yayımcıların sayısı yeterli değildir (Karaturhan 2004).

Kadın odaklı ve geleneksel kalkınma yaklaşımlarının özellikle kaynakları yetersiz olan insanların gereksinimlerini karşılamadaki güçlüklerin farkına varılması alternatif yaklaşımların ve yöntemlerin araştırılmasına yol açmıştır. Bu yaklaşım ve yöntemler katılımcıdır. Bunlardan birisi de “Katılımcı Kırsal Değerlendirme” yaklaşımıdır. KKD, kırsal kalkınmayı engelleyen etmenlerin belirlenmesi, yaklaşımın ülkemiz koşullarına

uyumlaştırılması, doğacak sorunların ve bunlarla başa çıkma yöntemlerinin belirlenmesi, kırsal kalkınmaya katkıda bulunmak amacıyla ülkemizde ilk olarak Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından İzmir İli Kemalpaşa İlçesi Halilbeyli Köyü'nde kullanılmıştır. Çalışmalar sırasında, köyün temel geçim kaynağının hayvancılık olduğu, işlerin ağırlıklı olarak kadınlar tarafından yapıldığı ve erkeklere bu konularda verilen bilgilerin kadınlara aktarılamadığı saptanmıştır. Bundan dolayı, köydeki kadınların tarıma katkılarını çoğaltabilmek, günlük yaşamlarında karşılaştıkları sorunları saptayabilmek, aile içi karar alma sürecine katılımlarını arttırmak, köy içindeki statülerini yükseltmek, çözüme yönelik olarak eyleme geçmelerini kolaylaştırabilmek için bir kadın grubu oluşturulmuştur (Karaturhan 2004).

Karaturhan'ın (2004) örnek bir çalışmada açıkladığı gibi, kadın grubu çalışmaları, kadınların tartışacakları konuları ve öncelik sıralarını katılımcı bir yaklaşımla kendilerinin belirlemelerinin ardından mastitis (meme iltihabı), kadın hastalıkları, aile planlama yöntemleri, beslenme ve çevre ile ilgili konulardaki (karasinek ve fare mücadelesi) oturumlarla sürdürülmüştür. Yaklaşık 6 ay süren çalışmalar sırasında Ege Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü, Bornova Veteriner Araştırma Enstitüsü ve gönüllü bir kadın-doğum uzmanı ile işbirliği yapılmıştır. Çalışmaların sonunda yapılan değerlendirmelerde,

1. Kadınlar arasında yaygın olarak görülen bilinçsiz rejim yapma, kahvaltıda çay içme alışkanlığı (bol olan süt içilmiyor), et ürünlerini çiğ tüketme alışkanlığı, kadın-doğum uzmanlarından çekinme ve kontrolsüz ilaç kullanma eğilimlerinin azaldığı,
2. Beslenmede sebze yer verildiği, çocukların kahvaltıda yumurta ve süt tüketme oranının, çocukların sofrada aile ile birlikte yemek yeme eğiliminin, kadınların süt ve süt ürünlerini tüketme eğiliminin, gıda hazırlama ve kadın sağlığı konularındaki bilinç düzeyinin arttığı,
3. Evsel çöplerin poşete konmasının sağlandığı,
4. Hayvanların meme başlarının yıkanması, yıkama suyuna dezenfektan konulması, mastitis aşısı yaptırma, sağım başlıklarını dezenfekte etme ve kuruda antibiyotik uygulanması gibi konularda %15 ila %100 arasında artışlar olduğu saptanmıştır.

Kadınların bu katılımcı çalışmalar sonrasında yaşama bakış ve tutumlarında da bazı değişimler olmuştur. Bunlar,

1. Bilgilenmek için kitap okuma isteğinin artması,

2. Başlangıçtaki oturumlarda donuk ve çekingen olduklarını ifade eden kadınların, çalışma sonrasında kendilerine güvendiklerini ve tartışılan konularda her ortamda düşüncelerini açıklayabilme becerisi kazandıklarını söylemeleri,
3. Eşleriyle, hayvancılık, beslenme vb. ailelerini ilgilendiren her konuda tartışabilmeleri,
4. Kadınların da aile ile ilgili konularda söz sahibi olduklarını eşlerine hissettirmeleri ile aile içi karar alma sürecine katılımları konusundaki ilk adımların atılması,
5. Emeklerinin karşılığını almak için eşleriyle tartışmaya başlamaları,
6. Kadınlar arasındaki iletişimin artması

gibi sıralanabilmektedir. Tüm bu sonuçlar, kırsal kadının kırsal kalkınma ve tarımsal yayım çalışmalarında katılımlarının sağlanması ile birçok başarılar elde edilebileceğini göstermektedir. O nedenle kadınlara yönelik yayım çalışmalarında katılımcı yaklaşımların kullanılması ve bu çalışmalarda görev alacak kadın yayımcıların sayısının artırılması ile ev ekonomisi dışındaki tarımsal yayım, sosyoloji, psikoloji, iletişim vb. konularında yetiştirilmeleri gerekmektedir.

6. TÜRKİYE'DE KIRSAL KADIN

6.1. Kadının Kırsal Yaşamdaki Yeri

Toplum ve aile yaşamının her alanında; üretimde, sağlıkta, gıda ve beslenme alanında erkeklere göre daha fazla sorumluluk yüklenen kadınların kalkınmaya katılımı, hem ülke ekonomileri hem de kadının çalışma hayatında ve istihdamında statüsünün yükseltilmesi açısından büyük önem taşıyan öncelikli bir koşuldur. Kırsal kesim kadını gerek geleneksel yapısı, gerekse uğraşı biçiminin farklılık nedeni ile kentlerdeki hemcinslerine göre farklılık göstermektedir. Kır kadını bir yandan temizlik, çocuk bakımı, ekmek yapma, yakacak temini, gıda ve beslenme gibi ev işleri yaparken diğer yandan bitkisel ve hayvansal üretim, el sanatları etkinlikleri, tarım dışı işler ve gelir getirici faaliyetlerde de (pazarda satmak için mal üretimi, tarım dışı ücretli işçilik, pazarlama faaliyetlerine katılım gibi) bulunmaktadır (Yıldırak vd. 2003).

Türkiye'de halen tarımda çalışanların %47,5'i kadın olup, ülke genelinde işgücüne katılanların da %66,3'ünü de kadın çiftçiler oluşturmaktadır. Üretimin her aşamasına aktif bir biçimde katılan kadınlar, kalkınmanın olanaklarından yeterli pay alamamaktadır. İşsizliğin yaygın, eğitim ve sağlık hizmetlerinin sınırlı ve dengesiz dağıldığı az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kırsal alanlardaki kadının durumu, konumu ve sorunları ise daha dikkat çekicidir. Kadınların toplumdaki yeri, yaşadıkları ülkenin gelişme düzeyi, bulunduğu toplumun kültür değerleri tarafından belirlenmektedir (Yıldırak vd. 2003). Türkiye'de de kadınların tarım kesiminde özellikle köy yaşamında erkeğe oranla daha fazla çalışması, içinde doğup büyüdüğü sosyal değerler açısından doğal sayılmaktadır (Kazgan 1982, Yıldırak 1987).

Kadının kırsal yaşamdaki yeri çoğu kez onun tüm yaşamı boyunca bulunduğu yeri ifade etmektedir. Çünkü kadının yaşamı boyunca sosyal-ekonomik açıdan kır olarak tanımlanan yerin dışına çıkması pek olası değildir. Kır kesiminde doğup büyüyen bir kadının gerek mantalitesi, gerek mesleği, gerek işle ilgili tutum ve eğilimleri kentteki insanların sosyal değerleri ile pek örtüşmediğinden ve de kır kesiminde egemen olan sosyal değer ve sosyal normların farklı olması nedenleri ile kentle ilişkisini engellemiştir. Özellikle ulaşım ve iletişim koşullarının kentle ilişkilerde büyük bir engel oluşturması köy halkının dolayısıyla kadının soyutlanmasına neden olmuştur (Yıldırak vd. 2003).

6.2. Kadının Tarımsal Üretimdeki Rolü

Kadınların tarımdaki rolü mekanizasyonun boyutlarına, ailenin mülkiyet gelir durumuna ve ürün çeşidine bağlı olarak değişmektedir. Büyük topraklı ailelerde kadınlar tarımsal üretimde rol üstlenmezken, az topraklı ailelerde mevsimlik işçi olarak çalışmakta,

hayvan bakımı ve hayvansal üretim faaliyetlerinde istihdam edilmektedirler. Endüstri bitkileri üretiminde ve çeşitlenmiş tarım yapan yörelerde ise kadınlar genellikle el emeğine dayalı olan işleri üstlenmişlerdir. Bu yörelerde erkekler daha prestijli olan mekanize faaliyetleri yürütmektedirler (Sirman 1991).

Hemen hemen tüm araştırmacılar tarımda hukuki ve ekonomik temellere dayalı olarak sosyal grupları belirlerken, Türkdoğan sosyolojik açıdan bir sınıflandırma yapmaktadır (Yıldırak vd. 2003). Kadının toprak sahibi, yarıcı, kiracı veya yarı mal sahibi konumunda olmasına göre tarımsal üretimdeki rolü, işgücü, karar etkinliği değişik olabileceği gibi, ekilen ürün çeşidine göre, işletmenin geçimlik veya pazara dönük olmasına göre de değişir (Türkdoğan 1970).

Türkiye’de kentli kadınların aksine, kırsal kesimdeki kadınların büyük çoğunluğu aktif nüfus içerisinde, yani çalışan ve üreten insanlar arasında yer almaktadır. Tarımsal işgücünün genelindeki düşüşe paralel olarak, tarımdaki toplam kadın emeğinin oranı da yıllar içinde azalma göstermektedir. Buna rağmen, 1950’lerden bu yana istatistiklere bakıldığında tarımsal nüfus reel olarak azalırken kadınların halen öncelikle tarım kesiminde çalışmaya devam ettikleri görülmektedir (Yıldırak vd. 2003).

Yüksek düzeyde mekanize olmuş büyük çiftliklerde kadınların kendi işletmelerinde çalışmaları söz konusu değildir. Bu durum, kadınların çalışma yükünü azaltmakla birlikte, köy kadını "ev kadını" statüsüne sokmaktadır. Bu ise üretken olan kırsal kesim kadınının, hareket ve denetim alanını sınırlayıcı bir olgudur (Anonim 2000a).

Aslında tarımsal üretimde kadının konumunu dört grupta değerlendirilebilir (Anonim 2000a).

1. Büyük işletmelerde kadınlar tarlada çalışmazlar. Tarımsal üretimin, üretime doğrudan katılma işleri dışındaki, (üretim karar verme, yönetme, denetleme ve pazarlama gibi) işler erkeğin işidir. Erkeğin yeterli olmadığı yerlerde, kadının sınırlı da olsa, yönetim ve denetleme görevi vardır.
2. Orta büyüklükteki çiftliklerde erkekler mekanize işler ve pazarla ilişkileri yürütürler, kadınlar ise emek-yoğun işleri üstlenirler.
3. Aile işletmelerinde ise erkekler tarım dışı gelir kaynakları ararken, kadınlar emek-yoğun tarımsal üretimi yürütürler. Gerek bu tür toprakların sahibi olan ailelerde gerekse orta büyüklükte toprağı olan ailelerde çeşitlenmiş bitki ya da sınai türü tarım yapılması durumunda kadın, el emeğine dayalı çapa, hasat gibi işleri yapma durumunda kaldığından, çalışma yükü erkeğe göre fazladır.

4. Topraksız ya da az topraklı ailelerde gerek kadının gerekse erkeğin geçim için başkalarının işlerinde çalışmaya gereksinimleri vardır. Bunun için hem erkekler hem de kadınlar mevsimlik işgücü olarak buldukları köyde veya çevrede başka bölgelerde mevsimlik işçi olarak çalışırlar. Bu tür ailelerde kadın, sınırlı olarak üretme durumunda kaldığı emek yoğun tarla, bahçe ve hayvanlarla ilgili işleri yapmakla yükümlüdür (Anonim 2000a).

Türkiye’de tarımda çalışan kadınların %75,0’ı ücretsiz aile işçisi, %18,8’i kendi hesabına veya işveren, %6,2’si ise ücretli olarak çalışmaktadır. Kırsal alanda kadınların ve erkeklerin üstlendikleri roller farklılık göstermektedir. Kadın ve erkeklerin rol dağılımının farklılaşması hanenin temel geçim kaynağı, ürün deseni, köyün yerleşim yeri ve şehirle kurulan bağlantı ile yakından ilgilidir. Ayrıca, kadınların beklentileri ve potansiyelleri birbirine yakın köylerle benzerlik göstermektedir. Yeniden üretimle ilgili olarak (yemek, kışlık yiyecek hazırlanması, bulaşık, çamaşır, temizlik, çocuk bakımı) yapılan işler kadınlar tarafından yapılmaktadır. Ağırlıklı olarak köylerin temel geçim kaynağı bitkisel üretim, hayvancılık ve mevsimlik göç oluşturmaktadır. Tarımsal üretimin sınırlı olduğu köylerde hane tüketimine yönelik olarak yapılan sebzeçilik ve bağcılıkta erkekler; bahçe hazırlığı, toplama, sulama, çapada çalışmaktadır. Temel geçim kaynağı bitkisel üretim olan hanelerde ise kadının iş yükü daha fazla üretimin satış hariç her aşamasında yer almaktadır. Hayvancılık faaliyetlerinde yine erkekler hayvanların otlatılması, besleme gibi işler yapmakta, kadınlar ise sağım, süt ürünlerinin değerlendirilmesi, ahır temizliği ve ot toplama işlerini üstlenmektedir. Ayrıca, hayvansal ürünlerden yağ, yoğurt ve peynir üretimini kadınlar günlük tüketimleri için üretmektedirler (Anonim 2004a).

Yukarıdaki değerlendirmelerin sonucunda, kadının üretimde üstlendiği emek yoğun çalışmasından dolayı, tarımsal üretimdeki rolünün çok değerli olduğunu görmekteyiz. Buna rağmen kırsal kadın üretimde ne kadar etkin olursa olsun, kadının kırsal kesimde sahip olduğu rolün ikincil bir rol olduğunu görmekteyiz.

6.3. Türkiye’de Kadınlara Yönelik Tarımsal Yayım Çalışmaları

Ülkemizde kırsal kadına yönelik olarak, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü Kadın Çiftçiler Dairesi Başkanlığı kadın faaliyetlerini yürütmektedir. Çiftçi kadınların sosyal ve ekonomik statüsünün daha da yükseltilmesi, onların tarımsal kalkınma içindeki rollerinin daha da artırılabilmesi için Bakanlıkça 29.09.1997 tarih, 97/19–972 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Genel Müdürlük bünyesinde Kadın Çiftçiler Dairesi Başkanlığı ihdas edilmiştir. Bakanlığın kırsal kesime hizmet götürme görevi ise

“Çiftçi Eğitim ve Yayım Hizmetleri” adı altında Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü’ne verilmiştir (Anonim 2000). Ayrıca, kırsal alanda yaşayan kadınlara yönelik çalışmalar, Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı ve sivil toplum örgütleri tarafından da yürütülmektedir (Kutlar 2004).

Dünyada kadınlara yönelik tarımsal yayım çalışmalarına önem verilmesi Dünya Bankası başta olmak üzere, FAO (Food and Agricultural Organization) ve IFAD (International Fund for Agricultural Development) gibi uluslar arası kuruluşların bu çalışmaları desteklemesi Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı’nın kadınlara yönelik tarımsal yayım konusuna önem vermesine neden olmuştur (Anonim 2000b).

Kırsal alan kadınlarına yönelik Eğitim ve Yayım çalışmaları Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan Kadın Çiftçiler Dairesi Başkanlığı tarafından 81 ilde yürütülmektedir (Anonim 2008c).

Yürütülen Eğitim ve Yayım Çalışmaları

- Kadın Çiftçiler Tarımsal Üretim Eğitim ve Yayım Çalışmaları
- Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi
- Ev Ekonomisi Eğitim ve Yayım Çalışmaları
- Gıdaların Çeşitli Yöntemlerle Muhafaza Edilmesi Eğitim ve Yayım Çalışmaları
- İyotlu Tuz Kullanımı Eğitim ve Yayım Çalışmaları
- Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Buldukları Yerlerdeki Kadın Çiftçilere Verilen Eğitim ve Yayım Çalışmaları
- Kırsal Alanda Kadın Eğitimi İle Sağlıklı Süt Üretim Projesi
- T.C.Hükümeti – Unicef İşbirliği ile Yürütülen Projeler

6.3.1. Kadın Çiftçiler Tarımsal Üretim Eğitim ve Yayım Çalışmaları

Tarımın her döneminde aktif rol oynayan kadınlarımızı tarımsal konularda geliştirilmiş yayım yöntemleri ile eğiterek tarımsal üretimin artırılması, sürdürülebilir tarım faaliyetleri ile ülkemizin sahip olduğu toprak, su gibi doğal kaynakların sürekli kullanılabilir durumda tutularak tarımın yapılmasını sağlamak amacıyla 19 İlimizde DPT kaynaklı “ Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi” yürütülmekte, 62 ilimizde ise “Kadın Çiftçiler Tarımsal Üretim Eğitim ve Yayım Çalışmaları” yürütülmektedir (Anonim 2008c).

6.3.2. Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi

2000–2003 yıllarında 19 ilde (Afyon, Ankara, Balıkesir, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, Isparta, İzmir, Karaman, Kırıkkale, Konya, Kütahya, Manisa, Mardin, Şanlıurfa, Van) uygulanmıştır.

Meyvecilik ve Bağcılık, Süt Sığırcılığı, Arıcılık, Kültür Mantarı Yetiştiriciliği, Örtü altı Sebze Yetiştiriciliği konularını içeren proje DPT kaynaklı olup tahsis edilen ödenekler proje uygulanan illerin Çiftçi Eğitim ve Yayım Şube Müdürlüklerince kadın çiftçiler için kullanılmaktadır.

2003 yılı sonunda proje süresinin DPT tarafından gıda güvencesi kapsamında 2 yıl daha (2004–2005) uzatılması kabul edilmiş, bunun içinde yeni illerin projeye dahil edilmiştir. Kademeli olarak 81 ilin projeden faydalanması için proje kapsamında bulunan 8 ilin (İzmir, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Eskişehir, Karaman, Kırıkkale, Şanlıurfa) yerine il master planları incelenerek seçilen 8 il (Bolu, Bilecik, Çankırı, Çorum, Şırnak, Bayburt, Gümüşhane, Trabzon) ihtiyaç duydukları konular çerçevesinde 2004–2005 yılları için proje kapsamına alınmıştır. 2005 yılı sonunda projenin, kadın çiftçilerimizin ekonomik kalkınmasında büyük önem taşıyacağı düşüncesiyle DPT tarafından 3 yıl daha uzatılma kararı alınmıştır (Anonim 2008c).

6.3.3. Ev Ekonomisi Eğitim ve Yayım Çalışmaları

Köylü ve çiftçi ailesinin olanaklarını daha iyi değerlendirmek, kadınlara ev ve aile yaşamıyla ilgili pratik bilgileri vermek, iş bilir, becerikli bireyler haline getirmek için ev ekonomisi çalışmaları; aile kaynaklarının yönetimi, beslenme, çocuk gelişimi ve eğitimi, köy el sanatları olarak 4 ana alanda yürütülmektedir. Köylerde ev ekonomisi konularında verilen küçük bir bilgi bile ödülünü verecektir (Anonim 2008c).

6.3.4. Gıdaların Çeşitli Yöntemlerle Muhafaza Edilmesi Eğitim ve Yayım Çalışmaları

Kırsal alanda üretilen meyve, sebze ve diğer ürünlerin tekniğine uygun olarak işlenip gerek yerel gerekse ülke düzeyinde insan sağlığına uygun şekilde tüketilmesi, bu alanda ekonomik kayıpların önlenmesi ve sonuç olarak hem aile bütçesine hem de ülke bütçesine katkıda bulunmasını sağlamak amacıyla Gıdaların Çeşitli Yöntemlerle Muhafazası Edilmesi Eğitim ve Yayım Faaliyetleri 81 ilde yürütülmektedir (Anonim 2008c).

6.3.5. İyotlu Tuz Kullanımı Eğitim ve Yayım Çalışmaları

UNICEF ve Sağlık Bakanlığı işbirliği ile başlatılan “İyot Yetersizliği Hastalıklarının Kontrolü ve Tuzun İyotlanması” programı gereği iyotlu tuz kullanılmasının artırılması sağlanarak iyot eksikliğinden kaynaklanan hastalıkların önüne geçilmesi kararlaştırılmış olup bu çerçevede İyotlu Tuz Kullanımı Eğitim ve Yayım Çalışmaları 81 ilde yürütülmektedir (Anonim 2008c).

6.3.6. Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Buldukları Yerlerdeki Kadın Çiftçilere Verilen Eğitim ve Yayım Çalışmaları

Bakanlık tarafından desteklenen ortaklar mülkiyetinde tarımsal kalkınma kooperatiflerinin buldukları yerlerdeki kadın çiftçilere, genel kooperatifçilik ve kooperatifin faaliyet alanlarına giren konularda eğitimlerin verilmesi planlanmıştır. Bu çerçevede, kadın çiftçilerin var olan kooperatiflere üye olmaları, üye olanların kooperatif içerisinde etkin hale getirilmeleri, kooperatifin faaliyet alanını içeren tarımsal konularda eğitim almalarını sağlama yönünde eğitim ve yayım faaliyetleri 81 ilde yürütülmektedir (Anonim 2008c).

Ayrıca “Türkiye’de Tarımsal Amaçlı Kooperatif Örgütlerinin Desteklenmesi Projesi” genel müdürlük tarafından yürütülmektedir. Alman Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı (BMZ) tarafından finanse edilen bölgesel bir program çerçevesinde, Alman Kooperatif Konfederasyonu (DGRV), Tarım ve Köyişleri Bakanlığı adına Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü (TEDGEM) ve Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Ortak Girişimi (TAKOG) kooperatiflerin kırsal kalkınmaya katkıda bulunma potansiyeli olan kuruluşlar olduğuna inanmakta, bu bağlamda taraflar, bir teknik işbirliği projesinin uygulanması konusunda işbirliği yapmak üzere anlaşarak işbirliği protokolü imzalamışlardır (Anonim 2008c).

Türkiye’de Tarımsal Amaçlı Kooperatif Örgütlerinin Desteklenmesi Projesi’nin temel amacı kalkınmada öncelikli illerden seçilecek pilot bölgelerde tarım, tarımsal hizmetler ve kırsal finans sektörü alanlarında kooperatiflerin gelişimini desteklemektedir. Bu amaçla ilk çalışmalar Kastamonu ilinde başlamış olup yaygınlaştırma çalışmaları sürdürülmektedir (Anonim 2008c).

DGRV ile yapılan toplantılar sonucunda, Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinden Kadın kooperatiflerinin mevcut durumu, uyguladıkları projeler ve verilen eğitim çalışmaları ile ilgili Aksaray ve Karaman illerinde ortak çalışmalara başlanmıştır. Ayrıca diğer Tarımsal

Kalkınma Kooperatiflerinde kadın ortak sayısının arttırılarak aktif rol almaları için çalışmalar başlatılmıştır (Anonim 2008c).

6.3.7. Kırsal Alanda Kadın Eğitimi İle Sağlıklı Süt Üretimi Projesi

Bakanlık ile İngiltere Uluslararası Tarım ve Teknoloji Merkezi (IATC) ve Johnson Diversey işbirliğinde düzenlenen ve Diyarbakır İlinde uygulanan “Kırsal Alanda Kadın Eğitimi ile Sağlıklı Süt Üretimi Projesi”nin protokolü taraflarca 05 Ekim 2007 tarihinde imzalanmıştır. İmzalanan protokol gereği proje bir yıllık bir çalışma süresini kapsamakta olup yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır (Anonim 2008c).

Diyarbakır Tarım İl Müdürlüğü’nde görevli 5 teknik eleman İngiltere’de konuyla ilgili eğitim almışlardır. Proje kapsamında Aralık 2007’de “Eğitim Çalışmaları”, Ocak 2008’de “Süt Numunesi Toplanması” süreci başlatılmıştır. Proje 5 köyde (Lice-Oyuklu Köyü, Bismil-Çeltikli ve Alibey Köyü, Merkez-Karaçalı ve Cumhuriyet Köyü) uygulanmakta ve toplam 315 Kadın Çiftçi yararlanmaktadır. Her ay düzenli olarak projeye ait “Program ve Faaliyet Raporları” Genel Müdürlüğe gönderilmektedir (Anonim 2008c).

6.3.8. Unicef –T.C. Hükümeti İşbirliği İle Yürütülen Projeler

Bakanlık; UNICEF’in Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile işbirliği çerçevesinde yer alan 2001–2005 “Ülke Programı”nda görev aldığı gibi 2006–2010 yılları arasında devam edecek olan “Ülke Programı” kapsamında projelerde yer almaktadır (Anonim 2008c).

- Aile ve Çocuk Eğitimi Projesi
- Benim Ailem Projesi
- Kız Çocuklarının Okullulaşmasına Destek Kampanyası, Haydi Kızlar Okula Projesi.

6.3.9. Hizmetiçi Eğitim Seminerleri

Yeni bilgilerin çiftçi ailelere aktarılmasında ve bu yeniliklerle ilgili beceri kazandırılması için Bakanlıkça, Bakanlık İl Müdürlüğünde görevli teknik elemanlara her yıl bir dizi hizmetiçi eğitim seminerleri düzenlenmektedir (Anonim 2008c).

6.3.10. Bakanlığın Diğer Faaliyetleri

Kırsal alanda kadın çiftçilere götürülen eğitim-yayım çalışmalarının sonuçlarını görmek, tarımsal konularda performanslarını değerlendirmek, kendilerine olan güven duygularını geliştirmek, birbirleriyle kaynaşmalarını sağlamak ve girişimcilik ruhunu

aşlamak üzere 2004 yılından itibaren 81 ili kapsayan “Kadın Çiftçiler Yarışıyor” bilgi yarışması düzenlenmektedir. Yarışma, Milli Olimpiyatlar Komitesi tarafından 2005 yılı Kariyer Dalında FAIR PLAY ödülüne layık görülmüş olup, 2000 sosyal olay içinden birinci seçilmiştir. Ayrıca, 15–17 Kasım 2006 tarihlerinde İstanbul’da yapılan Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi tarafından Obezite ile Mücadele konusuna katkı sağlayabilecek, sağlıklı gıda üretimini ve beslenmeyi teşvik edecek proje ve çalışmaların ödüllendirildiği söz konusu toplantıda, Sağlıklı Gıdanın Teşvik Edilmesi dalında uluslararası bir ödül almıştır (Anonim 2008c).

Birleşmiş Milletler tarafından her yıl 15 Ekimde “ Dünya Çiftçi Kadınlar Günü” nün kutlanması kabul edilmiştir. Bu günün amacı; topluma bu kadınlara ne kadar borçlu olduğunu hatırlatmaktır. Ayrıca yaptıkları işi gereken değeri ve itibarı vermek için en azından yılda bir kere kırsal kesim kadınlarını kapalı kaldıkları ortamdan çıkarmaktır. Bu çerçevede her yıl çeşitli etkinliklerle 81 ilde kutlamalar yapılmaktadır (Anonim 2008c).

6.4. Türkiye’de Kırsal Kadın Örgütlenmesi

Türkiye’de tarımsal üretimde bulunan kırsal kesim kadınının, uğraş alanı ile ilgili üretim konusunda eğitim görmesi, yine tarımsal üretimin hem yapılmasını hem de pazarlamasını sağlayacak kooperatifleşmeden yararlanması, ilgili kurum ve kuruluşlardan kredi alması gibi olgu ve süreçlerde kadın, işin ya hiç ya da çok sınırlı durumlarda ve konularda yer almaktadır (Anonim 2000b).

Tarım ve Köyişleri Bakanlığının kırsal alan kadınına “çiftçi” olarak ele aldığı ilk proje, TYUAP II (İkinci Tarımsal Yayım Ve Uygulamalı Araştırma Projesi) Projesi'dir. TYUAP II Pilot Projesi esas olarak, 1984 yılında başlayan Birinci Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesinin uygulaması için öngörülen 18 ilde tamamlanmasından sonra, Dünya Bankası ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı arasında yapılan ikinci bir anlaşma çerçevesinde uygulanan bir projedir. Tarımsal yayım elemanları yanında “ev ekonomisti teknisyenleri” de ilk kez klasik ev ekonomisi ve el sanatları eğitiminin dışına çıkarak, tarımsal yayım konularında görev üstlenmişlerdir. Hazırlıklarına 1990 yılında başlanan projenin uygulanmasına 1992 yılında geçilmiş ve 1997 yılında tamamlanmıştır (Anonim 2000b).

Ayrıca, Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı faaliyette bulunan Kırsal Kalkınmada Kadın Dairesi Başkanlığı kadınlara yönelik tarımsal yayım çalışmalarında bulunmaktadır (Anonim, 2000b).

Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün Çalışmaları Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 25.10.1990 tarihinde 3670 sayılı kanunla

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuş ve 24.06.1991 tarihinde de Başbakanlığa bağlanmıştır. Türkiye'deki kadın nüfusun eğitim seviyesini yükseltmek, sosyal, kültürel ve siyasal yaşamdaki konumlarını güçlendirmek için tarım, sanayi ve hizmetler sektöründe çalışan kadınların hak, fırsat ve olanaklardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere çalışmalar yürütmektedir. Ancak; Genel Müdürlüğün henüz kuruluş yarasının bulunmaması faaliyetlerini etkin olarak yerine getirmesini engellemektedir (Anonim 1998).

Kırsal alan kadınına tarımsal üretimle ilgili hizmet götüren bir diğer Bakanlık, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'dır. Bakanlığın iki Genel Müdürlüğü; “Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü” ile “Küçük Sanatlar ve Sanayi Bölgeleri ve Siteleri Genel Müdürlüğü” bu konuyla ilgili çalışmalar yapmaktadır. Bakanlığın Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü'ne bağlı Tarım Satış Kooperatifleri kadın çiftçi üye sayısının artırılması, yönetimde kadınların görev almaları ve kadınların eğitim kurslarına katılımlarının sağlanması için kadın komiteleri oluşturmuştur (Anonim 2000b).

Ülkemizde kadının statüsünü yükseltmek, bilimsel araştırmalar yapmak ve eğitim programları hazırlamak amacıyla; İstanbul, Marmara, Ankara, Gazi, Çankaya, Atılım ve Orta Doğu Teknik, Ege, Gaziantep, Mersin, Yüzüncü Yıl, Anadolu ve Çukurova Üniversitelerinde “Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezleri” kurulmuştur (Anonim 1998).

Kırsal alana sürekli hizmet götüren bir diğer kamu kurumu Milli Eğitim Bakanlığdır. Bakanlık kırsal alana yönelik olarak yürüttüğü halk eğitim kurslarında tarımsal konulara da önem vermektedir. Özellikle ipek böceği yetiştiriciliği, silaj yapımı gibi hem kadınların hemde erkeklerin birlikte katılabileceği kurslar düzenlenmektedir (Anonim 2000b).

Türk Kadını Güçlendirme ve Tanıtma Vakfı'nın kırsal alan kadınına eğitim vermeyi amaçladığı en önemli projesi, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile işbirliği halinde 1989 yılında FAO tarafından Giresun'da başlatılan “Kadın-Aricılık Projesi”dir. Projenin amacı, erkek mesleği olarak gelişen arıcılığa kadınları özendirme, kredi, eğitim ve diğer destek sistemlerini sağlayarak özellikle yoksul köylü kadınların üretim potansiyellerini ve gelirlerini artırmak olarak belirlenmiştir. Projenin ikinci aşamasında ise, arı yetiştiriciliği ile uğraşan kadınlar arasında bir kooperatif kurularak projenin daha kalıcı ve sürekli olması amaçlanmıştır (Anonim 2000b).

Türk Kadını Güçlendirme ve Tanıtma Vakfının Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Teşkilatı ve işbirliği ile “Modern Tavuk Yetiştiriciliği ve Üretim Metodları Üzerine Köy Kadınlarının Eğitimi” isimli proje Antalya, Denizli, Konya, Şanlıurfa, Van ve Rize illerinde birer köyde uygulanmıştır (Anonim 2000b).

Kırsal alan ile ilgili sivil örgütlenmelerden bir diğeri “Türkiye Ziraat Odaları Birliği”dir. Kuruluşun amacı, tarımsal konularla ilgili olarak kurulan il ziraat odalarının sorunlarına Birlik düzeyinde çözüm aramaya çalışmaktadır. Birlik son yıllarda kırsal alandaki kadını “çiftçi” olarak ele almayı amaçlayan programlar geliştirmiştir. Bu kapsamda, Birliğe bağlı olarak “Kadın Çiftçi Komitesi” kurulmuştur. Ancak bu komite şu ana kadar olumlu bir gelişme kaydedememiştir (Anonim 2000b).

Ülkemiz kırsal kadınları, ekonomik özgürlüklerini kazanmak ve emeklerinin karşılığını alabilmek için kooperatifler kurarak birlikteliklerini güçlendirmeye çalışmaktadırlar. Bu kooperatifler sayıları az da olsa, kırsal kadın örgütlenmesine örnek teşkil etmeleri açısından büyük önem taşımaktadırlar. Kırsal kadın örgütlenmesine örnek bazı kooperatif ve dernekler aşağıda sıralanmaktadır:

- Saitabat Köyü Kadınları Dayanışma Derneği: Bursa'da Saitabat köyü kadınları tarafından, Türkiye'nin ilk köy kadın dayanışma derneği kurulmuştur. Yardıma muhtaç kadınlara yardım etmek, maddi ve manevi destek sağlamak, okuma yazma bilmeyen kadınlara okuma yazma ve eğitim kursları açmak, köyde sağlık ocağı açılabilmesi için gerekli girişimlerde bulunmak, maddi imkânı bulunmayan evlenme çağına gelmiş genç kızlara ve ailesine maddi yardımda bulunmak, Saitabat Köyü'nün tabiatının korunması, doğal çevre, tarihsel değerler ve ekolojinin korunması amacıyla faaliyete geçen kadınlar açtıkları lokalde yaptıkları yemekleri satarak, Saitabat Köyü kadınlarını ekonomik ve sosyal yönden kalkındırmayı amaç edinmişlerdir.
- Kozadan İpeğe Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Kooperatifi: 23 kadın, 2007 yılında Ankara' da Kozadan İpeğe Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Kooperatifini kurmuşlardır. Kooperatif kuran kadınlar; “yok sayılan emeklerini görünür kılmanın” çağrısını yapmaktadırlar. Onlar görmezden gelinen, güvencesizliğe mahkûm edilen, araçların insafına terk edilen milyonlarca kadının taleplerine bir ses vermek için çabalamaktadırlar. İğne oyasından, keçe aksesuarlara, kumaş keselere, bez çantalara, oyalı takılara, şarap şişesi kılıflarına kadar daha birçok ürün yaratmaktadırlar. Kadınlara sürekli iş olanağı sağlayarak ekonomik güçlerini arttırmayı, emeklerini sömüren araçlara bağımlılığı ortadan kaldırmayı, kadınların güçlenmesini, emeklerinin görünür olmasını sağlamaya çabalamaktadırlar. Atölye çalışmaları, seminerler, toplantılar düzenleyerek, asgari ücret, sosyal güvenlik, sendikal haklar başta olmak üzere hakları için örgütlenmektedirler.

- Çayırtepe Köyü Sınırlı Sorumlu Tarımsal Kalkınma Kooperatifi: Erzurum'un merkeze bağlı Çayırtepe köyünde, kadınlar, ekonomik özgürlüklerini kazanmak ve emeklerinin karşılığını alabilmek için bir birliklik oluşturdu. Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kurularak, devlet desteği ile çok iyi şartlarda hayvan sahibi olunabileceğini duyan kadınlar, kendi aralarında 100 üyeli kooperatif kurmayı başardılar. Yalnızca kadınların üye alındığı kooperatif sayesinde, her üye kadın iki süt ineği sahibi olma imkânına kavuşmuş bulunmaktadır.
- Gaziantep Kadın Çevre Kültür ve Kalkınma Kooperatifi: Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Gaziantep Şubesi, 2005 yılında Avrupa Birliği ve GAP Bölge İdaresi'nin kültürel mirasın geliştirilmesi konulu hibe programından yararlanarak, "Antep işi nakış sanatının yaşatılması ve ekonomiye kazandırılması" başlıklı bir proje gerçekleştirmiştir. Proje zaman içinde amacına ulaşmış; 1 Aralık 2007'de SS Gaziantep Kadın Çevre Kültür ve Kalkınma Kooperatifi kurulmuştur. Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, bu projeye Antep işi el sanatını öğretmeyi ve kadınlara bu alanda meslek edindirmeyi ve sosyal güvence kazandırmayı amaçlamaktadırlar. Proje çerçevesinde, 16 kursiyere Nizip ilçesinde kurulan atölyede 13 aylık bir eğitim verilerek Antep işi el sanatı öğretilmiştir. Kurs alan 16 kadının sürdürülebilir sosyal güvence ve iş olanağına sahip olması için de kooperatif fikri hayata geçirilerek, 60 kadına iş imkânı sağlanmıştır. Kadınlar kooperatif çatısı altında geleneksel el sanatlarını gelire dönüştürerek hem kültür mirasının korunmasına hem de kendi ekonomilerine katkıda bulunuyorlar.

Kırsal alan kadınına hizmet vermeyi amaçlayan çok sayıda kurum ve kuruluşun bulunması arzu edilen bir durumdur ve kırsal alan adına sevindiricidir. Ancak, Türkiye için bu girişimlerin yeterli olduğunu ve olanların da etkin çalıştığını söylemek güçtür. Özellikle hizmetlerden yararlananların toplam kırsal alandaki kadınlar içindeki payı dikkate alındığında girişimlerin yetersiz olduğu görülmektedir. Kırsal kadınıımızın örgütlenme bilincinde olması her şeyden önce sosyal ve ekonomik yönden refaha kavuşabilmesi için çok büyük önem taşımaktadır.

6.5. Kırsal Kadının Eğitim Düzeyi

Kırsal kadının sosyo-ekonomik yapısı incelenirken, eğitimle ilgili durumlarına, düzeylerine ve sorunlarına değinmek adeta bir zorunluluktur. Çünkü içinde buldukları sosyo-ekonomik yapı toplumun eğitim düzeyi ile yakından ilişkilidir. Yapılan araştırmalar kadın tarım işçilerinin yarısından fazlasının (54,2) okuma yazma bilmediğini göstermektedir.

Yani araştırma kapsamındaki kadınlar arasında okur- yazarlık oranı %45,8 ile Türkiye ortalamasının altındadır. Türkiye de kadınlarda okuryazarlık oranı genele göre daha düşüktür (Anonim 2004b).

Çizelge 6.1. Kadın İşçilerin Yaşlarına Göre Eğitim Düzeyleri

Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar Değil		Okur-Yazar		İlkokul Mezunu		Ortaokul Mezunu		Lise Mezunu ve Üstü	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaş										
20 Yaş ve Altı	242	36,1	84	60,0	166	42,6	14	58,3	8	66,6
21-30	154	22,9	18	12,9	92	23,6	4	16,7	2	16,7
31-40	116	17,4	12	8,6	96	24,6	4	16,7	2	16,7
41-50	106	15,8	14	10,0	30	7,7	-	-	-	-
51-60	40	6,0	8	5,7	6	1,5	2	8,3	-	-
61- +	12	1,8	4	2,8	-	-	-	-	-	-
Toplam (Sayı ve %)	670	100,0	140	100,0	390	100,0	24	100,0	12	100,0
Genel Toplam (Sayı ve %)	670	54,2	140	11,3	390	31,6	24	1,9	12	1,0

Kaynak: Anonim 2004b

Tabloda da görüldüğü üzere, araştırma kapsamındaki kadınların yaşları küçüldükçe bir eğitim kurumundan mezun olma oranı artmaktadır. İlkokul mezunu kadınların %42,6'sını 20 yaş ve daha küçük kadınlar oluştururken, %9,2'sini 41 yaş ve daha büyük yaş grubundaki kadınlar oluşturmaktadır ki 61 yaş ve üzerindeki kadınlardan herhangi bir eğitim kurumundan mezun olan kadına rastlanmamıştır. Aynı değerler ortaokul, lise ve üstü eğitim kurumundan mezun olanlar içinde geçerli olup, ortaokul mezunu kadınların %58,3'ünü, lise ve üstü okullarından mezun olan kadınlarında %66,6'sını 20 yaş ve daha küçük yaştaki kadınların oluşturduğu görülmektedir. Okuma yazma oranı açısından Türkiye ortalamasının bir hayli altında bulunan kadın işçilerin bu durumu çeşitli nedenlerle açıklanabilir. Özellikle tarımda çalışan işçi kadınlar, tarımda işgücüne gereksinim duyulan aylarda çalışmak zorundadırlar, bu aylarda okul eğitiminin yoğun olduğu aylara rastlamaktadır ki bu yüzden kırsal kesimde yaşayan insanların geçim zorluğu ve yaşamsal önemi itibariyle okul eğitiminden ziyade çalışmayı tercih etmektedirler. Ayrıca eğitimle elde edecekleri kazanımların ekonomik durumlarına yansımadağı düşüncesiyle çalışmayı tercih etmektedirler. Burada genel amaç her kesimdeki kadınlarımızın eğitim seviyelerinin belirli bir düzeye getirilmesidir (Anonim 2004b).

6.6. Kırsal Kadının Sosyal Güvenlik Durumu

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine göre; “Toplumun bir bireyi olarak herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Sosyal güvenlik temel bir haktır. Ülkemizde Anayasamızda da belirtildiği gibi “Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet bu güvenliği sağlayacak gerekli önlemleri alır ve örgütleri kurar.” denmesine karşın kadınlarımızın çoğunun çalıştığı işle ilgili olarak herhangi bir sosyal güvenceleri olmadığı saptanmıştır. Oysa devletin bir görevi de alınan sosyal politika önlemleri ile kadınlarımızın da güvenlik ve refah içinde yaşamalarını sağlamaktır (Anonim 2004b).

Ancak o kadar ilginçtir ki kadın çiftçilerimizin kendilerinin sosyal hakları olmamasına rağmen kadınların %68,3’ünün bu konuya ilişkin bilgi birikimlerinin olduğu gözlenmiştir. Bu birikim genel olarak orta yaşlı ve evli kadınlarda daha yoğundur. Sosyal güvenlik konusu kadınlarımızın karşısına genellikle kendilerinin veya aile bireylerinin rahatsızlanması sonucu ortaya çıkmaktadır. Genç ve evli olmayan kadınlar özellikle eğitilmiş olmayan kişiler için bu konu yaşamsal ilgilerinin dışında kalmaktadır (Anonim 2004b).

Çizelge 6.2. Kadınlara Göre Sosyal Güvenliğin Anlamı

Sosyal Güvenliğin Anlamı	Sayı	%
Bilmiyorum	392	31,7
Sağlık Güvencesi	640	51,8
Maaş, Emeklilik	116	9,4
İş Güvencesi, Gelecek Güvencesi	72	5,8
Devlet yardımı, Koruması	10	0,8
Yararlı Bir şey	6	0,5
Toplam	1236	100,0

Kaynak: Anonim 2004b

Bu konuda bilgisi olmayanların %51,0’i 20 yaşın altındaki kadınlardan oluşmaktadır. Yine bilgisi olmayan kadınların %69,9’u okuryazar olmayan kadınlardır. Kadınların yarıdan fazlası %51,8’i sosyal güvenliği hastane, doktor, ilaç gibi direk sağlık güvencesi olarak anlamlandırmışlardır. Sosyal güvenliği maaş alma ve emeklilik olarak nitelendiren kadınların çoğunu babalarından veya eşlerinden dolayı sosyal güvenceye sahip olan kadınlar oluşturmaktadır.

Çizelge 6.3. Kadınların Sosyal Güvenlik Durumları

Kayıtlı Olduğu Kurum	Sayı	%
Sosyal Güvenlik Kapsamı Dışında	826	66,8
Yeşil Kart	224	18,1
SSK (Eşinden)	86	7,0
SSK, BAĞ-KUR, Emekli Sandığı (Babadan)	34	2,8
BAĞ-KUR (Eşinden)	30	2,4
BAĞ-KUR-Çiftçi (Eşinden)	12	1,0
SSK	10	0,8
Emekli Sandığı (Eşinden)	10	0,8
Özel Hayat Sigortası	4	0,3
Toplam	1236	100,0

Kaynak: Anonim 2004b

Araştırma kapsamındaki kadınların %66,8'i herhangi bir sosyal güvenlik kapsamında değildir. %18,1'i yeşil karta sahip olan kadınların, yeşil kartın sadece muayene hizmeti veren bir uygulama olması, işçilerin ilaç alacak maddi olanağı genellikle bulamaması nedeniyle yetersiz kalmaktadır. Kadınlarımızın %14,8'i ise eşinden veya babasından dolayı sosyal güvenliğe sahip bulunmaktadır.

Hem bu kadar zor şartlarda çalışılması, hem de sosyal güvencelerinin bu kadar kısıtlı ve yetersiz olmasına rağmen kırsal yaşamda kadınlarımız gününün büyük bir bölümünü tarım ve tarım dışı işlere ayırmakta, dinlenmek için çok az zamanları kalmaktadır. Ücretli veya ücretsiz işgücü olarak kadın; tarım, ev işleri ve çocuk bakımına bazen günde 19 saat harcamaktadır. Buna rağmen kadınlar sosyal güvenlik kapsamında olmayan bu işlerden dolayı kendilerini sigorta ettirememektedirler (Anonim 2004b).

6.7. Kırsal Kadının Sorunları

Türkiye'de iktisaden aktif nüfusun %34,5'i tarım kesiminde çalışmaktadır. Bu sektörde 12 yaşından küçük çocukların da çalıştırıldığı dikkate alınırsa Türkiye'de 10–12 milyonluk bir nüfusun tarım kesiminde çalıştığı söylenebilir. Kırsal kesimde 12 ve daha yukarı yaştaki nüfus 18.934.000 kişi olup bunun işgücüne katılım oranı %60,1'dir. 12 ve daha yukarı yaştaki nüfusun %49,0'u erkek, %51,0'i kadındır. Kadınların toplumdaki yeri, yaşadıkları ülkenin gelişmişlik düzeyi ve toplumun kültür değerleri tarafından belirlenmektedir. Türkiye tarımın ağırlıklı olduğu bir toplum yapısına sahiptir. Ülke genelinde çalışan erkeklerin %30,9'u tarımda yer alırken, çalışan kadınların %66,3'ü tarımdadır. Buna göre, çalışan kadınlar tarım sektöründe ağırlıklı olurken, diğer sektörlerde erkek nüfus ağırlıktadır. Türkiye'de de kadınların tarım kesiminde özellikle köy yaşamında erkeğe oranla

daha fazla çalışması, içinde doğup büyüdüğü sosyal değerler açısından doğal sayılmaktadır (Anonim 2004b).

Çizelge 6.4. Türkiye’de İşgücüne Katılım Oranları (%)

İşgücüne Katılanlar	Toplam Nüfusun İşgücüne Katılım Oranı	Kırsal Alanda Nüfusun İşgücüne Katılım Oranı	Kırsal Alanda İstihdam Edilenler İçinde Tarımın Payı
Genel Nüfus	48,7	60,1	77,0
Erkek	70,1	76,7	66,6
Kadın	27,4	43,8	94,2

Kaynak: Anonim 2004b

TUIK 2003 verilerine göre; Ülke genelinde toplam nüfusun işgücüne katılım oranı %48,7 olup, bu oran erkeklerde %70,1, kadınlarda %27,4’tür. Kırsal alanda ise toplam işgücüne katılma oranı %60,1 olup, bu oran erkeklerde %76,7, kadınlarda ise %43,8’dir. Ayrıca kırsal alanda istihdam edilenlerin %77,0’si tarımda yer almakta olup, bu oranın %47,5’i kadın, %52,5’i erkektir. Yine kırsal alanda istihdam edilen erkeklerin %66,6’sı kadınların ise %94,2’si tarımda yer almaktadır. Yani kırsal alanda kadınların tamamına yakını tarımda istihdam etmektedir.

Tarımdaki kadınlar üretim faaliyetlerinin büyük bir bölümünü küçük aile işletmelerinde ücretsiz aile işçisi olarak yerine getirmektedir. Tarımda çalışan kadınlarımız, çalışmalarının karşılığında işgücüne ya doğrudan katılır veya ücretli olarak başka işletmelerde çalıştığı zaman çalışmasının karşılığını alır (Anonim 2004b).

Çizelge 6.5. Tarımda Çalışan Kadınların Ücret Konumlarına Göre Dağılımı (%)

Çalışma Biçimleri	Genel Nüfus	Erkek	Kadın
Ücretsiz Aile İşçisi	56,6	31,0	87,3
Kendi Hesabına veya İşveren Olarak Çalışanlar	38,0	62,6	8,5
Ücretli veya yevmiyeli Çalışanlar	5,4	6,4	4,2
Toplam	100,0	100,0	100,0

Kaynak: 2004b

Tarımda çalışan kadınların ücret konumlarına göre dağılımına bakıldığında, %87,3’ünün ücretsiz aile işçisi, %8,5’inin kendi hesabına veya işveren adına, %4,2’sinin ise ücretli veya yevmiyeli olarak çalıştığı görülmektedir.

Kadınlarımızın yüklendikleri sorumluluklar ve görevler karşısında çok fazla yıprandıkları gözlenmektedir. Bu durum sağlık problemleriyle karşılaşmalarına neden olmaktadır. Sosyal statülerine bakıldığında kadınlarımızın her türlü sorununun eğitim

seviyesiyle yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Sağlık konusunda da eğitimli ve bilinçli olan kadınların daha duyarlı olduğu ve her türlü problemlerine daha ciddi eğildikleri, bunun yanı sıra yinede ihmal ettikleri gözlenmektedir. Kırsal kesimdeki kadınlarımızın ise hem eğitim seviyelerinin düşüklüğü, hem de yaşam şartlarının ve imkânlarının yetersizliği nedeniyle sağlıklarıyla ilgilenmedikleri ya da ihmal ettikleri görülmektedir. Ayrıca kırsal kesimde gerekli sağlık kuruluşlarının ya hiç olmaması, ya da yetersiz olması da sorunlara çözüm bulunmasını engellemekte veya geciktirmektedir (Anonim 2004b).

Çevre koşullarından kaynaklanan hastalıklar genellikle ishal, tifo, soğuk algınlığı, güneş çarpması, bel ağrısı, romatizma olarak sayılabilir. Bunların yol açtığı diğer hastalıklar ise kadın hastalıkları, böbrek, mide ve benzeri hastalıklardır. Ayrıca aşırı yorgunluk ve bu yorgunluğu giderecek ortamın bulunmayışı da kadınların sıkça rahatsızlanmalarına ve gerekli tanı ve tedavinin yapılmaması nedeniyle de diğer kronik hastalıklara neden olmaktadır. Kadınların yaklaşık %58'i çeşitli hastalıklara maruz kaldıklarını ve bunlardan %5,98'i bel ağrısı, %3,56'sı kronik romatizma, %10,19'u mide ve böbrek hastalıkları, %17,15'i soğuk algınlığı, böcek sokması ve hijyen kuralları ile ilgili hastalıklar, %9,61'i aşırı sıcaklıktan kaynaklanan güneş çarpması, baş dönmesi, geri kalan %10,68'i kötü yaşam koşullarından kaynaklanan kadın hastalıklarına yakalandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca yapılan gözlemlerde çevrenin pis, kirli ve yaşanmaz durumda olmasından kaynaklanan birçok bulaşıcı hastalığında olduğu gözlenmiştir (Anonim 2004b).

7. KÖY EL SANATLARI

7.1. Köy El Sanatları Tanımı Ve Kapsamı

Hayatını çiftçilikle kazanan köyde oturan nüfusun, yöresindeki hammaddelerden yararlanarak boş geçen zamanını değerlendirmek, boş işgücünü değerlendirmek, elde ettiği ürünlerle hem yaşam düzeyini yükseltmek hem de fazlasını satarak ek bir gelir elde etmek amacıyla uğraştıkları yardımcı sanatlara "köy el sanatları" denir (Anonim 2010b).

Kentlerde bir kesim tarafından kazanç vasıtası olarak meşgul olunan sanatlar "köy el sanatları" kapsamına girmez, bunlar küçük el sanatlarıdır. Çiftçi hayatını kazanmak için tarımsal maddeler üretir. Bunlar buğday, arpa, çeltik, tütün, yün, pamuk, süt, et, tavuk, fındık, yumurta v.b. Çiftçi bunları değerlendirerek daha yüksek fiyata satabilir. Bazı ürünler vardır ki, köy el sanatları yoluyla daha değerli bir ürüne dönüştürülerek daha fazla gelir getirebilir. Örneğin; yün, el dokuması bir halıya, pamuk ve keten, bir dokumaya, kenevir sicime ve urgana, söğüt bir sepete dönüşebilir. Kaynağı tarımsal olmayan maddelerde köy el sanatları yoluyla değerlendirilebilirler (Anonim 2010b).

Resim 1. Köy el sanatları, çiftçinin ihtiyacını karşıladığı gibi ek gelir de sağlamaktadır.

7.2. Köy El Sanatlarının Önemi

Ülkemizin ekonomik ve sosyal yapısı içinde köy el sanatlarının eskiden beri önemi çok büyük olmuştur. Köy el sanatlarının ülkenin ekonomik ve sosyal hayatı üzerindeki olumlu etkileri vardır. Bu olumlu etkiler:

- Köy el sanatları bir gelir kaynağıdır.

kuraklık çiftçinin bir yıllık emeğinin bir anda yok olmasına neden olabilir. Böyle durumlarda, köy el sanatları yoluyla elde edilen yan gelir, yaraları bir ölçüde sarmada etkili olacaktır.

- Gelenek ve görenekleri yaşatır. Atalarımızdan kalma kökü yüzyıllara dayanan gelenek ve göreneklerimizin yaşaması köy el sanatlarıyla nesilden nesile geçmesi sağlanmaktadır.
- Turizm Gelirini artırır. El sanatları ürünleri turistlere her zaman cazip gelmektedir. Bu yönüyle el sanatları ülkemize döviz kazandırmaktadır.
- Büyük sabit yatırım ve tesis sermayesi gerektirmez.
- Köy el sanatları için küçük bir sermaye ayrılarak alınacak tezgâh veya ufak tefek araçlar yeterlidir. Bu araçlar evin bir köşesine kurulabilir.
- Bütün bunlara ek olarak köy el sanatları köyde ve toplumda sosyal dayanışmayı artırır (Anonim 2010b).

Resim 3. Halı dokumacılığı köy el sanatlarının çok önemli bir koludur.

7.3. Köy El Sanatlarının Sınıflandırılması

Köy el sanatları çeşit olarak çok zengin olduğundan, sınıflandırılması da zordur. Sınıflandırma yapılırken çeşitli ölçüler göz önüne alınabilir. Yaptıkları işe göre, hammaddelerine göre, tekniklerine göre, üretildikleri yörelerine göre sınıflandırmalar yapılabilir (Anonim 2010b).

İşledikleri hammaddelere göre köy el sanatları:

1. Lif işleyen EI Sanatları: Halı, kilim, örgü işleri vb.
2. Ağaç işleyen el sanatları: Dokuma tezgâhı, kapı, pencere, biblo, araba vb. gibi
3. Taş işleyen el sanatları: Çeşme, havuz, mihrap, mezar taşları, değirmen taşları vb.
4. Toprak işleyen el sanatları: Çanak, çömlek, çinicilik, seramik vs.
5. Maden işleyen el sanatları: Mutfak araçları, marangoz araçları, ısınma araçları, altın gümüş eşya.
6. Deri ve hayvancılık artıkları işleyen el sanatları: Giyim eşyası, hayvan koşum takımları, çeşitli eşyalara sap yapımı vb.
7. İnce dallar, saplar ve ağaç şeritleri işleyen el sanatları.

7.4. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının Köy El Sanatları Çalışmaları

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı yasanın verdiği görev ve yetkiyle köy el sanatları konusunda; Köylerde istihdam imkânlarını geliştirmek amacıyla el sanatlarının geliştirilmesine ilişkin projeler yapar. Köy el sanatlarının yayılmasını tanıtılmasını sağlayıcı tedbirler alır. Köy el sanatları mamullerin pazarlanmasını kolaylaştırıcı önlemler alır. Bu konuda taşra teşkilatlarına yardımcı olur (Anonim 2010b).

Tarım ve Köy İşlerinin köy el sanatları konularında eğitim çalışmaları iki bölümde yapılmaktadır.

1. Gezici köy kursları: Bakanlığın II Müdürlükleri tarafından köylerde üç ay süreli halı kilim dokumacılığı kursları açılmaktadır. Bu kurslara 14 yaşından küçük köylü kızları katılmaktadır.

2. El sanatları eğitim merkezleri: Bu merkezler, Çiftçi çocuklarına el sanatlarını öğretmek onları meslek sahibi yapar. EI sanatlarıyla uğraşanların bilgi ve becerilerini artırıcı çalışmalar yapar. EI sanatları ürünler pazar taleplerine göre üretimi yönlendirir. Mahalli motifleri araştırır ve yaşatmak için çalışmalar yapar.

Bu merkezlerde eğitim 8 ay sürelidir. Kursiyerlerin yatma, yeme, giyim, temizlik malzemesi ihtiyaçları bakanlıkça karşılanır.

Eğitim sistemini tamamlayan diğer faaliyetler:

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının el sanatları faaliyeti Teşkilatlanma ve Destekleme Müdürlüğünce düzenlenmektedir. Teşkilatlanma Destekleme Genel Müdürlüğünün bu konudaki faaliyetleri:

1. Tezgâh üretim faaliyetleri: Gerek açılan kurslarda kullanmak, gerekse kurs ve eğitim merkezi mezunlarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere Düzce Eğitim Merkezinde tezgâh üretilmektedir.

2. Desen üretim faaliyetleri: 1967 yılından beri çeşitli yörelerde orijinal desen taraması yapılmaktadır. Eğitim merkezlerinde bu desenler kullanılmaktadır.

3. Teşkilatlanma ve mali destek faaliyetleri: El halıcılığı konusunda kooperatifleşme desteklenmekte ve kooperatifçilik çalışmaları yürütülmektedir.

4. Araştırma faaliyetleri: Halıcılık konusunda bilgi birikimi ve beceriyi ortaya çıkarmak ve yeni nesillere aktarmak için çalışmalar yapılmaktadır.

5. Tanıtım Faaliyetleri: Halıcılıkta elde edilen ürünlerin yurt içi ve yurt dışında tanıtımı için çalışmalar yapılmaktadır (Anonim 2010b).

7.5. Karacakılavuz El Dokumaları

Karacakılavuz el dokumalarında hem kirkitli dokuma çeşitlerinden biri olan “CİCİM” tekniğini, hem de mekikli dokuma çeşitlerinden biri olan “DİMİ” tekniğini bir arada görmekteyiz. Dimi dokuma tekniği, yapılan dokumaların zemin dokusunda, cicim dokuma tekniği ise zemin doku üzerinde, motif ve desenlerin oluşturulmasında kullanılmaktadır. Ayrıca bezayağı (düz bez dokuma) tekniği ile yörede “CECALA” denilen çizgili dokumalar ve “ÇERĞİ” denilen yün yer yaygıları da yapılmaktadır (Anonim 2010a).

Yapılan dokumaların zemininde kullanılan, yörede şayak örgü olarak isimlendirilen dimi dokumalar 4 çerçeve ve dört ayaklı ahşap dokuma tezgâhlarında dokunmaktadır. Dimi dokumalar yüzeyinde bulunan atkı ve çözgü ipliklerinin yoğunluğuna göre atkı dimisi, çözgü dimisi ve çift yüzlü veya iki taraflı dimi olmak üzere 3 şekilde gruplandırılır. Karacakılavuz dokumalarında uygulanan çeşidi dokumanın her iki yüzeyinde de aynı görüntüye sahip ikiyüzlü dimidir (Anonim 2010a).

Resim 4. Karacakılavuz dokumaları

Yörede yapılan dokumalar yer minderi veya yastık olarak üretilmekte. Yer minderi olarak dokunanların ölçüsü eni standart olarak 65 cm boyu ise 100 / 110 / ve 130 cm olarak değişiklik göstermektedir. Yastık olarak dokunanlarının eni 60 boyu ise 110 cm dir. Karacakılavuz dokumaların atkı, çözgü ve desenlendirmesinde geçmişte kendi ürettikleri yün ipliği kullanılmakta iken şu anda dışarıdan temin edilen fabrikasyon yün, pamuk ve sentetik iplikler kullanılmaktadır (Anonim 2010a).

Resim 5. Karacakılavuz dokuma motifi

8. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

8.1. Temel Demografik Nitelikler

8.1.1. Yaş

Yaş bireylerin toplumda yer edinmeleri ve çevrelerini etkilemeleri bakımından önemlidir. Kadınları yaşları itibariyle incelenmesi yaşla diğer nitelikler arasındaki ilişkileri ortaya koyması bakımından önemlidir. Araştırma kapsamına alınan kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kırsal kadınların yaş dağılımı çizelge 8.1’de verilmiştir.

Çizelge 8.1. Kırsal kadınların yaşlara göre dağılımı

Deneklerin Yaşı	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
≤ 30	2	15,38	5	33,33	8	28,57
31-40	4	30,77	6	40,00	10	35,71
41-50	5	38,46	1	6,67	5	17,86
51 ≥	2	15,38	3	20,00	5	17,86
TOPLAM	13	100.00	15	100.00	28	100.00

Çizelge 8.1.’de görüldüğü gibi Kadınların %28,57’sinin 30 yaş ve altında, % 35,71’inin 31-40 yaş arasında, %17,86’sının 41-50 yaş arasında, %17,86’sının 51 yaş ve üzerinde olduğu saptanmıştır. Araştırma kapsamındaki kadınlar ağırlıklı olarak orta ve genç yaştaki kadınlardan oluşmaktadır.

Kooperatif üyesi olan ve kooperatif üyesi olmayan kadınların yaşları karşılaştırıldığında; Kooperatif üyesi kadınların %38,46’sının 41-50 yaş arasında olduğu, %30,77’sinin 31-40 yaş arasında olduğu, %15,38’inin 21-30 yaş arasında olduğu, %15,38’inin 51 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Kooperatif üyesi olmayan kadınların %40’ı 31-40 yaş, %33,33’ü 21-30 yaş, %20’si 51 yaş ve üzeri ve %6,67’si 41-50 yaş arasındadır. Kooperatif üyesi kadınlar daha tecrübeli ve olgun yaşta iken, kooperatif üyesi olmayanlar daha genç yaşadılar.

8.1.2. Medeni Durum

Toplumlaşma sürecinde sürecinde “evlilik” önemli bir olgudur. Kırsal kesimde ise evlilik, kente göre toplumsal yaşamda çok daha önemlidir. Evlilik kırsal kesimin çocuk yetiştirmesi ve işgücüne katılımı açısından nerdeyse olmazsa olmaz koşuludur. Bu bakımdan genel olarak köylerde evlenme oranı ülke geneline göre yüksek, evlenme yaşı da daha

düşüktür (Özdamar vd. 2000). Bu bakımdan kadınların medeni durumları önemli bir sosyo ekonomik niteliklidir.

Çizelge 8.2. Kadınların medeni durumlarına göre dağılımı

Medeni Durumu	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evli	12	92,31	13	86,67	25	89,29
Bekâr	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Dul	1	7,69	2	13,33	3	10,71
Boşanmış	0	0,00	0	0,00	0	0,00
TOPLAM	13	100.00	15	100.00	28	100.00

Çizelgede görüldüğü gibi kadınların %89,29'unun evli, %10,71'inin dul olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamındaki kadınlar arasında, boşanmış ve bekâr kadın bulunmamaktadır. Dul kadın sayısı, kooperatif üyesi olmayanlarda %13,33 ile kooperatif üyesi olanlardan (%7,69) daha fazladır.

Kırsal kesimde evlenme yaşı kente göre daha düşüktür. Kız ve erkek içi hemen hemen aynı olan erken evlenme ya da evlendirme olgusu, kız çocuğu için buluş çağına girme ile başlar. 13-14 yaşında evlenme son yıllarda öğrenim ve kente göç gibi nedenlerle biraz geciktirilmiş olmasına rağmen yinede yaygın olduğu görülür. Çünkü kırsal kesimde geçerli sosyal yasalar gereği kırsal kesimde kız çocuğuna emanet gözüyle bakılmakta ve zamanı gelir gelmez evlendirildiği görülmektedir (Yıldırak 1992).

8.1.3. Çocuk Sayısı

Kırsal kesimde, 2000 yılında ortalama 3 olan doğurganlık hızı, 2003 yılında 2,65'e gerilemiştir. Bu değer az gelişmiş bölgelerde yer yer 4'ün üstüne çıkmaktadır. Ancak kırsal yerleşimlerdeki kadınların sadece %57,7'si doğum öncesinde doktor hizmeti alabilmektedir. Doğumların %35'i ise evde yapılmaktadır (Anonim 2005). Kırsal kesimde çocuğun maliyeti aileye düşük olup, işgücüne katkısı fazladır.

Çocuk yamak kırsal kadın için en önemli görevlerden biri, onun ailedeki konumunu belirleyen bir etmen ve aynı zamanda da geleceğini güvence altına alan temel bir olaydır. Kırsal kesimde yaşayan bir kadın için çocuk sahibi olmak en önemli arzuların başında gelir. Bu arzu, kocası ve tüm akrabaları tarafından desteklenir (Yıldırak 1992).

Çizelge 8.3. Kadınların çocuk sayısına göre dağılımı

Çocuk Sayısı	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1	2	15,38	4	26,67	6	21,43
2	6	46,15	5	33,33	11	39,29
3	5	38,46	5	33,33	10	35,71
4	0	0,00	1	6,67	1	3,57
5 ve üzeri	0	0,00	0	0,00	0	0,00
TOPLAM	13	100.00	15	100.00	28	100.00

Çizelgede görüldüğü gibi kadınların %39,29'u 2 çocuğa sahipken, %35,71'i 3 çocuk sahibidir. Kadınların %21,43'ü ise tek çocuk sahibidir. Bunun nedeni ise Trakya Bölgesinde ailelerin, en fazla 2-3 çocuk istemeleridir. %3,57 gibi oranla 4 çocuk sahibi olan kırsal kadın sayısı azdır. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında hemen hemen aynıdır. Trakya genelinde, 2 çocuktan fazla çocuk yapmak yaygın değildir. Eğer 2 çocukta kız olursa, 3.veya 4. çocuk istenmektedir.

Türkiye genelinde, kırsal kadınların sahip olduğu çocuk sayısı bölgelere göre farklılık göstermektedir. Batı bölgelerinde bu sayı azalırken doğu ve güneydoğu bölgelerinde artış göstermektedir. Buna etki eden temel faktörler ise, eğitim düzeyi ve olanakları ile büyük şehirlere olan yakınlık olarak gösterilebilir.

8.1.4. Aile Yapısı

Geniş aile; aile reisinin kendisi, eşi çocukları, aile reisinin anası, babası, bekâr kardeşleri veya karısının bu tür yakınları ya da her ikisinin de diğer akrabalarının bir arada yaşamasından oluşan bir aile şeklidir. Çekirdek aile veya küçük aile, anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan, kuşak genişliği dar olan bir aile şeklidir (Arslankurt ve Ark. 1999).

Aile tipi ile katılım ve yeni tekniklerin benimsenmesi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda değişik sonuçlar elde edilmiştir.

Arslankurt ve Ark. (1999) tarafından sulama organizasyonlarına üretici katılımı üzerine yapılan çalışmada katılım ile aile tipi arasında ilişki olduğu belirlenmiştir.

Özkan (1999), arazi toplulaştırmasının benimsenmesi konusunda yaptığı araştırmasında aile yapısı ile toplulaştırmanın benimsenmesi arasında bir ilişki bulamamıştır.

Çizelge 8.4. Kadınların aile yapısına göre dağılımı

Aile Tipi	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Dar Aile	7	53,85	8	53,33	15	53,57
Geniş Aile	6	46,15	7	46,67	13	46,43
TOPLAM	13	100.00	15	100.00	28	100.00

Çizelgede görüldüğü gibi, Karacakılavuz kadınlarının %53,57'si dar aile yapısına sahipken, %46,43'ü geniş aile yapısına sahiptir. Kooperatif üyesi kadınların %46,15'i geniş aile yapısına, kooperatif üyesi olmayan kadınların %46,67'si geniş aile yapısına sahiptir. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında hemen hemen aynıdır.

8.1.5. Eş Seçimi

Kırsal kesimde toplum yaşamı üzerinde belirleyici olan dinsel kurallar evlenme durumunda ise dinsel nikâhı en önemli unsur olarak kabul etmektedir. Son yıllarda kırsal kesimde de değişen toplumsal yapı ve ahlaktan dolayı evlenme durumunda dini nikâhın beraberinde resmi nikâhta istenmektedir (Türk 2006).

Araştırma kapsamındaki kadınların tamamının resmi ve dini nikâhlarının olduğu saptanmıştır.

Çizelge 8.5. Kadınların eşleri ile akrabalık durumu

Eşi ile Akrabalık Durumu	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eşi ile Akrabalık Var	1	7,69	1	6,67	2	7,14
Eşi ile Uzaktan Akrabalık Var	1	7,69	2	13,33	3	10,72
Eşi ile Akrabalık Yok	11	84,62	12	80,00	23	82,14
TOPLAM	13	100.00	15	100.00	28	100.00

Çizelgede görüldüğü gibi, kadınların %82,14'ü eşi ile akraba olmadığını belirtmişlerdir. Kadınların %7,14'ü eşi ile akraba olduklarını, %10,72'si uzaktan akraba olduklarını belirtmiştir. Kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasındaki bu oran hemen hemen aynıdır. Bu bulgulara göre eş seçiminde akrabanın tercih edilmesi söz konusu değildir.

8.1.6. Evlenme Biçimi

Araştırma kapsamındaki kırsal kadının evlilik hayatına yönelik karar vermedeki rolünü ortaya koyabilmek amacıyla çizelge 8.6’da kadınların evlenme biçimleri verilmiştir.

Çizelge 8.6. Kadınların evlenme biçimi

Evlenme Biçimi	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Görücü	7	53,85	8	53,33	15	53,57
Kaçırma	3	23,08	2	13,33	5	17,86
Tanışarak, Anlaşarak	3	23,08	5	33,33	8	28,57
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelgede görüldüğü gibi araştırma kapsamındaki kadınların %53,57’si görücü usulü ile %17,86’sı ise kaçarak evlenmişlerdir. Kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasındaki bu oranlar hemen hemen aynıdır. Yani kırsal kadının kooperatif üyesi olması onun evlenme biçimi üzerinde bir etkiye sahip değildir. Bu bulguya göre eşi ile akrabalık bağı olanların oranının %7,14 (çizelge 8.5) oldukça düşük olmasına karşın, görücü usulü evlilik oranı (%53,57) oldukça yüksektir.

8.1.7. Eğitim Düzeyleri

Ülkenin gelişmişlik, gelişmemişlik göstergelerinden birisi olan eğitim düzeyi, bir yandan doğrudan refah düzeyinin, diğer yandan da sosyal hareketliliğin bir göstergesidir. Genel olarak eğitim düzeyinin belirleyici unsurları; yaş, babanın (hane reisinin konumu), cinsiyet, sınıf kökeni, kentleşme gibi ölçütlerdir. Bunlardan en belirleyici olanlar ise, kırsal kesimin kendisi ve cinsiyet olgularıdır (KSSGM 2000).

Eğitim toplumsal yapı içerisinde yatay mobilyeyi arttırdığı için, kapalı toplumların dışa açılmasını sağlar. Eğitim bireyleri çevreleri konusunda daha duyarlı hale getirir, onları geleneklere bağlı olmaktan kurtarır. Gerek kentsel, gerekse kırsal toplumlarda eğitim, toplumsal değişimin aracı olmaktadır. Eğitim geçmiş kuşaklardaki bilgi birikimini yeni kuşaklara aktarırken, aynı zamanda yeni değer yargılarını, bilgi ve becerileri geliştirir, bunları yayar. Eğitilmiş birey, toplumsal değişmeye açıktır ve bağımsız hareket eder. Bu nedenle bir toplumun eğitim düzeyi toplumsal değişimin en belirgin göstergesidir (Akın 1983).

Eğitimin günümüzde toplumların kalkınmasında, çağdaşlaşmasında, demokratikleşmesinde ve sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasında etkin öğelerin en

önemlilerinden olduğu tartışmasız kabul edilmektedir. Bundan dolayı kalkınma yolunda olan ülkemizde özellikle kırsal kesimin kalkındırılmasında eğitime yönelik çalışmalara öncelik ve hız kazandırılması kaçınılmaz bir yükümlülüktür. Çünkü birey, ancak eğitim yoluyla içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını benimser, onların gereğini yapar ve kendisinden sonraki kuşaklara devreder. Kısaca, bireye biçim veren öğelerden biri de eğitimidir (Yıldırak 1982).

Dünyadaki tüm ülkeler demokratikleşmek, çağdaşlaşmak ve geleceğe katkıda bulunmak istemekte, kalkınmanın odak noktasının insan olduğu gerçeğini dikkate alarak, eğitimi en geçerli yatırım olarak kabul etmektedirler. Durum böyleyken, Türkiye’de, özellikle de kırsal kesimde yaşayan kadınlar, eğitim açısından olumsuz koşullarda bulunmaktadır (Özgen ve Ufuk 2005).

Tarımsal istihdamda okur-yazar olmayanların oranı diğer sektörlerle oranla hayli yüksektir. İşgücü piyasasının genelinde izlenen arz talep uyumsuzluğu, tarımla tarım dışı sektörler arasında daha belirgin hale gelmektedir. Son yıllarda hızla artan okur-yazarlık oranına rağmen tarımda okur-yazar olmayanların oranı %18,0’dır. Aynı oran tarıma en yakın olan inşaat sektöründe %3’ün altındadır. Tarımsal istihdamda %60 paya sahip kadınların ise üçte biri okul yüzü görmemiştir. Bu durum tarımdan çıkarak kentlerde işgücüne katılacak nüfusun istihdam olanakları açısından ciddi bir sorun teşkil etmektedir (Türktan 2006).

Üretim faktörleri içerisinde sayılmamakla birlikte bilginin bu faktörlerden ayrılması düşünülemez. Bilgi, insan kaynağının geliştirilmesinde en önemli faktördür. Bilgi kaynakların etkin kullanımı için bir çıkış yoludur. Bilgi ise insanlara eğitim yoluyla kazandırılabilir. Tarım kesimine yapılacak yatırımların o bölgede bilgi beceriyle donatılmış, yatırımları etkin kullanan bireyler yoksa boşa gideceği, atıl kalacağı ya da rasyonel kullanılmayacağı muhakkaktır. Bu nedenle, tarım sektöründe ilk yatırımın insana yapılması gerekmektedir. Tarım sektöründeki bireyler ise yetişkin eğitimi adı verilen tarımsal yayım eğitimi ile bilinçlendirilmelidir. Bununla birlikte; organizasyonlara katılımı üreticilerin resmi eğitim görmüş olma veya olmama arasında ilişki gözlemlenebilir.

Literatürde bildirilen çalışmalardan,

Tatlıldil ve Aksoy (1980) tarafından kooperatifçiliğin benimsenmesi üzerinde yapılan bir araştırmada eğitim ile benimseme davranışı arasında bir ilişki bulunmuştur.

Kamu sulamalarının sulayıcı birlik ve kooperatiflerine devrinin çiftçi katılımı ve yararlanma düzeyine etkilerine isimli çalışmada Akın (1996), kooperatif ve birliğe katılan çiftçilerin daha ziyade ilkokul mezunu olduğunu, ancak eğitim ile katılım arasında bir ilişki olmadığını vurgulamıştır.

Ayçiçeği üreticilerinin teknolojik yeniliklere karşı davranışlarının incelendiği araştırmada deneklerin eğitim düzeyi ile teknolojik davranışlar arasında bir ilişki bulunmuştur (Gürel 1998).

Türkiye’de son yıllarda eğitimin artmasına ve yaygınlaşmasına bağlı olarak, ileri yaşlarda olan kadınlar, genç kadınlara göre daha az eğitimlidirler. 50 yaş üzerindeki kadınların üçte biri, herhangi bir eğitim düzeyini tamamlamamıştır; ancak bu oran, 20-24 ve 25-29 yaş gruplarında %14’e düşmektedir. 25-29 yaş grubundaki kadınların %25 gibi yüksek bir oranı, en az lise eğitimini tamamlamıştır (Hancıoğlu ve Ergöçmen 2004).

Schultz’a göre; kadını eğitmek, verimlilik artışı sağlar ve buna bağlı olarak da kişisel ücret gelirini arttırır, çocuk ölümlerini ve doğurganlığı azaltır. Kadının sosyal çevresinin dışa açılmasını sağlar, çocukların daha iyi sağlık ve eğitim olanaklarına erişmesiyle kuşaklar arası farklılıkları giderir ve gelir düzeyi yüksek olanlarla düşük olanlar arasında fırsat eşitliği sağlar. Bir kadını eğitmek, bir aileyi ve bir ulusu eğitmekle eşdeğerdir ve bir erkeği eğitmeye göre daha önemlidir. Kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesi, sosyo-ekonomik sistemin bütün kurumlarıyla etkin bir şekilde işleyişinde ailenin rolünü arttırmaktadır (Bubolz 2001).

Anket uygulanan kadınların eğitim düzeyleri çizelge 8.7.’de verilmiştir.

Çizelge 8.7. Kadınların eğitim düzeyleri

Eğitim Durumu	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okur-Yazar	1	7,69	4	26,67	5	17,86
Okur-Yazar Değil	0	0,00	0	0,00	0	0,00
İlkokul	11	84,62	7	46,67	18	64,29
Ortaokul	1	7,69	1	6,67	2	7,14
Lise	0	0,00	3	20,00	3	10,71
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelge 8.7 incelendiğinde, kadınların %64,29’unun ilkokul mezunu olduğu, %17,86’sının sadece okur-yazar olup herhangi bir mezuniyet dereceleri olmadığı görülmüştür. Yine kadınların %10,71’inin lise mezunu, %7,14’ünün ise ortaokul mezunu olduğu görülmektedir.

Kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar karşılaştırıldığında, kooperatif üyesi kadınlarda ilkokul mezunu olanların oranının % 84,62 ile oldukça yüksek olduğu ve küçük el sanatları kooperatifinde, dokumacılık çalışmasına ilgi gösterenlerin daha ziyade, ilkokul mezunu oldukları saptanmıştır. Bunlar arasında ortaokul mezunu olanların

oranı %7,69'dur ve lise mezunu kadın bulunmamaktadır. Bu oranlar kooperatif üyesi olmayanlarda sırasıyla %6,67 ve %20'dir.

Okur-yazar olma ve herhangi bir eğitim düzeyini bitirme oranları genç kadınlarda daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Kadınların yaş oranlarının düştükçe, eğitim oranlarının yükseldiği gözlemlenmiştir.

8.2. Konut Durumu

Anket uygulanan kadınların konut durumları ile ilgili elde edilen veriler aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Çizelge 8.8. Kadınların konut durumları

Konut Durumu	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kendilerine Ait	8	61,54	9	60,00	17	60,71
Kira	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Erkeğin Ailesine Ait	5	38,46	6	40,00	11	39,29
Kadının Ailesine Ait	0	0,00	0	0,00	0	0,00
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelgede görüldüğü gibi anket katılımcısı kadınların %60,71'i kendi evlerinde oturmaktadır. Bu oran Kooperatif üyesi olan kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında aynıdır. Kadınların %39'u eşlerinin ailesinin evinde oturmaktadır. Kendi ailesinin evinde oturan kırsal kadın bulunmamaktadır. Yine kirada oturan kırsal kadına rastlanmamıştır.

8.3. Gazete Okuma Alışkanlığı

Araştırmada ankete katılan kadınların gazete okuma alışkanlıklarının olup olmadığı da belirlenmiştir. Kırsal kadının yeniliklerden haberdar olması ve sonuçta yenilikleri kabullenme süreçlerinin hızlanması dış dünya bağlantıları ile orantılıdır. Gazete okuma alışkanlığı, kadınların kültür düzeylerinin yüksek olmasının bir göstergesi olması ve katılım kararını vermede önemli bir rol oynayacağı düşüncesiyle araştırılmıştır.

Literatürde bildirilen çalışmalar ise şu şekildedir;

Tatlıl ve Aksoy (1980), Konya Ereğli ilçesinde yaptıkları araştırma sonucunda, köy kalkınma kooperatiflerini benimseme ile gazete satın alma durumu arasında istatistiksel anlamda bir bağlantı olduğunu bildirmişlerdir.

Özkan (1999), gazete satın alıp almama ile arazi toplulaştırmasını benimseme arasında istatistikî olarak bir bağımlılık olduğunu ifade etmiştir.

Ankete katılan kadınların gazete okuma alışkanlıkları çizelge 8.9.'da verilmiştir.

Çizelge 8.9. Kadınların gazete okuma alışkanlıkları

Gazete Okuma Alışkanlığı	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Her Gün Okuyor	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Haftada Bir Okuyor	1	7,69	0	0,00	1	3,57
Ayda Birkaç kez Okuyor	0	0,00	2	13,33	2	7,14
Gazete Okumuyor	12	92,31	13	86,67	25	89,29
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Yukarıdaki çizelgede görüldüğü gibi kadınların %89,29'unun gazete okuma alışkanlığı bulunmamaktadır. Kadınların %7,14'ü ayda sadece birkaç kez gazete okurken, %3,57'si haftada bir gazete okumaktadır. Her gün gazete okuyan kadın bulunmamaktadır. Bu oran kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında aynıdır. Yani kadınların kooperatif üyesi olması ile gazete okuma alışkanlığı arasında bir ilişki bulunmamaktadır.

8.4. Boş Zamanını Değerlendirmesi

Çizelge 8.10'da kadınların boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerine ilişkin veriler verilmiştir. Bu konudaki araştırma varsayımı, "Kadınlar boş zamanlarını kendilerini eğitici yönde etkinliklerle değerlendirmemektedirler" biçimindedir.

Ankete katılan kadınlar üzerinde genel bir değerlendirme yapılacak olursa, boş zamanlarında kadınların %46,43'ünün el işi yaptığı, televizyon izlediği ve akraba ziyaretine gittiği, %21,43'ünün televizyon izlediği ve el işi yaptığı saptanmıştır. Kadınların %17,86'sının sadece evde televizyon izlediği, %10,71'inin komşu ve akraba ziyaretine gittiği, %3,57'i gibi çok düşük bir oranın ise kitap okuduğu saptanmıştır.

Çizelge 8.10. Kadınların boş zaman değerlendirme

Boş Zamanları Değerlendirme	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evde TV	2	15,38	3	20,00	5	17,86
El İşi ve TV	3	23,08	3	20,00	6	21,43
Komşu ve Akraba Ziyareti	1	7,69	2	13,33	3	10,71
El İşi, TV, Akraba Ziyareti	7	53,85	6	40,00	13	46,43
Kitap Okuma	0	0,00	1	6,67	1	3,57
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Sonuç olarak, kadınlar boş zamanlarını kendilerini eğitici bir biçimde değerlendirememekte, yaptıkları işlerin yorgunluğunu atmak için genellikle kendilerini dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler yapmaktadırlar. Bu durumda ileri sürülen araştırma varsayımı geçerliliğini korumaktadır.

8.5. Televizyonda İzlenen Programlar

Kırsal alanda bireylerin toplum dışında gerçekleşen olaylardan, gelişmelerden, yeniliklerden yararlanmaları kente oranla daha sınırlı olmaktadır. Toplumsal yapı içinde kırsal yapı modernleştikçe, geliştikçe, bireylerin kendi çevreleri ile ilişkileri artmakta, yeniliklerin topluma girmesi hızlanmaktadır. Radyo, televizyon, gazete, dergi gibi kitle iletişim araçlarının etkinliği ve kullanımı ile kırsal bölgeler arasında haberleşme ağı kurulmaktadır. Bu araçlar yoluyla büyük kentlerde görülen tutum ve davranışlar önceleri taklit edilmekte, bir süre sonra kırsal halk tarafından benimsenmektedir. Bundan dolayı, kitle iletişim araçlarına duyulan yakınlık, kırsal topluluk ile kent arasında dolaylı yoldan ilişkiyi sağlayan bağlantılardan biri olmaktadır (Gülçubuk 1999).

Çizelge 8.11. Kadınların televizyonda izledikleri programlar

Televizyonda İzlenen Programlar	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Dizi	3	23,08	5	33,33	8	28,57
Haber	1	7,69	0	0,00	1	3,57
Kadın Programları	1	7,69	0	0,00	1	3,57
Kadın Programı ve Diziler	5	38,46	6	40,00	11	39,29
Kadın Programı ve Haberler	2	15,38	2	13,33	4	14,29
Zamanımız Olmuyor	1	7,69	2	13,33	3	10,71
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelgede görüldüğü gibi, kadınlar genel anlamda kadınlara yönelik programları ve dizileri izlemektedirler. Kadınların %39,29'u kadın programları ve dizileri, %28,57'si sadece dizileri, %14,29'u kadın programlarını ve haberleri izlemektedirler. Anket katılımcısı kadınların %10,71'i televizyon izlemeye zamanlarının olmadığını belirtmişlerdir. Kadınların %3,57'si ise sadece haberleri izlediklerini belirtmişlerdir. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında hemen hemen aynıdır. Yani kadınların kooperatif üyesi olması onların izledikleri programlarda herhangi bir etkiye sahip değildir.

Kadınların izledikleri programlardan sonuç çıkaracak olursak, kadınların genellikle tarımsal işlerin olmadığı zamanlarda televizyon izledikleri sonucuna varılabilir. Bir diğer durum ise kadınların televizyon izlediği saatlerde televizyonda tarımsal konularda, beslenme ve sağlık konusunda, okuma- yazma konusunda ayrıca annelik, çocuk eğitimi konularında bilgiler verilmesi kadının eğitimine büyük oranda katkı sağlayabilir. Ancak bu tür yayınlara özel kanalların ne yazık ki pek fazla duyarlı olduğu söylenemez. Oysaki kadınların beğenerek izledikleri programlarda ve dizilerde bu konular işlense kırsal kadın için oldukça eğitici olur.

8.6. Radyo Dinleme Alışkanlıkları

Kırsal kadının kitle iletişim araçlarından en önemlilerinden biri olan radyo'dan yararlanma durumunu ortaya koyabilmek için aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.12. Kırsal kadının radyo dinleme alışkanlığı

Radyo Dinleme	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Radyo Dinliyor	7	53,85	6	40,00	13	46,43
Radyo Dinlemiyor	6	46,15	9	60,00	15	53,57
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelge 8.12'ye göre kırsal kadının %53,57'si radyo dinlememektedir. Kadınların %46,43'ü ise radyo dinlemektedir. Bu oran kooperatif üyesi olan kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında hemen hemen aynıdır.

8.7. Cep Telefonu Kullanma Durumu

Kırsal kadının teknolojik yenilikleri benimseyip, bu yeniliklerden faydalanabilme durumlarını ortaya koymak amacıyla Çizelge 8.13 hazırlanmıştır.

Çizelge 8.13. Cep telefonu kullanma durumu

Cep Telefonu Kullanma	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kullanıyor	9	69,23	10	66,67	19	67,86
Kullanmıyor	4	30,77	5	33,33	9	32,14
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelge 8.13'te görüldüğü gibi kırsal kadının %67,86'sı cep telefonu kullanmaktadır. Kadınların %32,14'ü ise cep telefonu kullanmamaktadır. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında aynıdır. Yani kadınların kooperatif üyesi olması ile cep telefonu kullanma durumu arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Yukarıdaki çizelgeye göre kırsal kadının cep telefonunu benimseme oranları önemli bir gelişmeyi göstermektedir. Tabii ki bu oran anket katılımcısı kırsal kadınların, şehir merkezine olan yakınlıkları ve eğitim olanaklarıyla yakından ilgilidir. Yine cep telefonu kullanma oranı kadınların yaşlarıyla da yakından ilgilidir. Kadınların yaşları arttıkça bu oran azalırken, yaşları azaldıkça bu oran artmaktadır.

8.8. Temel Sorunları

Çizelge 8.14 ankete katılan kırsal kadınların temel sorunlarını ortaya koyabilmek için hazırlanmıştır.

Çizelge 8.14. Kadınların en önemli sorunları

En Önemli Sorunlarınız	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İş Koşullarının Ağır Olması	4	30,77	1	6,67	5	17,86
Emeğinin Karşılığını Alamamak	4	30,77	3	20,00	7	25,00
Ev, Tarla İşleri Hepsini Yapmaları	5	38,46	10	66,67	15	53,57
Çocuk Bakımı	0	0,00	1	6,67	1	3,57
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelge 8.14'te görüldüğü gibi kadınların %53,7 gibi büyük bir oranı iş yükünün ağırlığından şikayetçi olmaktadır. Kadınlar ev işlerinin yanı sıra tarla işlerinde de çalışmaktadır ancak emeklerinin karşılığını alamamaktadırlar. Anket katılımcısı kadınların

%25'i emeklerinin karşılığını alamadıklarını düşünmektedirler. Kooperatif üyesi ve kooperatif üyesi olmayanlar karşılaştırıldığında, iş koşullarının ağır olması ve emeğinin karşılığını alamayanların sayısının kooperatif üyelerinde daha yüksek (%30,77 ve %30,77) olduğu, buna karşın ev ve tarla işlerinin hepsini yapanlarda kooperatif üyesi olmayanların oranının (%66,67) daha fazla olduğu saptanmıştır.

Yukarıdaki çizelgeden de anlaşılacağı gibi, kırsal kadın tüm bu iş yükünün sonucunda emeğinin karşılığını alamadığını bildirmiştir. Kadınların hepsi aynı fikirdedir. Bu durum ülkemizde kırsal kadının durumunu tüm açıklığıyla gözler önüne sermektedir.

8.9. Aile İçi İlişkiler ve Karar Verme Sürecine Katılım

Aile kurumunun ne zamandan beri var olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Fakat var olduğundan bu yana aile hangi kültürde, hangi toplumda olursa olsun, toplumsal yaşam ve bireylere biçim veren, dinamizm kazandıran, onu hareketlendiren, yönlendiren bir işleve sahip olmuştur (Yıldırak vd. 2003). Günümüzde toplumsal, ekonomik ve siyasi etmenlerin tümünün aile kurumunun varlığını pekiştirir nitelikte olduğu söylenebilir. Nitekim siyasi otoriteler de, ailenin Türk toplumuna yaşam veren kurum olduğunu ve devlet tarafından desteklenip korunduğunu sık sık vurgulamaktadır. Hatta devlet, bu toplumsal kurum üzerinde sürdürdüğü koruyucu denetimi arttırmak için aileden sorumlu bir devlet bakanlığı kurmuştur (Özbay 1998).

“Yuvayı dışı kuş yapar” sözü, Türk aile yapısı içerisinde kadına biçilen rolün anlaşılması bakımından belirleyicidir. Kadınlar, özellikle kırsal kesimde ailenin yönetilmesinde önemli, bazen de temel görevler üstlenirler. Araştırma bölgesinde kadınlar, ev içinde olduğu kadar ev dışında da temel sorumlulukları üstlenmişlerdir.

Türk ailesinin geleneksel yapısı gereği kadın, dışarıdan görüldüğünün aksine, çoğu kez evin gerçek egemeni ve her sözün kendisinde bittiği bir kişi konumundadır. Evdeki güç dengesinin kadının lehine doğru ağırlık kazandığı, gelenekler gereği pek dışarıya aksetmemektedir (Yıldırak 1992). Böyle olmakla birlikte, aile içerisinde görüşlerine başvurulmayan, karar verme sürecine katılmayan hatta aile içerisinde şiddet gören kadınlar da bulunmaktadır.

Karar verme sürecine katılım çok geniş kapsamlı bir konu olmakla birlikte, kadının toplum içerisindeki konumunu ortaya koyması bakımından önemli bir gösterge olmaktadır.

Çizelge 8.15. Ailede karar verme sürecine katılımı

Ailede Kararları Kim Verir	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yalnız Eş	3	23,08	8	53,33	11	39,29
Yalnız Kadın	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Birlikte	10	76,92	5	33,33	15	53,57
Büyük Anne Büyük Baba	0	0,00	2	13,33	2	7,14
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelgede görüldüğü gibi kırsal kadının %53,57'si aile içi ve tarımsal konularda kararları eşi ile birlikte verdiklerini belirtmişlerdir. Kadınların %39,29'u ise kararları yalnızca eşlerinin verdiğini, %7,14 gibi az bir kısmı ise kararları evin büyüklerinin verdiğini belirtmiştir. Tek başına karar alabilen kadın bulunmamaktadır. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında farklılık göstermektedir. Kooperatif üyesi kadınların %76,92'si kararları eşi ile birlikte verirken, bu oran kooperatif üyesi olmayan kadınlarda %33,33'dür. Yine kooperatif üyesi kadınların %23,08'i kararları sadece eşlerinin verdiğini belirtirken bu oran kooperatif üyesi olmayan kadınlar da %53,33'tür. Tüm bu sonuçlar kooperatif üyesi kadınların karar verme sürecine katılımının, kooperatif üyesi olmayan kadınlara göre daha fazla olduğunu göstermektedir.

Çizelge 8.16. Kırsal kadının çalışması karşılığındaki geliri kullanma durumu

Çalışmanız Karşılığındaki Gelirinizi Kim Alır?	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ben	11	84.62	8	53.33	19	67.86
Eşim	1	7.69	7	46.67	8	28.57
Çocuklar	1	7.69	0	0.00	1	3.57
TOPLAM	13	100.00	15	100.00	28	100.00

Çizelge 8.16'de görüldüğü gibi kırsal kadının %67,86'sı çalışması karşılığındaki geliri kendisinin aldığını, %28,57'si eşinin aldığını, %3,57 gibi küçük bir oranın çocuklarının aldığını belirtmiştir. Yine kooperatif üyesi kadınlarda bu bilincin daha fazla olduğunu görmekteyiz.

Çizelge 8.17. Kırsal kadının aile gelirine katkıda bulunma durumu

Aile Gelirine Katkıda Bulunuyor musunuz?	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çok Bulunuyorum	11	84,62	10	66,67	21	75,00
Az Bulunuyorum	2	15,38	3	20,00	5	17,86
Bulunmuyorum	0	0,00	2	13,33	2	7,14
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelge 8.17’de görüldüğü gibi kadınların %75’i aile gelirine çok katkıda bulduklarını ifade etmektedirler. %17,86’sı az katkıda bulunduğunu, %7,14 gibi az bir oran ise aile gelirine katkıda bulunmadığını ifade etmektedirler. Kooperatif üyesi kadınlar arasında aile gelirine katkıda bulunanların oranı (çok bulunanlar %84,62, az bulunanlar % 15,38), kooperatif üyesi olmayanların oranından (çok bulunanlar % 66,67, az bulunanlar % 20,00) daha yüksektir. Sonuç olarak kooperatif üyeleri aile gelirine katkıda bulunabilmektedir.

8.10. Kooperatif Hakkındaki Düşüncesi

Kırsal kadının kooperatife katılmak hakkındaki düşüncelerini öğrenebilmek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.18. Kırsal kadının kooperatife katılım hakkındaki düşüncesi

Kooperatife Katılmak	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Erkek İşidir	0	0,00	10	66,67	10	35,71
Kadın İşidir	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Hem Kadın Hem Erkek İşidir	13	100,00	5	33,33	18	64,29
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelgede görüldüğü gibi kırsal kadının %64,29’u kooperatife katılmanın hem erkek hem de kadın işi olduğunu düşünürken, %35,71’i ise sadece erkek işi olduğunu düşünmektedir. Bu oran kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında farklılık göstermektedir. Kooperatif üyesi kadınların tamamı, katılımın hem kadın hem de erkek işi olduğunu düşünmelerine rağmen, kooperatif üyesi olmayan kadınların yarısından fazlası (%66,67) sadece erkek işi olduğunu düşünmektedirler.

Bu bulgular kooperatif üyesi kırsal kadının örgütlenme bilincinin, kooperatif üyesi olmayan kadınlara göre daha fazla geliştiğini göstermektedir. Örgütlenme bilinci, hem kırsal kadının hem de tüm toplumun gelişimine katkıda bulunmaktadır. Kırsal kadının bu bilinci kazanması, kendi haklarını koruyabilmesi ve gelişebilmesi açısından çok önemlidir.

8.11. Kadınlar Arasında Yardımlaşma Durumu

Yardımlaşma genellikle toplumda iki şekilde görülebilir. Birincisi, komşunun gereksinim duyduğu anda yapılan basit yardım şeklindedir. Ürün hasadında bireysel çalışmaktansa birlikte çalışmanın daha yararlı olduğu zamanlar ile yangın ve sel gibi olağanüstü olaylarda herkesin mal ve can kurtarılmasına yardım etmesidir. Bu tür yardımlaşma geleneksel yapıdan kaynaklanan informal işbirliğidir. Gönüllü katılım olan bu yardımlaşma biçimi “imece” olarak da adlandırılır. Diğer ise, kooperatif, dernek, vakıf vb. olarak da tanımlanabilen yasal olarak üyelerin bizzat yer aldığı ve yapısal olarak işbirliğinin kurumsallaşmış şeklindedir (Yücer 1997).

Araştırma kapsamındaki kadınlarda var olan yardımlaşma daha çok işgücüne dayalı ve manevi konularda gerçekleşmektedir.

Çizelge 8.19. Kadınlar arasında yardımlaşma konuları

Kadınlar Arasında Yardımlaşma Konuları	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Temizlik İşleri	0	0,00	1	6,67	1	3,57
Çocuk Bakımı	1	7,69	1	6,67	2	7,14
Tarla İşleri	2	15,38	2	13,33	4	14,29
Hayvansal Üretim	1	7,69	0	0,00	1	3,57
Ekmek Yapımı	3	23,08	3	20,00	6	21,43
Borç Alıp Verme ve Genel Yardımlaşma	3	23,08	4	26,67	7	25,00
Hepsi	2	15,38	3	20,00	5	17,86
Yardımlaşma Olmaz	1	7,69	1	6,67	2	7,14
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Kadınlar arasında yardımlaşma genel olarak iç tüketime yönelik, emek yoğun işlerde görülmektedir. Bir başka tanımla kadınlar herhangi bir ücret aldıkları bir işle ilgili yardımlaşmıyor ama ev işleri konusunda birbirlerine yardım ediyorlar.

Çizelgede görüldüğü gibi, kırsal kadın hemen hemen her konuda birbirleriyle yardımlaşma içerisindedir. Kadınlar sadece emek yoğun işlerde değil, borç alıp verme gibi

manevi konularda da yardımlaşma içerisindedirler. Kadınların %7,14'ü ise yardımlaşma olmadığı görüşündedir.

8.12. Yardım Aldığı Kaynaklar

Kırsal kadının her türlü sosyal ve ekonomik konularda, yardım alabildikleri kaynakları belirleyebilmek için aşağıdaki Çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.20. Kırsal Kadının Yardım Kaynakları

Yardım Kaynakları	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Komşu	3	23,08	6	40,00	9	32,14
Akraba	4	30,77	3	20,00	7	25,00
Komşu ve Akraba	6	46,15	6	40,00	12	42,86
Muhtar	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Diğer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelgede görüldüğü gibi, kadınların %42,86'sı herhangi bir sıkıntıları olduğunda, komşu ve akrabalarından yardım almaktadırlar. Kadınların %32,14'ü ise sadece komşularından yardım alırken, %25'i sadece akrabalarından yardım almaktadırlar. Bu oran kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında aynıdır. Yani kırsal kadının kooperatif üyesi olması, onun yardım alma kaynağı üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir.

8.13. Ailedeki Görevi

Kırsal kesimde ailelerde, yapılacak işler konusunda kadın ve erkek açısından geleneklere dayalı bir işbölümü vardır. Kadının hangi işleri ne zaman yapacağı belirlenmiştir. Kadının anne ve eş olarak, evin idaresini, çocukların bakımını ve kocasına hizmeti sık sık dile getiren geleneksel anlayış, erkek egemen yapının devamına katkıda bulunmaktadır. Kırsal kesimde yaşayan kadın aile işletmesinin üretimine tüm gücüyle katılır fakat üretimde harcadıkları emek, hiçbir zaman değerlendirilmez (Türk 2006).

Kırsal kadının aile içindeki görevini belirlemek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.21. Kırsal kadının ailedeki görevi

Kadının Görevi	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çocuk Yapmak	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Ev İşlerini Yapmak	0	0,00	2	13,33	2	7,14
Çocuk ve Ev İşleri Yapmak	1	7,69	3	20,00	4	14,29
Aileye Gelir Sağlamak	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Hepsi	12	92,31	10	66,67	22	78,57
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelgede görüldüğü gibi, kadınlara göre kadının ailede temel görevlerinin ev işleri ve çocuk bakımı olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Kırsal kadının %14,29'u kadının görevinin sadece çocuk bakmak ve ev işleri yapmak olduğunu belirtirken, %7,14'ü sadece ev işleri yapmak olduğunu belirtmiştir. Kadınların %78,57'si ise bu görevlerin hepsini yaptığını belirtmiştir. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında aynıdır. Yani kırsal kadının kooperatif üyesi olması bu konu hakkındaki düşünceleri üzerinde etkiye sahip değildir.

8.14. Kadınlara Göre Erkeğin Ailedeki Görevi

Aile üyelerinin farklı statü ve rollerinin olduğu aile gibi küçük bir grupta otoritenin genellikle aile refahını sağlamada en stratejik yeri olan kişiye verildiği bilinmektedir. Bu açıdan köy ailesinde stratejik rolü sağlayan işlerin sadece ev işleri ya da ücretsiz tarla işi olmadığı bellidir. Bundan dolayı bu işlerin, kadına aile içinde fazla otorite sağlamayacağı da açıktır. Aile üyelerinin aile içi ilişki ve rollerinde büyük değişiklikler olmamıştır. Erkeğin rolü evin geçimini sağlamak üzere evin dışında çalışmak ve ev dışındaki ilişkileri düzenlemektir (Türk 2006).

Çizelge 8.22. Kırsal kadına göre erkeğin ailedeki görevi

Erkeğin Görevi	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çalışıp Gelir Getirmek	7	53,85	7	46,67	14	50,00
Aileyi Geçindirmek ve Tarım İşleri	2	15,38	4	26,67	6	21,43
Aileyi Geçindirmek ve Eşine Yardımcı Olmak	1	7,69	1	6,67	2	7,14
Aileyi Geçindirmek ve Çocuk Bakımı	1	7,69	0	0,00	1	3,57
Hepsi	2	15,38	3	20,00	5	17,86
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelgeye göre kadınların erkeğin görevleri konusunda, erkekten ekonomik anlamda bir beklenti içinde oldukları görülmektedir. Kadınlara göre erkeğin ilk görevi çalışıp aileni geçimini sağlamaktır. Tabii birincil görevinin yanında eşine yardım ve çocuklarına da bakarsa bu kadınlar için mutluluk ölçütü oluyor.

Kadınların %50'si erkeğin görevini çalışıp gelir getirmek olarak tanımlarken, %21,43'ü aileyi geçindirmek ve tarım işleri olarak tanımlamaktadır. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında hemen hemen aynıdır. Yani kadınların kooperatif üyesi olmaları bu konu hakkındaki düşünceleri üzerinde etkiye sahip değildir.

8.15. Çocuklarının Meslek Seçimi İle İlgili Görüşleri

Kırsal kadının çocuklarının geleceği hakkındaki görüşlerini ortaya koyabilmek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.23. Kırsal kadının çocuklarının meslek seçimi ile ilgili görüşleri

Çocuklarının Meslek Seçimi İle İlgili Görüşleri	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okumalarını İsterim	9	69,23	7	46,67	16	57,14
Tarımda Gelir Az Olduğu İçin Tarım Dışı Meslek Sahibi Olmalarını İsterim	2	15,38	3	20,00	5	17,86
Tarımda Çalışsın	1	7,69	3	20,00	4	14,29
Kendi İsteddiği İşte Çalışsın	1	7,69	2	13,33	3	10,71
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Çizelgede görüldüğü gibi kırsal kadının %57,14'ü çocuklarının okuyup meslek sahibi olmalarını istemektedir. Kadınların %17,86'sı ise tarımda gelir az olduğu için çocuklarının tarım dışında bir mesleğe sahip olmalarını istemektedir. Yine kadınların %14,29'u çocuklarının tarımda çalışmasını isterken, %10,71'i ise tercihi çocuklarına bırakmaktadır. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında karşılaştırıldığında; kooperatif üyesi kadınların %69,23'ü çocuklarının okumalarını isterken, kooperatif üyesi olmayanlarda bu oran %46,67 ile daha azdır. Yine kooperatif üyesi kadınların %7,69'u tarımda çalışmalarını isterken, bu oran kooperatif üyesi olmayanlarda % 20,00 ile daha fazladır.

8.16. Kayıtlı Olduğu Sosyal Güvenlik Kurumu

İstihdamda yer alan 100 kadından 71'i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmaksızın çalışmakta, bunlarında %68'ini ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar oluşturmaktadır. Ücretli veya maaşlı çalışan kadınların %18'i, yevmiyeli olarak çalışan kadınların %95,6'sı, işveren kadınların %24'ü, kendi hesabına çalışan kadınların %91'i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmaksızın çalışmaktadır. Sosyal güvenlik kapsamında bulunan kadınların %60,5'i SSK, %33,4'ü Emekli Sandığı ve %5,7'si de Bağkur'a bağlı olarak çalışmaktadır (Anonim 2006). İşgücüne katılan kadınların yarıdan fazlasının tarım sektöründe faaliyet gösterdiği düşünülerek bu kapsamda çalışanları da kapsayan sosyal güvenlik kurumu olan Bağkur'a kayıtlılık oranının yüksek olması beklenmelidir. Ancak ücretsiz aile işçisi/mevsimlik geçici konumda çalışan kadınların Bağkur'a kayıtlılık oranı yok denecek kadar azdır.

Çizelge 8.24. Kırsal kadının sosyal güvenlik durumu

Kayıtlı Olduğu Kurum	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
SSK	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Bağkur	2	15,38	0	0,00	2	7,14
Eşimden Dolayı SSK	3	23,08	4	26,67	7	25,00
Eşimden Dolayı Bağkur	7	53,85	6	40,00	13	46,43
Yeşil Kart	0	0,00	1	6,67	1	3,57
Değilim	1	7,69	4	26,67	5	17,86
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Araştırma kapsamındaki kadınların %46,43'ü eşinden dolayı bağkurlu, %25'i yine eşinden dolayı SSK'lıdır. Kadınların %17,86'sı hiçbir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmayıp, %3,57'si yeşil kart sahibidir. Araştırma kapsamındaki kadınların sadece %7,14'ü Bağkur'a kayıtlıdır. Kooperatif üyesi kırsal kadın ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar karşılaştırıldığında; kooperatif üyesi kadınların %15,38'i bağkur'a kayıtlı iken kooperatif üyesi olmayan kadınlarda bağkura kayıtlı kadın bulunmamaktadır. Eşinden dolayı bağkura kayıtlı olanların oranı kooperatif üyesi kadınlarda %53,85 iken, kooperatif üyesi olmayanlarda bu oran %40,00 ile daha azdır. Kooperatif üyesi olan kadınlar arasında yeşil kart sahibi bulunmaz iken, kooperatif üyesi olmayanlarda bu oran %6,67'dir. Yine herhangi bir kuruma kayıtlı olmayan kadınların oranı, kooperatif üyesi kadınlarda %7,69 iken, kooperatif üyesi olmayanlarda bu oran %26,67 ile daha fazladır.

8.17. Sosyal Güvenliğin Anlamı Hakkındaki Görüşleri

Kırsal kadının sosyal güvenlik kavramı hakkında bilgi sahibi olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.25. Kırsal kadına göre sosyal güvenliğin anlamı

Sosyal Güvenliğin Anlamı	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sağlık Güvencesi	1	7,69	0	0,00	1	3,57
Sağlık ve Maaş Hakkı	6	46,15	4	26,67	10	35,71
Devlet Güvencesi	3	23,08	5	33,33	8	28,57
Maaş ve Emeklilik Hakkı	2	15,38	2	13,33	4	14,29
Bilmiyorum	1	7,69	4	26,67	5	17,86
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Kırsal kadının sosyal güvenlik kavramı hakkında bilgi sahibi olup olmadığı incelenirken %17,86 oranında kadının bu konu hakkında bilgiye sahip olmadığı görülmüştür. Bu oran kooperatif üyesi kadınlar arasında %7,69 iken, kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında %26,67'dir. Buradan kooperatif üyesi kadınların sosyal güvenlik kavramı hakkında daha bilinçli oldukları sonucunu çıkartabiliriz.

Yukarıdaki çizelgeye göre, kadınların %35,71'i sosyal güvenliğin sağlık güvencesi ve maaş hakkı , %28,57'si devlet güvencesi , %14,29'u maaş ve emeklilik hakkı, %3,57'si sağlık güvencesi olduğunu belirtmişlerdir.

8.18. Politika Hakkındaki Görüşleri

Kırsal kadının politika hakkında bilgi sahibi olup olmadığını belirleyebilmek için aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.26. Kırsal kadının politika hakkında bilgi düzeyi

Politika Hakkında Bilginiz Var mı?	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bilgim Var	0	0,00	0	0,00	0	0,00
İlgilenmiyorum	4	30,77	2	13,33	6	21,43
Bilgim Yok	8	61,54	12	80,00	20	71,43
Bilgim var ama çok az	1	7,69	1	6,67	2	7,14
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Anket katılımcısı kadınların %71,43'ünün politika hakkında bilgileri yoktur. Bu oran kooperatif üyesi olmayanlarda %80 ile yüksek, kooperatif üyelerinde %61,54 ile daha azdır. Kadınların %21,43'ü politika ile ilgilenmezken, bu oran kooperatif üyelerinde %30,77 ile daha yüksektir. Kadınların %7,14'ünün politika hakkında bilgisi vardır ama bu bilgi düzeyi çok azdır. Kırsal kadının kooperatif üyesi olması, politika hakkındaki bilgi düzeyi üzerinde az da olsa bir etkiye sahiptir. Araştırma sonucuna göre, kırsal kadınların politika hakkında bilgi düzeyleri oldukça azdır. Politika hakkında bilgi düzeyi, az bir farkla kooperatif üyelerinde kooperatif üyesi olmayanlara kıyasla daha iyi, ancak kooperatif üyesi kadınlar politika ile ilgilenmemektedirler.

Çizelge 8.27. Kadınlar politikaya katılıp görev almalı mı?

Kadınlar Politikaya Katılıp Görev Almalı mı?	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Görev Alsınlar	12	92,31	9	60,00	21	75,00
Görev Almasınlar	0	0,00	2	13,33	2	7,14
Fikrim Yok	1	7,69	4	26,67	5	17,86
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Araştırma kapsamındaki kadınların %75'i kadınların politikaya katılıp görev almaları gerektiğini belirtirken, %7,14'ü kadınların politikada görev almamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Kırsal kadının %17,86'sı ise bu konu hakkında herhangi bir fikri olmadığını belirtmişlerdir. Kooperatif üyesi ve kooperatif üyesi olmayanlar karşılaştırıldığında, kooperatif üyesi kadınların %92,31'i görev almalarını ve %7,69'u fikirlerinin olmadığını ifade ederken, kooperatif üyesi olmayanlarda bu oranlar sırasıyla %60,00 ve %17,86'dır. Yine kooperatif üyesi olmayan kadınların %7,14'ü kadınların politikada görev almamalarını ifade etmişlerdir.

8.19. Yaşam Memnuniyeti

Kırsal kadının yaşam memnuniyet derecesini belirleyebilmek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.28. Kırsal kadının yaşam memnuniyeti

Yaşam Memnuniyeti	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaşamından Memnun	12	92,31	12	80,00	24	85,71
Yaşamından Memnun Değil	0	0,00	1	6,67	1	3,57
Yaşamından Kısmen Memnun	1	7,69	2	13,33	3	10,71
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Yukarıdaki çizelge incelendiğinde, kadınların %85,71'inin yaşamından memnun olduğu, %10,71'inin yaşamından kısmen memnun olduğu, %3,57'sinin ise yaşamından memnun olmadığı görülmektedir. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında farklıdır. Kooperatif üyesi olanların %92,31'i yaşamından memnun iken, bu oran kooperatif üyesi olmayanlarda %80 ile daha azdır. Kooperatif üyesi kadınlar arasında yaşamından memnun olmayan bulunmaz iken, kooperatif üyesi olmayan kadınlarda bu oran %6,67'dir. Yaşamından kısmen memnun olanların oranı kooperatif üyesi olmayan kadınlarda %13,33 iken, bu oran kooperatif üyesi kadınlarda %7,69 ile daha düşüktür.

Yaşam memnuniyeti ile ilgili soruda, kadınların çoğu net cevap verme yerine “Allah’a Şükür”, “Memnun olamayacak neyimiz var”, “Zor durumda olan ne insanlar var” gibi gerekçeleri sıraladıktan sonra “memnunum” demişlerdir. Araştırma sonucu bize kırsal kadının, her ne koşullarda olursa olsun, ne kadar kanaatkâr olduğunu göstermektedir.

8.20. Geleceğe İlişkin Beklentileri

Kırsal kadının içinde bulunduğu yaşam koşullarını değerlendirmek ve gelecekte beklenenleri belirleyebilmek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.29. Kırsal kadının gelecekte beklenmesi

Gelecekte Beklenti	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Daha İyi Olacak	6	46,15	5	33,33	11	39,29
Değişmeyecek	4	30,77	2	13,33	6	21,43
Daha Kötü Olacak	1	7,69	5	33,33	5	17,86
Fikri Yok	2	15,38	3	20,00	5	17,86
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Yukarıdaki çizelgeye göre, kadınların %39,29'u geleceğin daha iyi olacağını düşünürken, %17,86'sı geleceğin daha kötü olacağını düşünmektedirler. Kırsal kadının %21,43'üne göre ise, gelecekte durum değişmeyecek, her şey aynı olacaktır. Kadınların %17,86'sının ise bu konu hakkında hiçbir fikirleri yoktur.

Kooperatif üyesi kadınlarla, kooperatif üyesi olmayan kadınlar karşılaştırıldığında, kooperatif üyelerinin %46,15'i geleceğin daha iyi olacağını belirtirken, kooperatif üyesi olmayanlarda bu oran %39,29 ile daha azdır. Kooperatif üyesi kadınların %30,77'si geleceğin değişmeyeceğini belirtirken, kooperatif üyesi olmayanlarda bu oran %13,33 ile daha azdır. Kooperatif üyelerinin %7,69'u geleceğin daha kötü olacağını ifade ederken, bu oran kooperatif üyesi olmayanlarda %33,33 ile daha fazladır. Yani kooperatif üyelerinin gelecekte beklenenleri daha fazladır.

Çizelge 8.30. İmkânlarınız olsa neler yapmak isterdiniz?

İmkânlarınız Olsa Neler	Kooperatif Üyesi		Kooperatif Üyesi Olmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yapardınız?						
İş Sahibi Olmak	5	38,46	6	40,00	11	39,29
Okumak	5	38,46	5	33,33	10	35,71
Fakirlere Yardım Etmek	2	15,38	3	20,00	5	17,86
Hacca Gitmek	1	7,69	0	0,00	1	3,57
Bilmiyorum	0	0,00	1	6,67	1	3,57
TOPLAM	13	100,00	15	100,00	28	100,00

Yukarıdaki çizelgede görüldüğü gibi, kırsal kadının %39,29'u imkânı olsa iş sahibi olmak istediğini belirtmiştir. Kadınların %35,71'i ise okumak istediklerini, %17,86'sı ise fakirlere yardım ederek, sosyal dayanışma yerine getirmek istediklerini belirtmişlerdir. Kırsal kadının %3,57'si hacca gitmek istediğini belirtirken, %3,57'sinin bu konu hakkında herhangi bir düşüncesi bulunmamaktadır.

Kooperatif üyesi kadınlarla, kooperatif üyesi olmayan kadınlar karşılaştırıldığında; kooperatif üyesi kadınların %38,46'sı iş sahibi olmak istediklerini ifade ederken, kooperatif üyesi olmayan kadınlarda bu oran %40,00 ile daha fazladır. Kooperatif üyesi kadınların %38,46'sı okumak istediklerini ifade ederken, bu oran kooperatif üyesi olmayanlarda %33,33 ile daha azdır. Kooperatif üyesi kadınların %15,38'i fakirlere yardım etmek istediklerini ifade ederken, bu oran kooperatif üyesi olmayanlarda %20,00'dir. Yine kooperatif üyesi kadınların %7,69'u hacca gitmek istediklerini belirtirken, kooperatif üyesi olmayan kadınların %6,67'si bu konu hakkında bilgileri olmadığını ifade etmişlerdir.

Araştırma sonucuna göre, kırsal kadının çalışma ve yaşam koşulları açısından plan yapma konusunda, öncelikli seçeneklerinde ekonomik beklentiler ön plana çıkarken, ikinci planda sosyal beklentiler bulunmaktadır. Kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınların beklenti ve hayalleri aynıdır.

8.21. Kırsal Kadının Kooperatif Üyeliği ile İlgili Bulguları

8.21.1. Genel Bulgular

Kooperatif üyesi kırsal kadının, el sanatları uğraşı ile ilgili genel bilgileri aşağıdaki çizelgede belirtilmiştir.

Çizelge 8.31. Kooperatif üyesi kadının el sanatları ile uğraş yılı

El Sanatları İle Kaç Yıldır Uğraşıyorsunuz?	Kooperatif Üyesi	
	Sayı	%
1-5	0	0,00
5-10	1	7,69
10-15	3	23,08
15-20	5	38,46
20-25	2	15,38
25-30	2	15,38
TOPLAM	13	100,00

Yukarıdaki çizelgede görüldüğü gibi, kooperatif üyesi kırsal kadının %38,46'sı 15-20 yıldır el sanatları ile uğraşmaktadır. Yine kooperatif üyesi kırsal kadının %23,08'i 10-15, %15,38'i 20-25, %15,38'i 25-30, %7,69'u 5-10 yıl aralığında faaliyetlerini göstermektedirler.

Çizelge 8.32. Kooperatif üyesi kırsal kadın günde kaç saat faaliyet gösteriyor

Günde Kaç Saat Faaliyet Gösteriyorsunuz?	Kooperatif Üyesi	
	Sayı	%
1-3	8	61,54
3-5	5	38,46
TOPLAM	13	100,00

Kooperatif üyesi kırsal kadının %61,54'ü günde 1–3 saat arası faaliyet göstermektedir. Kadınların %38,46'sı ise günde 3–5 saat arası faaliyet göstermektedir. Kooperatif üyesi kırsal kadının yaş oranı yükseldikçe, faaliyet saati azalmaktadır.

8.21.2. Kırsal Kadının Kooperatiften Elde Ettiği Gelir

Kırsal kadının kooperatiften elde ettiği gelir hakkındaki görüşlerini belirleyebilmek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.33. Kırsal kadının kooperatiften elde ettiği gelir

Kooperatiften Elde Ettiğiniz Gelir	Kooperatif Üyesi	
	Sayı	%
Çok İyi	0	0,00
Tatmin Edici	0	0,00
Normal	3	23,08
Az	10	76,92
TOPLAM	13	100,00

Kooperatif üyesi kırsal kadının %76,92'si gelirinin az olduğunu düşünürken, %23,08'i gelirinin normal olduğunu düşünmektedir. Hiçbir kadın gelirinin çok iyi veya tatmin edici olduğunu ifade etmemiştir.

8.21.3. Kooperatifin Kadınlar İçin Yaptığı Hizmet

Karacakılavuz küçük sanat kooperatifinin amacı, kooperatif tüzüğünde şu şekilde belirtilmektedir; kooperatifin amacı ortaklarının ve yakınların sanat ve mesleki, sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarını karşılamak, sağlıklı ve güvenilir bir çevrede yaşamalarını sağlamak, ortaklarının dayanışma ve yardımlaşmasına hizmet etmektir.

Kooperatif üyesi kadınların, kooperatif hizmetleri hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.34. Kooperatifin kadınlar için yaptığı hizmet

Kooperatifin Kadınlar İçin Yaptığı Hizmet	Kooperatif Üyesi	
	Sayı	%
Çok İyi	6	46,15
Normal	7	53,85
Kötü	0	0,00
TOPLAM	13	100,00

Kooperatif üyesi kırsal kadının %46,15'i kooperatif hizmetlerini çok iyi bulmaktadır. Kadınların %53,85'i ise kooperatif hizmetlerini normal bulurken, kooperatifin hizmetlerini kötü bulan kadın bulunmamaktadır.

8.21.4. Kooperatif Toplantılarına Katılım Durumu

Karacakılavuz Küçük Sanat Kooperatifinin üç organı bulunmaktadır. Kooperatifin organları şunlardır: Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetim Kurulu.

Genel kurul, olağan ve olağanüstü olmak üzere iki şekilde toplanır. Olağan genel kurul toplantısının her yılın ilk 6 ayı içerisinde olması zorunludur. Olağanüstü genel kurul, kooperatif işlerinin ve ana sözleşme hükümlerinin gerektirdiği zaman ve surette toplanır. Genel kurul, kooperatif merkezinin bulunduğu yerde toplanır.

Kooperatif üyesi kırsal kadının, kooperatif toplantılarına katılım durumu belirleyebilmek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.35. Kadınların kooperatif toplantılarına katılım durumu

Kooperatif Toplantılarına Katılıyor musunuz?	Kooperatif Üyesi	
	Sayı	%
Evet	8	61,54
Hayır	5	38,46
TOPLAM	13	100,00

Kooperatif üyesi kırsal kadının %38,46 'sı, kooperatif toplantılarına katılmaz iken, % 61,54'ü toplantılara katılmaktadır.

8.21.5. Kooperatifte Alınan Kararlara Katılım Durumu

Karacakılavuz küçük sanat kooperatifinin genel kurulda, bütün ortaklarının veya temsilcilerinin hazır bulunması ve itirazın olmaması halinde, genel kurul toplantılarına ilişkin diğer hükümler saklı kalmak şartı ile, toplantıya çağrı hakkındaki hükümlere uyulmamış olsa da kararlar alınabilir.

Kooperatif üyesi kırsal kadının, kararlara katılım durumunu belirlemek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.36. Kadınların kooperatifte alınan kararlara katılım durumu

Kooperatifte Alınan Kararlara Katılım	Kooperatif Üyesi	
	Sayı	%
Evet	4	30,77
Hayır	9	69,23
TOPLAM	13	100,00

Yukarıdaki çizelgeye göre, kırsal kadının %69,23'ü kooperatifte alınan kararlara katılmaz iken, %30,77'si kooperatif kararlarına katıldıklarını belirtmişlerdir. Tüm bu sonuçlar, kırsal kadının kooperatif kararlarına katılımının oldukça düşük olduğunu göstermektedir.

8.21.6. Kadınların Kooperatif Yönetim Kurulu Hakkındaki Düşünceleri

Karacakılavuz Küçük Sanat Kooperatifinde Yönetim Kurulu, genel kurulca en az bir, en çok dört yıl için seçilir ve en az üç üyeden, Yönetim kuruluna seçilen üye sayısı kadar da yedek üye seçilir. Yönetim kurulunun asil ve yedek üyeleri, genel kurulda en çok oy alanlar arasında oy sırasıyla belirlenir. Oylarda eşitlik halinde kura'ya başvurulur. Genel kurul lüzum görürse yönetim kurulu üyelerini her zaman değiştirebilir.

Kooperatif üyesi kırsal kadının, kooperatif yönetim kurulu hakkındaki görüşlerini belirleyebilmek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.37. Kadınların yönetim kurulu hakkındaki görüşleri

Kooperatif Yönetim Kurulu	Kooperatif Üyesi	
	Sayı	%
Çok İyi	10	76,92
Normal	3	23,08
Kötü	0	0,00
TOPLAM	13	100,00

Kooperatif üyesi kırsal kadınların, %76,92'si kooperatif yönetim kurulunu çok iyi bulurken, %23,08'i normal bulmaktadır. Kooperatif yönetim kurulunun kötü olduğunu düşünen kadın bulunmamaktadır.

8.21.7. Kooperatifin Malzeme Tedarik İmkânı

Karacakılavuz küçük sanat kooperatifi tüzüğüne göre; kooperatif, ortaklarının sanat ve meslekleri için ihtiyaç duydukları her türlü ham maddeleri temin eder. Ortakları tarafından imal edilen ürünlerin en uygun şartlarda sürüm ve satışı için gerekli tedbirleri alır. Kooperatifin çalışma konusuna dâhil sanat ile ilgili gelişme ve ilerlemeleri izleyerek, ortaklarının bunlardan yararlanabilmeleri için gerekli tedbirleri alır, gereken makine ve malzemeleri alır.

Kooperatif üyesi kırsal kadınların, malzeme tedarik imkânı hakkındaki görüşlerini belirleyebilmek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.38. Kadınların malzeme tedarik hakkındaki görüşleri

Kooperatifin Malzeme Tedarik İmkânı	Kooperatif Üyesi	
	Sayı	%
Yeterli	13	100,00
Yeterli Değil	0	0,00
TOPLAM	13	100,00

Kooperatif üyesi kadınların tümü, malzeme tedarik imkânının yeterli olduğunu düşünmektedir. Malzeme imkânının yeterli olması, kırsal kadının faaliyetlerini hızlandırması bakımından oldukça önemlidir.

8.21.8. Eşlerin Kooperatif üyeliğine Bakışı

Kooperatif üyesi kırsal kadının eşinin, kooperatife katılımı hakkındaki görüşlerini belirleyebilmek amacıyla, aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.39. Eşlerin kooperatife katılım hakkındaki görüşleri

Eşinizin Kooperatife Katılmanız Hakkındaki Görüşü	Kooperatif Üyesi	
	Sayı	%
Olumlu	10	76,92
Olumsuz	0	0,00
Tarafsız	3	23,08
TOPLAM	13	100,00

Kooperatif üyesi kırsal kadınların %76,92'sinin eşi, kooperatife katılımlarını olumlu bulurken, %23,08'inin eşi ise bu konu hakkında tarafsız davranmaktadır. Hiçbir kadının eşi kooperatif üyeliğine karşı çıkmamaktadır.

8.21.9. Kooperatifin En Önemli Sorunları

Kooperatif üyesi kırsal kadına göre, kooperatifin en önemli sorunlarını belirleyebilmek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.40. Kooperatif üyesi kırsal kadına göre kooperatifin en önemli sorunları

Kooperatifin En Önemli Sorunları	Kooperatif Üyesi	
	Sayı	%
Ürünlerin Satışı	2	15,38
Aidatlar Yüksek	2	15,38
Ürünler tanınmıyor	1	7,70
Hepsi	8	61,54
TOPLAM	13	100,00

Kadınların %15,38'sine göre, kooperatifin en önemli sorunu ürün satışlarıdır. Yine kadınların %15,38'i aidatların yüksek olmasını önemli sorun olarak görürken, %7,70'i ürünlerin tanınmamasını sorun olarak görmektedir. Kadınların %61,54'üne göre ise, ürün satışının azlığı, ürünlerin tanınmaması ve kooperatif aidatları en önemli sorunu teşkil etmektedir.

8.21.10. Kooperatifin Kırsal Kadına Kazandırdıkları

Kooperatif üyeliğinin, kırsal kadına kazandırdıklarını belirleyebilmek amacıyla aşağıdaki çizelge hazırlanmıştır.

Çizelge 8.41. Kooperatif üyeliğinin kırsal kadına kazandırdıkları

Kooperatife Üye Olduktan Sonra	Kooperatif Üyesi	
	Sayı	%
Boş Zamanlarımı Daha İyi Değerlendiriyorum	7	53,85
Aile İçi Karar Almada Daha Fazla Söz Sahibiyim	6	46,15
Tarla İşlerinde	0	0,00
Ev İşlerinde	0	0,00
Çocuk Bakımında	0	0,00
Hepsi	0	0,00
TOPLAM	13	100,00

Kadınların %53,85'i kooperatife üye olduktan sonra boş zamanlarını daha iyi değerlendirdiklerini belirtirken, %46,15'i ise kooperatif üyeliği ile aile içi karara almada daha fazla söz sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Kırsal kadının kooperatif üyeliği, tarla işleri, ev işleri ve çocuk bakımı gibi konularda kadına bir katkıda bulunmamıştır.

9. SONUÇ

Araştırmada, Karacakılavuz beldesinde yaşayan kırsal kadınların ve küçük sanat kooperatifi üyesi kadınların, sosyo-ekonomik, kültürel, aile ve çalışma yaşamına ilişkin sorunları ortaya konarak, kırsal kadının katılımcılık ruhu, davranış değişimi ve modernleşme eğilimlerini incelenmiştir. Araştırmada kullanılan materyalin büyük bölümünü toplam 28 kadın ile yapılan anket çalışmalarından elde edilen veriler oluşturmaktadır.

Araştırma sonucuna göre;

- Kadınların %28,57'sinin 30 yaş ve altında, %35,71'inin 31-40 yaş arasında, %17,86'sının 41-50 yaş arasında, %17,86'sının 51 yaş ve üzerinde olduğu saptanmıştır. Kooperatif üyesi kadınların %38,46'sının 41-50 yaş arasında olduğu, %30,77'sinin 31-40 yaş arasında olduğu, %15,38'inin 21-30 yaş arasında olduğu, %15,38'inin 51 yaş ve üzerinde olduğu saptanmıştır.. Kooperatif üyesi olmayan kadınların %40'ı 31-40 yaş, %33,33'ü 21-30 yaş, %20'si 51 yaş ve üzeri ve %6,67'si 41-50 yaş arasındadır. Kooperatif üyesi kadınlar daha tecrübeli ve olgun yaşta iken, kooperatif üyesi olmayanlar daha genç yaşadılar.
- Kadınların %89,29'unun evli, %10,71'inin dul olduğu saptanmıştır.. Araştırma kapsamındaki kadınlar arasında, boşanmış ve bekâr kadın bulunmamaktadır. Dul kadın sayısı, kooperatif üyesi olmayanlarda %13,33 ile kooperatif üyesi olanlardan (% 7,69) daha fazladır.
- Kadınların %39,29'unun 2 çocuğa , %35,71'inin 3 çocuğa sahip olduğu saptanmıştır. Kadınların %21,43'ü ise tek çocuk sahibidir. Bunun nedeni ise Trakya Bölgesinde ailelerin, en fazla 2-3 çocuk istemeleridir. %3,57 gibi oranla 4 çocuk sahibi olan kırsal kadın sayısı azdır. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında hemen hemen aynıdır. Trakya genelinde, 2 çocuktan fazla çocuğun yaygın olmadığı saptanmıştır.
- Kadınların %53,57'si dar aile yapısına sahipken, %46,43'ünün geniş aile yapısına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu oranların kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında hemen hemen aynı olduğu saptanmıştır.
- Kadınların %82,14'ünün eşi ile akraba olmadığı saptanmıştır. Kadınların %7,14'ünün eşi ile akraba oldukları, %10,72'sinin uzaktan akraba oldukları saptanmıştır. Kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasındaki bu oran hemen hemen aynıdır. Bu bulgulara göre eş seçiminde akrabanın tercih edilmesi söz konusu değildir.

- Kadınların %53,57'si görücü usulü ile %28,57'si anlaşarak, %17,86'sı ise kaçarak evlenmişlerdir. Kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasındaki bu oranların hemen hemen aynı olduğu saptanmıştır. Yani kırsal kadının kooperatif üyesi olması onun evlenme biçimi üzerinde bir etkiye sahip değildir.
- Kadınların %64,29'unun ilkökul mezunu olduğu, %17,86'sının sadece okur-yazar olup herhangi bir mezuniyet dereceleri olmadığı saptanmıştır. Kadınların %10,71'inin lise mezunu, %7,14'ünün ise ortaokul mezunu olduğu saptanmıştır.
- Kadınların %60,71'inin kendi evlerinde oturdukları saptanmıştır. Bu oran Kooperatif üyesi olan kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında aynıdır. Kadınların %39'u eşlerinin ailesinin evinde oturmaktadır.
- Kadınların %89,29'unun gazete okuma alışkanlığı olmadığı saptanmıştır. Kadınların %7,14'ü ayda sadece birkaç kez gazete okurken, %3,57'si haftada bir gazete okumaktadır. Kadınların kooperatif üyesi olması ile gazete okuma alışkanlığı arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır.
- Kadınların boş zamanlarını kendilerini eğitici bir biçimde değerlendiremedikleri, yaptıkları işlerin yorgunluğunu atmak için genellikle kendilerini dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler yaptıkları saptanmıştır.
- Kadınların izledikleri programlardan sonuç çıkaracak olursak, kadınların genellikle tarımsal işlerin olmadığı zamanlarda televizyon izledikleri sonucuna varılabilir.
- Kadınların %67,86'sının cep telefonu kullandığı saptanırken, %32,14'ünün cep telefonu kullanmadığı saptanmıştır. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında aynıdır. Yani kadınların kooperatif üyesi olması ile cep telefonu kullanma durumu arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır.
- Kadınların %53,57'sinin aile içi ve tarımsal konularda kararları eşi ile birlikte verdikleri saptanmıştır. Kadınların %39,29'u ise kararları yalnızca eşlerinin verdiğini, %7,14 gibi az bir kısmı ise kararları evin büyüklerinin verdiğini belirtmiştir. Tek başına karar alabilen kadın bulunmamaktadır. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında farklılık göstermektedir. Kooperatif üyesi kadınların %76,92'si kararları eşi ile birlikte verirken, bu oran kooperatif üyesi olmayan kadınlarda %33,33'dür. Yine kooperatif üyesi kadınların %23,08'i kararları sadece eşlerinin verdiğini belirtirken bu oran kooperatif üyesi olmayan kadınlar da %53,33'tür. Tüm bu sonuçlar kooperatif üyesi kadınların karar verme sürecine

katılımının, kooperatif üyesi olmayan kadınlara göre daha fazla olduğunu göstermektedir.

- Kadınların %53,7 gibi büyük bir oranı iş yükünün ağırlığından şikâyetçi olmaktadır. Kadınlar ev işlerinin yanı sıra tarla işlerinde de çalıştıkları ancak emeklerinin karşılığını alamadıkları saptanmıştır. Kooperatif üyesi ve kooperatif üyesi olmayanlar karşılaştırıldığında, iş koşullarının ağır olması ve emeğinin karşılığını alamayanların sayısının kooperatif üyelerinde daha yüksek (%30,77 ve %30,77) olduğu, buna karşın ev ve tarla işlerinin hepsini yapanlarda kooperatif üyesi olmayanların oranının (%66,67) daha fazla olduğu saptanmıştır.
- Kooperatif üyesi kırsal kadının örgütlenme bilincinin, kooperatif üyesi olmayan kadınlara göre daha fazla geliştiği saptanmıştır. Kooperatif üyesi kadınların tamamı, kooperatife katılımın hem kadın hem de erkek işi olduğunu düşünmelerine rağmen, kooperatif üyesi olmayan kadınların yarıdan fazlası(%66,67) sadece erkek işi olduğunu düşünmektedirler.
- Kadınlar arasında yardımlaşmanın genel olarak iç tüketime yönelik, emek yoğun işlerde olduğu saptanmıştır. Bir başka tanımla kadınlar herhangi bir ücret aldıkları bir işle ilgili yardımlaşmıyor ama ev işleri konusunda birbirlerine yardım ediyorlar. Kadınlar sadece emek yoğun işlerde değil, borç alıp verme gibi manevi konularda da yardımlaşma içerisindedirler.
- Kadınlara göre kadının ailede temel görevlerinin ev işleri ve çocuk bakımı olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Kırsal kadının %14,29'u kadının görevinin sadece çocuk bakmak ve ev işleri yapmak olduğunu belirtirken, %7,14'ü sadece ev işleri yapmak olduğunu belirtmiştir. Kadınların %78,57'si ise bu görevlerin hepsini yaptığını belirtmiştir.
- Kadınların %50'si erkeğin görevini, çalışıp gelir getirmek olarak tanımlarken, %21,43'ü aileyi geçindirmek ve tarım işleri olarak tanımlamaktadır.
- Kadınların %57,14'ünün çocuklarının okuyup meslek sahibi olmalarını istedikleri saptanmıştır. Kadınların %17,86'sı ise tarımda gelir az olduğu için çocuklarının tarım dışında bir mesleğe sahip olmalarını istemektedir. Yine kadınların %14,29'u çocuklarının tarımda çalışmasını isterken, %10,71'i ise tercihi çocuklarına bırakmaktadır. Kooperatif üyesi kadınların %69,23'ü çocuklarının okumalarını isterken, kooperatif üyesi olmayanlarda bu oran %46,67 ile daha azdır. Yine

kooperatif üyesi kadınların %7,69'u tarımda çalışmalarını isterken, bu oran kooperatif üyesi olmayanlarda %20,00 ile daha fazladır.

- Kadınların Sosyal güvenlik kavramı hakkında bilgi sahibi olup olmadığı incelenirken %17,86 oranında kadının bu konu hakkında bilgiye sahip olmadığı saptanmıştır. Bu oran kooperatif üyesi kadınlar arasında %7,69 iken, kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında %26,67'dir. Buradan kooperatif üyesi kadınların sosyal güvenlik kavramı hakkında daha bilinçli oldukları sonucunu çıkartabiliriz.
- Kadınların %71,43'ünün politika hakkında bilgilerinin olmadığı saptanmıştır. Bu oran kooperatif üyesi olmayanlarda %80 ile yüksek, kooperatif üyelerinde %61,54 ile daha azdır. Kadınların %21,43'ü politika ile ilgilenmezken, bu oran kooperatif üyelerinde %30,77 ile daha yüksektir. Kadınların %7,14'ünün politika hakkında bilgisi vardır ama bu bilgi düzeyi çok azdır. Kırsal kadının kooperatif üyesi olması, politika hakkındaki bilgi düzeyi üzerinde az da olsa bir etkiye sahiptir. Araştırma sonucuna göre, kadınların politika hakkında bilgi düzeyleri oldukça azdır.
- Kadınların %85,71'inin yaşamından memnun olduğu, %10,71'inin yaşamından kısmen memnun olduğu, %3,57'sinin ise yaşamından memnun olmadığı saptanmıştır. Bu oranlar kooperatif üyesi kadınlar ile kooperatif üyesi olmayan kadınlar arasında farklıdır. Kooperatif üyesi olanların %92,31'i yaşamından memnun iken, bu oran kooperatif üyesi olmayanlarda %80 ile daha azdır. Kooperatif üyesi kadınlar arasında yaşamından memnun olmayan bulunmaz iken, kooperatif üyesi olmayan kadınlarda bu oran %6,67'dir. Yaşamından kısmen memnun olanların oranı kooperatif üyesi olmayan kadınlarda %13,33 iken, bu oranın kooperatif üyesi kadınlarda %7,69 ile daha düşük olduğu saptanmıştır.
- Kadınların %39,29'unun imkânı olsa iş sahibi olmak istediğini saptanmıştır.
- Kooperatif üyesi kırsal kadının %38,46'sının 15–20 yıldır el sanatları ile uğraştığı saptanmıştır. Yine kooperatif üyesi kırsal kadının %23,08'i 10–15, %15,38'i 20–25, %15,38'i 25–30, %7,69'u 5–10 yıl aralığında faaliyetlerini göstermektedirler.
- Kooperatif üyesi kırsal kadının %61,54'ünün günde 1–3 saat arası faaliyet gösterdiği saptanmıştır. Kadınların %38,46'sı ise günde 3–5 saat arası faaliyet göstermektedir.
- Kooperatif üyesi kırsal kadının %76,92'sinin gelirinin az olduğu, %23,08'i gelirinin normal olduğu saptanmıştır. Hiçbir kadın gelirinin çok iyi veya tatmin edici olduğunu ifade etmemiştir.

- Kooperatif üyesi kırsal kadının %46,15'i kooperatif hizmetlerini çok iyi bulmaktadır. Kadınların %53,85'i ise kooperatif hizmetlerini normal bulurken, kooperatifin hizmetlerini kötü bulan kadın saptanmamıştır.
- Kooperatif üyesi kırsal kadının %38.46 'sının kooperatif toplantılarına katılmadığı, %61.54'ünün toplantılara katıldığı saptanmıştır.
- Kooperatif üyesi kadının %69,23'ünün kooperatifte alınan kararlara katılmaz iken, %30,77'sinin kooperatif kararlarına katıldıkları saptanmıştır. Tüm bu sonuçlar, kırsal kadınının kooperatif kararlarına katılımının oldukça düşük olduğunu göstermektedir.
- Kooperatif yönetim kurulunun kötü olduğunu düşünen kooperatif üyesi kadın bulunmamaktadır.
- Kooperatif üyesi kadınların tümünün, malzeme tedarik imkânının yeterli olduğunu düşündüğü saptanmıştır. Malzeme imkânının yeterli olması, kırsal kadının faaliyetlerini hızlandırması bakımından oldukça önemlidir.
- Kooperatifin en önemli sorunlarının, ürün satışının azlığı, ürünlerin tanınmaması ve kooperatif aidatları olduğu saptanmıştır.
- Kadınların %53,85'inin kooperatife üye olduktan sonra boş zamanlarını daha iyi değerlendirdikleri saptanırken, %46,15'inin ise kooperatif üyeliği ile aile içi karar almada daha fazla söz sahibi olduklarını saptanmıştır.

KAYNAKLAR

- Abay C, Saner G, Atış E (1996). İzmir Yöresinde Kadın Eğitime Yönelik Hizmetlerin Kadının Kırsal Alanda İstihdamına Etkisi. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, 94s, İzmir.
- Abruquah E (1996). Rural Woman and High Forest in Ghana: A Case Study of the Nkawie Forest District. Master of Forestry Degree, Lakehead University Ontario, 128p, Canada.
- Akın A (1983). “Nüfus ve Eğitim” Türkiye’nin Gelişmesinde Nüfus Olgusu. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Aile Planlaması, Ana-çocuk Sağlığını Koruma Genel Müdürlüğü Batelle Enstitüsü Yayını, Ankara.
- Akın H.K (1996). Kamu Sulamalarının Sulayıcı Birlik ve Kooperatiflerine Devrinin Çiftçi Katılımı ve Yararlanma Düzeyine Etkileri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara.
- Altunpınar F.T (2001). Polatlı İlçesine Gelen Gezici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ile Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, 58s, Ankara.
- Altun T (2000). Kadının Statüsü ve Kadın Sağlığı. Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Sayı:4, Ankara.
- Alkan S (2007). Trabzon İli Orman Köylerinde Kadın ve Orman Kaynakları İlişkisi. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Anonim (1998). Cumhuriyet’in 75. yılında Türkiye’de Kadının Durumu. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Takav Matbaacılık Yayıncılık A.Ş., Ankara.
- Anonim (2000a). Türkiye’de Kırsal Kesimin Yapısı ve Kadınlar. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Anonim (2000b). Kırsal Alan Kadınının İstihdamına Katılımı. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Anonim (2003a). TBMM Kadının Statüsü Araştırma Komisyonu Raporu. T.C Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 239s, Ankara.
- Anonim (2003b). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması.
www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2003/data/ozetrapor.pdf (erişim tarihi, 02.03.2009).

- Anonim (2004a). Kırsal Kalkınma Politikaları Komisyonu Raporu. 2. Tarım Şurası, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ankara.
- Anonim (2004b). Türkiye’de ve Dünya’da Kadın Çiftçiler.
www.tzob.org.tr/tzob_web/rapor.htm (erişim tarihi, 24.03.2009).
- Anonim (2005). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi. Türkiye Cumhuriyeti, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.
- Anonim (2006). Kadın İstihdamı “Türkiye’de Kadınların Çalışma Yaşamına Katılımı ve AB’ye Uyum Sürecinde Gerçekleştirilen Çalışmalar”. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Anonim (2008a). İlçelere Göre Merkez ve Belde/Köy Nüfus Toplamları. www.tuik.gov.tr (erişim tarihi, 08.03.2009).
- Anonim (2008b). Tekirdağ ili Nüfusu, Sayım Yıllarına Göre Artış Hızı. www.tuik.gov.tr (erişim tarihi, 08.03.2009).
- Anonim (2008c). Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü Kadın Çiftçiler Dairesi Başkanlığı Kadın Faaliyetleri. www.tedgem.gov.tr/calistay_yeni/bakanlikfaaliyet.asp (erişim tarihi, 25.04.2009).
- Anonim (2009a). Tekirdağ’ın Tarihi. www.tekirdagliyiz.com/tarih.asp (erişim tarihi, 08.03.2009).
- Anonim (2009b). Tekirdağ’ın Coğrafi Özellikleri. www.tekirdagozelidare.gov.tr/cografi.asp (erişim tarihi, 08.03.2009).
- Anonim (2009c). Tekirdağ İlinin Okul Gruplarına Göre Okullaşma Oranları. www.tuik.gov.tr (erişim tarihi, 20.03.2009).
- Anonim (2009d). Tekirdağ Sosyo-Ekonomik Rapor. www.tekirdag.gov.tr (erişim tarihi, 03.05.2009).
- Anonim (2009e). Ekonomik Veriler. www.tekirdag.gov.tr/default.asp?sayfa=ekonomik (erişim tarihi, 03.05.2009).
- Anonim (2009f). Tekirdağ İli Dernekler Müdürlüğü.
www.tekirdag.gov.tr/default.asp?sayfa=dernekler (erişim tarihi, 03.05.2009).
- Anonim (2010a). Karacakılavuz El Dokumaları.
<http://www.karacakilavuz.bel.tr/kurumsal/detay/tip/7/default.aspx>
(erişim tarihi, 04.03.2010).
- Anonim (2010b). Köy El Sanatları.
<http://www.cinarziraat.com/kooperatifcilik/255-koy-el-sanatlari-genel-ve-koy-el-sanatlari-turleri.html> (erişim tarihi, 02.01.2010).

- Arslankurt B, Kızılaslan H, Kızılaslan N (1999). Tokat İlindeki Sulama Organizasyonlarının Etkinliği ve Bu Organizasyonlara Üretici Katılımını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler. T.C. Başbakanlık ve KHGM APK Dairesi Başkanlığı, Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Şube Müdürlüğü, Yayın No: 115, 2000, Ankara.
- Aslan H (2000). Tekirdağ'da Tarım. Tekirdağ Ziraat Odaları İl Koordinasyon Kurulu, Tekirdağ.
- Bayraktar E, Gaytancıoğlu O (2000). Soğan Tarımında Kadın İşgücünün Rolü: Tekirdağ Örneği. IV. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 6–8 Eylül, Tekirdağ.
- Brown K, Lapuyade S (2001). A Livelihood From the Forest: Gendered Vision of Social, Economic and Environmental Change in Southern Cameroon. *Journal of International Development*, 1131–1149p.
- Bubolz M (2001). Family as Source, User and Builder of Social Capital. *Journal of Socia Economics*, 30,6. 129-131.
- Çabuk N, Turak P (1999). Görelî Refah Çerçevesinde Kadının Yoksunluğu: GAP Örneğinde Bir Değerlendirme. *Sosyal Hizmetler Sempozyumu, Bölgesel Kalkınma Sürecinde Sosyal Hizmet*, 20–22 Ekim, s.319–330, Diyarbakır.
- Doss C.R, Morris M.L (2001). How Does Gender Affect The Adoption of Agricultural Innovations? The Case of Improved Maize Technology in Ghana, *Agricultural Economics*, 25, p.27–39.
- Dallı (2005). Karacakılavuz Tarihi. *Dergah Ofset*, 224s, İstanbul.
- Ecevit Y (2003). Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışabilir? Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, Özel Eki, 25, 4, 83–88.
- Ertürk Y (1991). Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Gelişme ve Kırsal Kadının Konumu. Kadın ve Sosyo-Ekonomik Gelişme Konferansı, 20–21 Mayıs 1991, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsüne Sorunları Genel Müdürlüğü Yayını, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- Fazlıoğlu A (2002). Kadının Kırsal Kalkınmadaki yeri: GAP Örneği.
- Gençay T (2004). Katılımcı Yöntemlere İlişkin Web Siteleri ve E-Mail Tartışma Listeleriyle İlgili Bilgiler, E.Ü. TUAM, Bülten No:1, İzmir.
- Gidarakou I (1999). Young Women's Attitudes Towards Agriculture and Women's New Roles in the Grek Countryside: A First Approach. *Journal of Rural Studies*, 15(2):147–158.
- Gökçe O (1996). Tarımsal Faaliyetler Açısından Kemalpaşa Örneği ile Köy Kadını. Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi, 4–6 Eylül, Cilt:2, s: 288–293, Adana.

- Gösterici S (1991). Karacadağ Köylerinde Kadının Durumu: Kırsal Kesimde Kadının Statüsü, Sorunları ve Çözüm Önerileri. ILO-TKV Danışma Toplantısı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Gülçubuk B (1999). Tarımsal Üretimde ve Kırsal Kalkınmada Kadının Yeri ve Önemi. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Tarım ve Köy Dergisi. Sayı:125, s: 36-41, Ankara.
- Gürel A. (1998). Malkara İlçesinde Ayçiçeği Üreticilerinin Teknolojik Yeniliklere Karşı Davranışlarını Etkileyen Etmenler Üzerine Bir Araştırma. Trakya Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları. Yayın No:262, Araştırma No:90, Tekirdağ.
- Hablemitoğlu Ş (1996). Kırsal Ailede Kadının İş Modelleri ve Kararlara Katılımı. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, 168s, Ankara.
- Hablemitoğlu Ş (2001). Kırsal Alanda İşgücü Değeri ile Kadınlar: Bir Toplumsal Cinsiyet Analizi Örneği. Türkiye Ziraat Odalar Birliği Yayınları, Yayın No: 225, Ankara.
- Hancıoğlu A, Ergöçmen B.A (2004). Kadınların Temel Özellikleri ve Statüleri. www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2003/data/turkce/bolum3.pdf (erişim tarihi, 12.02.2007).
- Kantar M (2000). Adana İl Merkezinde ve Kırsal Alanda Yaşayarak Tarımsal Faaliyetlerine Devam Eden Ailelerde Toplumsal Yapı ve Toplumsal Cinsiyet. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, 326s, Adana.
- Kara Ö.F (2005). Şanlıurfa İlinde Kadınların Tarımsal Yayım Hizmetlerinden Yararlanma Durumu ve Buna Etki Eden etmenler Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Karaturhan B (2004). Kadın ve Katılımcılık. E.Ü. Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi, İzmir.
- Kasnakoğlu Z (2000). Türkiye ve Yakın Doğu Ülkelerinde Kırsal Kesimde Kadın İstihdamı. Kadın İstihdamı, İstihdam ve Eğitim Projesi İşgücü Piyasası Bilgisi, DİE Yayınları, s.64–109, Ankara.
- Kaşkaloğlu A (1987). Kadının Tarımsal üretime Katılımında Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığının Politikası. Kadının Tarımsal üretime Katılımı Sempozyumu, Erzurum.
- Kazgan G (1982). Türk Toplumunda Kadın: Türk Ekonomisinde Kadınların İşgücüne Katılması, Mesleki Dağılımı, Eğitim Düzeyi ve Sosyo Ekonomik Statüsü. Kent Basımevi, 2.Basım, İstanbul.
- KSSGM (2000). Kırsal Alan Kadınının İstihdama Katılımı. Cem Web Ofset, Ankara, 216s.
- Kutlar İ (2004). Türkiye’de Kadınlara Yönelik Tarımsal Yayım Çalışmalarının Değerlendirilmesi. Cine tarım Dergisi, 8 (62): 42–44.

- Nazik M.H ve Gönen E (1993). Kadınların Mevsimlik Tarım İşlerinde Çalışmalarının Ailenin Ekonomik Durumu ve Yaşam Biçimine Etkisi. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1309, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler, 93s, Ankara.
- Oğuz C (2000). Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçinde Kadının Yeri ve Önemi. Türkiye IV. Tarım Ekonomisi Kongresi, Tekirdağ.
- Örnek A (2007). Kırsal Kalkınma ve Toplumsal Cinsiyet. Kırsal Kalkınma El Kitabı, Sena Ofset, 100s. İstanbul.
- Özbay F (1998). Türkiye’de Aile ve Hane Yapısı: Dün, Bugün, Yarın, 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler. Tarih Vakfı Yayınları, 375s. İstanbul.
- Özçatalbaş O (2001). Adana İlinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri Farklı İki Köyünde Kadınların Tarımsal Faaliyetlere Katılımı ve Yayımından Yararlanma Olanakları. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt:14/1, s.79–88, Antalya.
- Özdamar S ve Ark (2000). Kırsal Alanda Kadının İstihdama Katılımı. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Özer D (2004). Kırsal Kalkınmada Katılımcılık ve Katılımcı Yayım. Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 8 (2):17–27, Şanlıurfa.
- Özgen Ö, Ufuk H (2005). Kırsal Kesimde Kadın Eğitimi. www.zmo.org.tr/etkinlikler (erişim tarihi, 20.02.2008).
- Özkan B (2000). Antalya İli Sera Sebzeciliğinde Kadın üreticilerin Rolü. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Sayı:6, s.14–26, Antalya.
- Özkan E (1999). Arazi Toplulaştırma Uygulamalarında Sosyo-Ekonomik Yapı Özellikleri Ve Benimsemeyi Etkileyen Faktörlerin Etkinliği. Doktora Tezi. Trakya Ün. Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- Özkaya T, Karaturhan B ve Boyacı M (1998). Kırsal Kalkınmada Çiftçi Katılımının Önemi Üzerine Bir Araştırma: Halilbeyli Köyü Örneği. Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi, TZOB Yayınları, İzmir.
- Özkaya T, Karaturhan B ve Boyacı M (2003). Katılımcı Kırsal Değerlendirme Yaklaşımı: Menemen Projesi Uygulaması. Türkiye Ziraat Odaları Birliği Yayınları, Yayın No:239, 195s, Ankara.
- Özkaya T (2004). Katılımcı Kırsal değerlendirme / Hızlı Kırsal Değerlendirme Yöntemlerinin Sağlık ve Benimsemeye Mevcut ve Potansiyel Kullanımları (çeviri). E.Ü. TUAM, Bülten No:1, İzmir.
- Sarıtürk İ (1990). Adana İli Kır Toplum Yapısı İçinde Kadının Yeri. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, s.48, Adana.

- Sirman N (1991). Gelişme Sürecinde Kırsal Kesim Kadını, Yaklaşımlar ve Sorunlar. Kırsal Kesimde Kadının Statüsü ve Çözüm Önerileri, Ankara.
- Swanson B.E, Farmer B.J ve Bahal R (1990). The Current Status of Agricultural Extension Worldwide. Global Consultation on Agriculture Extension, , s.43–76, Rome- Italy.
- Tatlıdil H, Aksoy S (1980). Konya-Ereğli İlçesinde Köy Kalkınma Kooperatiflerinin Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma. A.Ü. Ziraat Fakültesi, Doktora Tezi (basılmamış), Ankara.
- TKV (1994). GAP Bölgesinde Kadının Statüsü ve Kalkınma Sürecine Entegrasyonu Araştırması. www.gap.gov.tr/Turkish/Dergi/D471996/Statu.html (erişim tarihi, 04.03.2009).
- Türk N.K (2006). Kilis İli Elbeyli İlçe Merkezindeki Kadın Tarım İşçilerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türkdoğan O (1970). Türkiye’de Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları. A.Ü. Basımevi, Erzurum.
- Türkdoğan O (2006). Türkiye’de Köy Sosyolojisi. IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 880, İstanbul.
- Türktan G (2006). AB Uyum Sürecinde Kırsal Kesimde İstihdam Sorunu. Buğday Dergisi.
- Yücer A (1997). Niksar Ovasında Tarımsal Üretim Yapan Ailelerde Yardımlaşma Düzeyleri Ve Bunu Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma. A.Ü. Fen Bilimleri Doktora Tezi (Basılmamış), Ankara.
- Yücer A, Yıldırak N (2002). Kırsal Kesimde Kadınlar Arası Yardımlaşma ve Bunu Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma (Niksar Ovası Örneği). Türkiye III. Tarım Ekonomisi Kongresi, s:449–457, Erzurum.
- Yıldırak N (1987). Köy Toplumunda Kadın. Ayyıldız Matbaası, Ankara.
- Yıldırak N (1992). Köy Kadınlarının Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Konumları. Friedrich Ebert Vakfı, 93s, İstanbul.
- Yıldırak N, Gülçubuk B, Gün S, Olhan E ve Kılıç M (2003). Türkiye’de Gezici ve Geçici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ve Sorunları. Tarım-İş Sendikası Yayınları, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

21.06.1983 yılında İstanbul'da doğdu. İlköğrenimini 1994 yılında Tekirdağ İnönü İlkokulunda, ortaokul ve lise öğrenimini 2001 yılında Tekirdağ Anadolu lisesinde tamamladı. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünü kazandı. 2005 yılında bu bölümden mezun oldu. Lisans tezini "İnsan Kaynakları Yönetiminde Eğitim" konusu üzerine yaptı. İyi derecede İngilizce bilmektedir. Evli ve bir çocuk annesidir.